

Astrofizyka cząstek

prof. dr hab. A.F.Żarnecki

Zakład Cząstek i Oddziaływań Fundamentalnych IFD

Wykład XI

- Astronomia neutrin
- ⇒ Eksperyment Super-Kamiokande
- ⇒ Eksperyment Ice Cube

Astronomia neutrin

Motywacja

Oczekujemy produkcji neutrin w wielu różnych procesach: produkcji i oddziaływaniu promieniowania kosmicznego, w aktywnych jądrach galaktyk (AGN), wybuchach supernowych (SN), błyskach gamma (GRB) itp.

Oczekiwane reakcje produkcji

- rozpad pionu: $\pi^+ \rightarrow \mu^+ + \nu_\mu$
- rozpad mionu: $\mu^+ \rightarrow e^+ + \nu_e + \bar{\nu}_\mu$
- wychwytywanie elektronu: $p + e^- \rightarrow n + \nu_e$
- rozpad neutronu: $n \rightarrow p + e^- + \bar{\nu}_e$

Produkcja pionów związana w szczególności z obcięciem GZK:

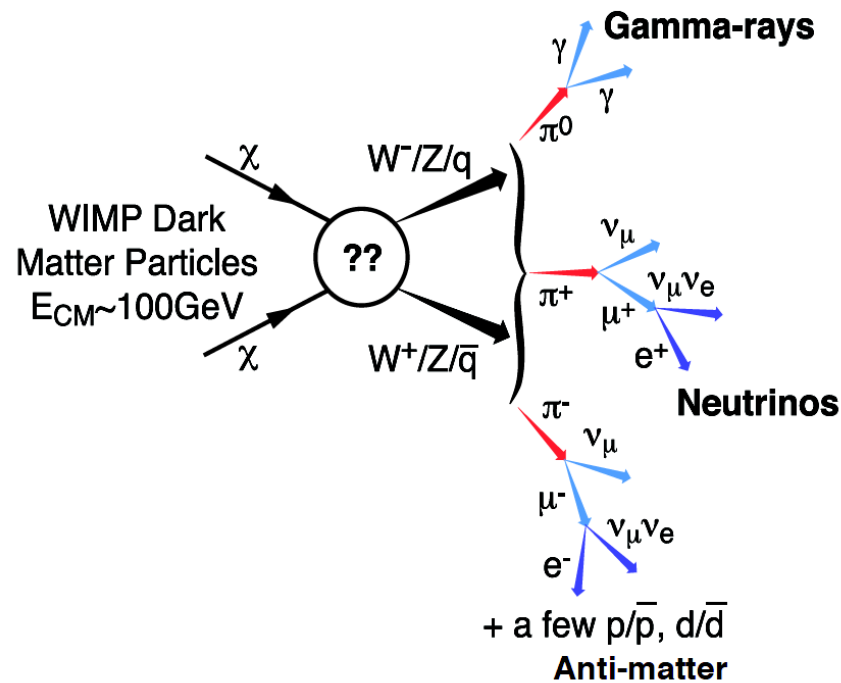
⇒ oczekujemy produkcji wysokoenergetycznych neutrin powiązanej ze źródłami UHECR

W zależności od źródła i mechanizmu produkcji, skład zapachowy może być różny...

Astronomia neutrin

Motywacja

Neutrino mogą też być sygnałem anihilacji cząstek ciemnej materii...

Zalety “astronomii neutrin”:

- wydostają się bez przeszkód ze źródeł
  - nie odchylane w polach magnetycznych
  - nie oddziałują z materią międzygwiazdową
(praktycznie) nieograniczony zasięg
- ⇒ możliwa identyfikacja źródeł
- niosą informację o procesie produkcji
(zapach leptonu)

Niestety, bardzo trudno je zmierzyć!...

Bardzo słabo oddziałują + mamy duże tło “lokalnych” neutrin...

Źródła lokalne

Neutrino słoneczne

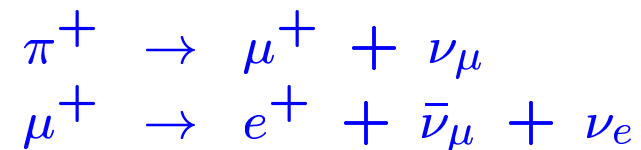
Słońce jest niezwykle intensywnym źródłem neutrin elektronowych, głównie pochodzących z procesu “**p-p**”: $p + p \rightarrow D + e^+ + \nu_e$ ($E_\nu \leq 0.42 \text{ MeV}$), trochę wyższe energie w procesie “**pep**”: $p + e^- + p \rightarrow D + \nu_e$ ($E_\nu \approx 1.44 \text{ MeV}$).

Najwyższe energie dostępne w rozpadzie ${}^8_5B$: ${}^8_5B \rightarrow {}^8_4Be + e^+ + \nu_e$
 $\Rightarrow$ energia neutrina do **15 MeV** $\Rightarrow$ obserwowalne detektorami fizyki cząstek...

Neutrino atmosferyczne

Pierwotne promieniowanie kosmiczne (o energiach do $\sim 10^{20} \text{ eV}$) oddziałuje z jądrami O i N w atmosferze wywołując kaskady **cząstek wtórnych**, głównie pionów $\pi^\pm$.

Neutrino powstają w łańcuchu rozpadów:

Ponieważ pierwotne promieniowanie kosmiczne jest izotropowe, oczekujemy, że także strumień **neutrin atmosferycznych** będzie izotropowy!

Sztuczne źródła

Neutrina reaktorowe

Rozszczepienie jednego jądra ^{238}U wyzwala energię ok. 200 MeV

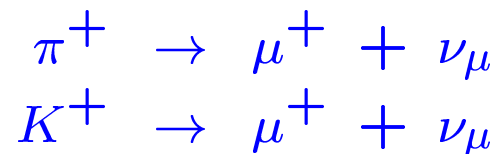
Średnio produkowane jest przy tym sześć **entyneutrin electronowych**, głównie w rozpadach neutronów: $n \rightarrow p + e^- + \bar{\nu}_e$

Reaktor o mocy 1GW $\Rightarrow \sim 10^{20}$ rozszczepień na sekundę $\Rightarrow \sim 6 \cdot 10^{20} \nu/s$

Neutrina akceleratorowe

Potrafimy wytwarzać wiązki protonow o **wysokiej energii**, **bardzo dużym natężeniu**.

Oddziałując z gęstą tarczą, protony produkują liczne cząstki wtórne, głównie piony i kaony (jak w kaskadzie atmosferycznej). **Neutrina mionowe** powstają z rozpadów:

Poprzez ogniskowanie wiązek pionów i kaonów przed ich rozpadami, możemy uzyskać wysokiej energii wiązki neutrin lub antyneutrino...

Neutrina

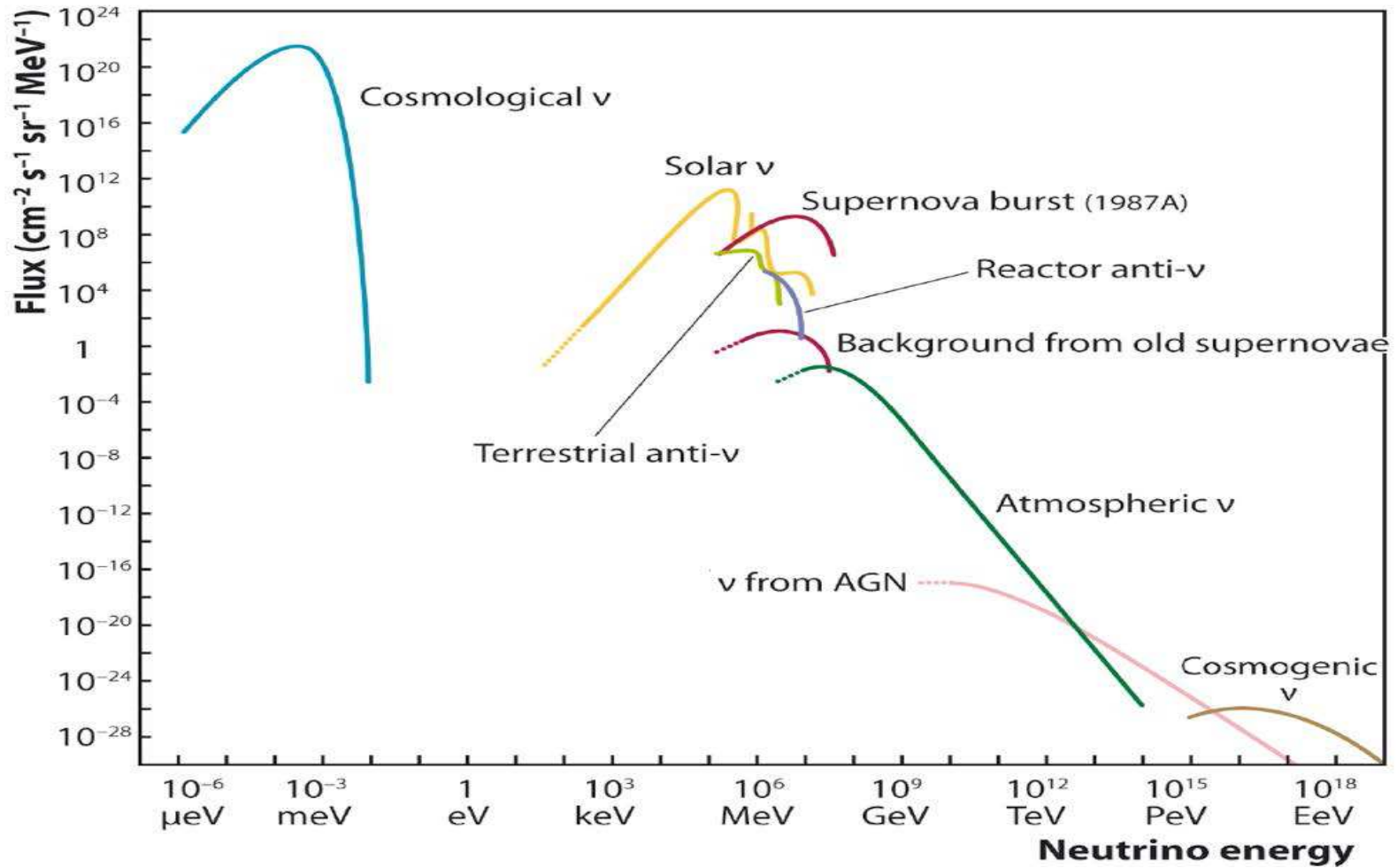
Źródła

Typ	Zapach	Energie	Strumień
Słoneczne	ν_e	$\leq 15 \text{ MeV}$	$6 \cdot 10^{10} \frac{1}{s \text{ cm}^2}$ (na Ziemi)
Atmosferyczne	$\nu_e, \nu_\mu, \bar{\nu}_e, \bar{\nu}_\mu$	100 MeV - TeV	$3 \cdot 10^7 \frac{1}{s \text{ cm}^2}$ (powyżej 10 MeV)
Reaktorowe	$\bar{\nu}_e$	rzędu MeV	$5 \cdot 10^9 \frac{1}{s \text{ cm}^2}$ (1 GW z odl. 1 km)
Akceleratorowe	$\nu_\mu, \bar{\nu}_\mu$	rzędu GeV	10^{20} (całkowita statystyka)

Wszystkie te źródła są obecnie wykorzystywane w badaniu własności neutrin
Dokładne poznanie ich własności kluczowe dla obserwacji astrofizycznych...

Neutrino

Źródła

Super-Kamiokande

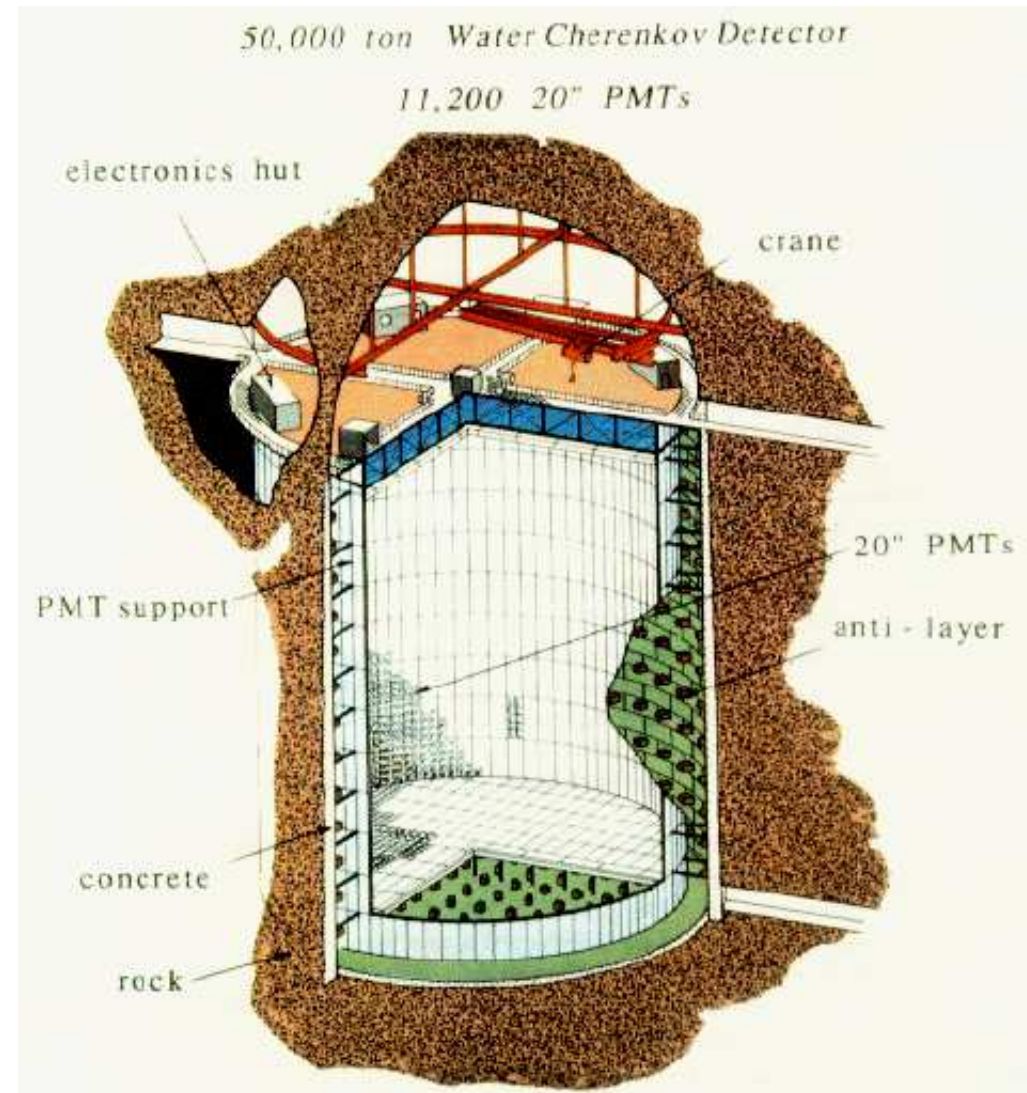
Eksperyment

Japonia, w starej kopalni, 1 km pod górą Kamioka, komora o wysokości 40 m i średnicy 40 m, wypełniona **wodą**

11'000 fotopowielaczy (50 cm średnicy!) rejestruje przechodzące cząstki

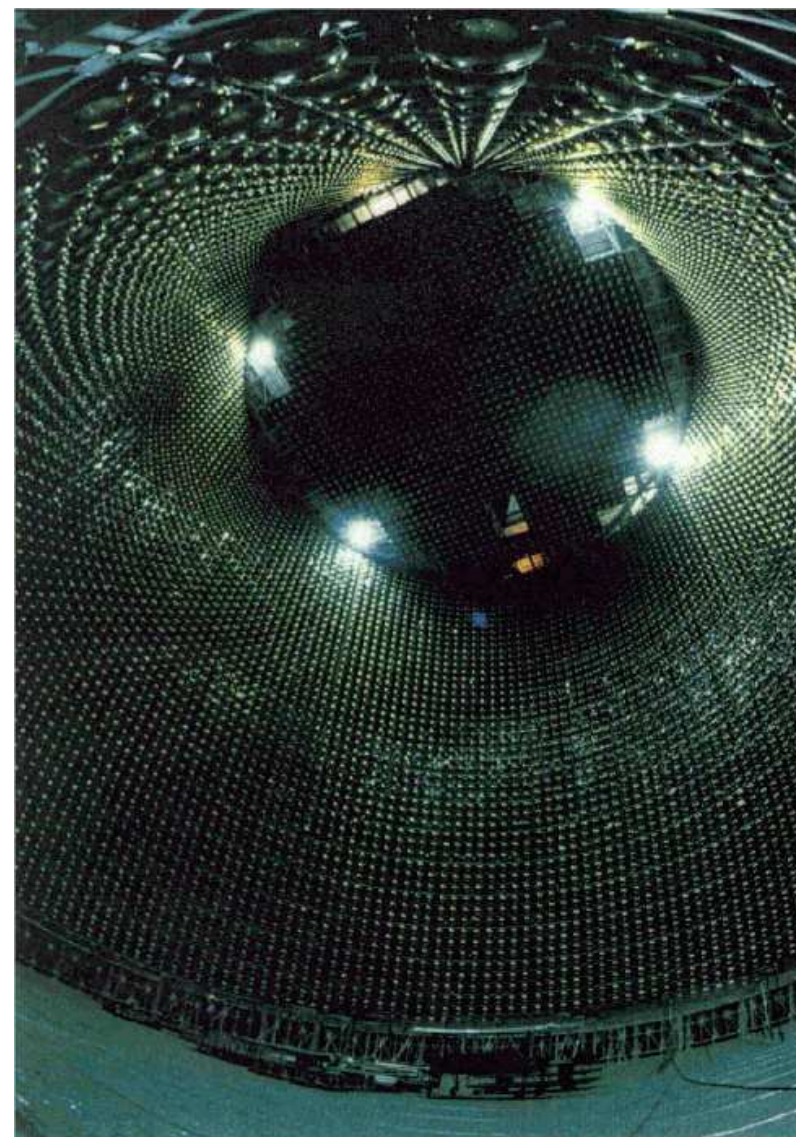
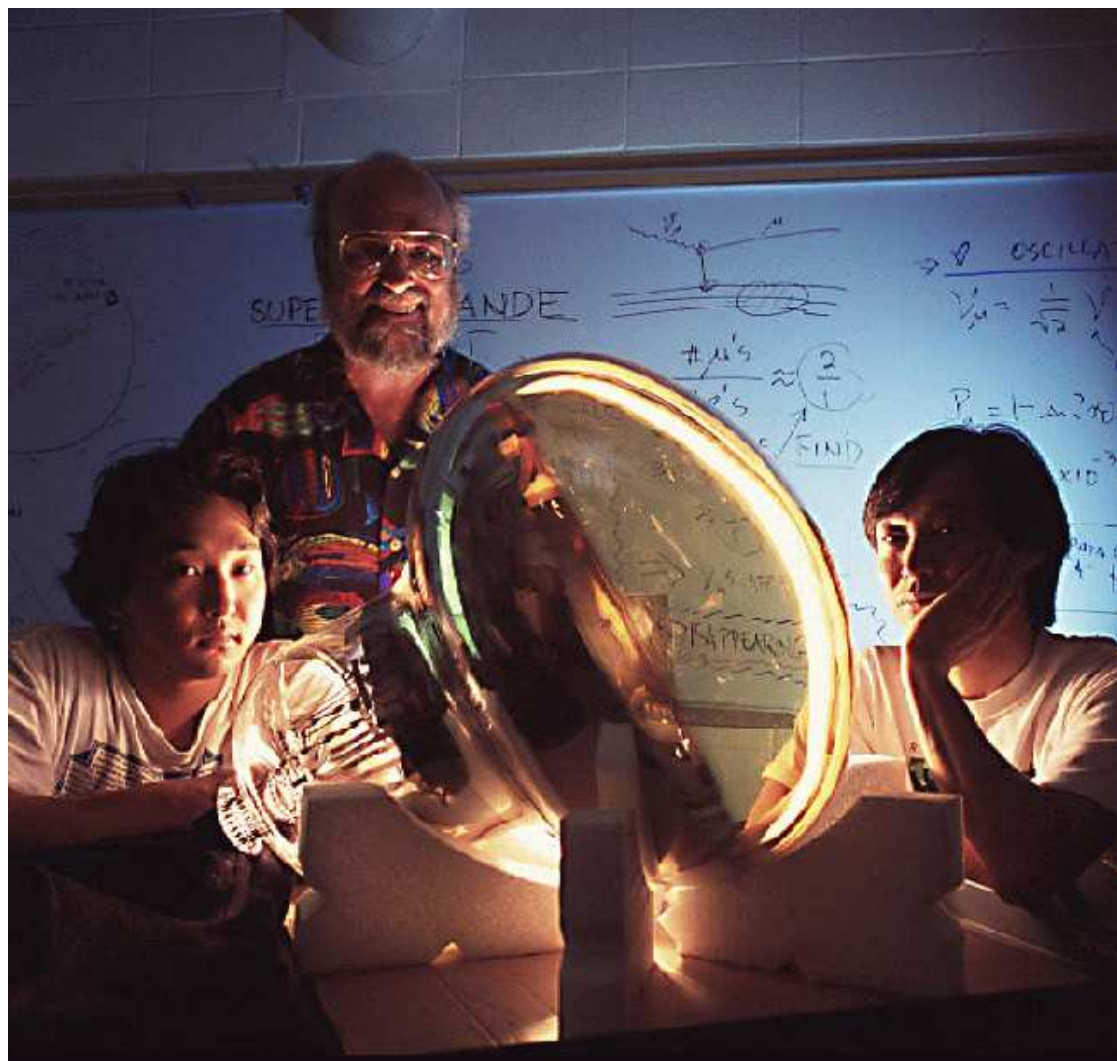
rejestrowane jest **promieniowanie Czerenkowa**

Jak można mierzyć tak małe sygnały ($\sim 5MeV$) w tak ogromnym detektorze?

Super-Kamiokande

Napełnianie

Super-Kamiokande

Tło

Oczekiwane około **30 przypadków** oddziaływań neutrin słonecznych **na dobę**.

Przypadki skrajnie niskich energii (rzędu **10 MeV**) - konieczność **redukcji tła**.

Główne tło: **naturalna promieniotwórczość**.

Stężenie radonu w powietrzu w kopalni $\sim 3000 Bq/m^3$

- ⇒ hermetyczne drzwi, intensywna wentylacja powietrzem zewnętrznym
- ⇒ cała komora wyłożona specjalną plastikową osłoną zabezpieczającą przed przenikaniem radonu ze skał
- ⇒ hermetyczny zbiornik, dopełniony specjalnie oczyszczonym powietrzem ($3mBq/m^3$) pod ciśnieniem wyższym od atmosferycznego
- ⇒ intensywne filtrowanie wody (ok. 35 t/h, czyli cały detektor w ok. 2 miesiące)

Precyzyjna **kalibracja detektora**: rozpady zatrzymujących się mionów, własny akcelerator e^- 5-16 MeV, generator DT (źródło neutronów).

Super-Kamiokande

Wyzwalanie

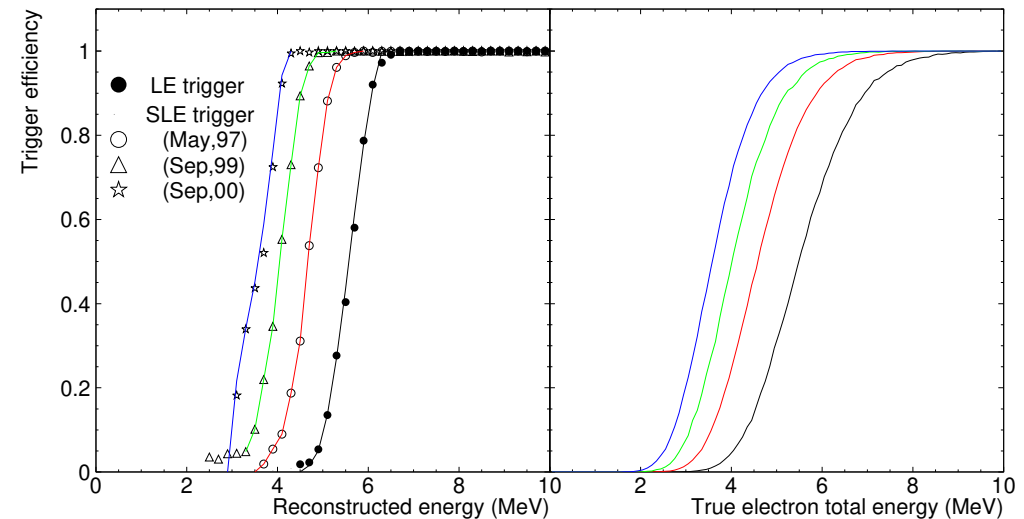
Średni poziom sygnału z pojedynczego fotopowielacza: 3.5 kHz.

Układ wyzwalania wymagał przyjęcia sygnału z wielu PMT w oknie czasowym 200 ns.

Średnia oczekiwana liczba zliczeń: ok. 8.

Różne progi wyzwalania:

- High Energy (HE) - 33 PMT
- Low Energy (LE) - 29 PMT
- Super Low Energy (SLE) - 24 PMT

Próg wyzwalania mógł być obniżany w miarę oczyszczania detektora.

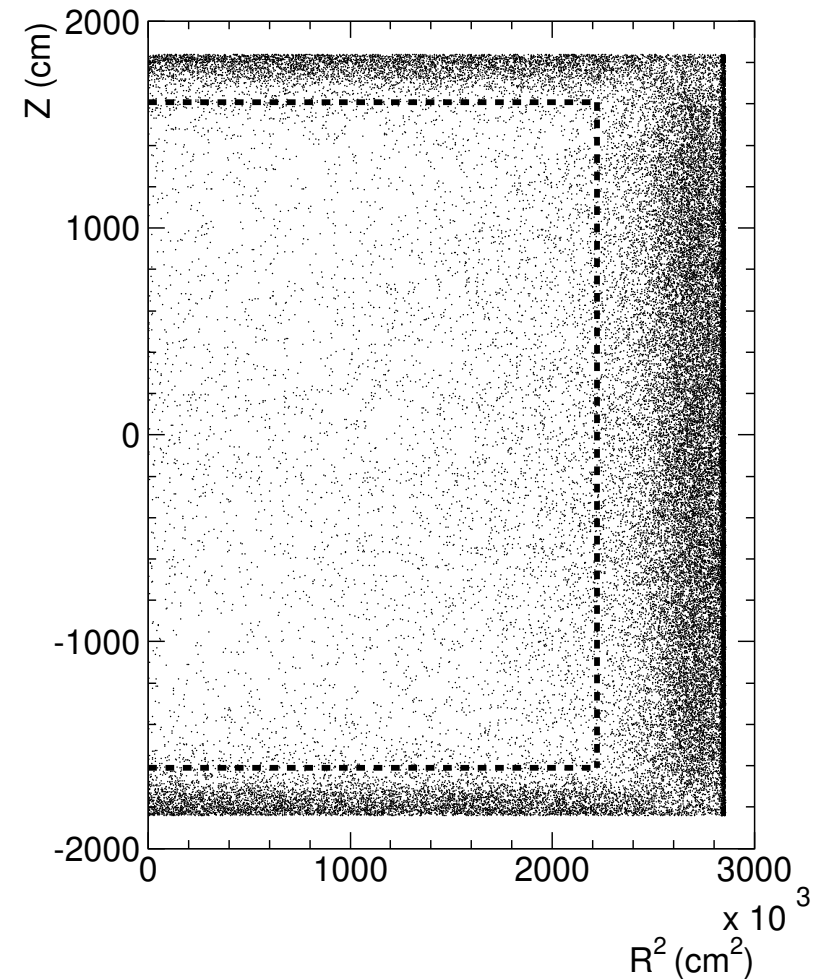
Super-Kamiokande

Wyzwalanie

Typowy rozkład rekonstruowanych wierzchołków po wstępnej selekcji przypadków niskiej energii (próg 5 MeV).

Wyraźny wkład **naturalnej promieniotwórczości** ścian komory.

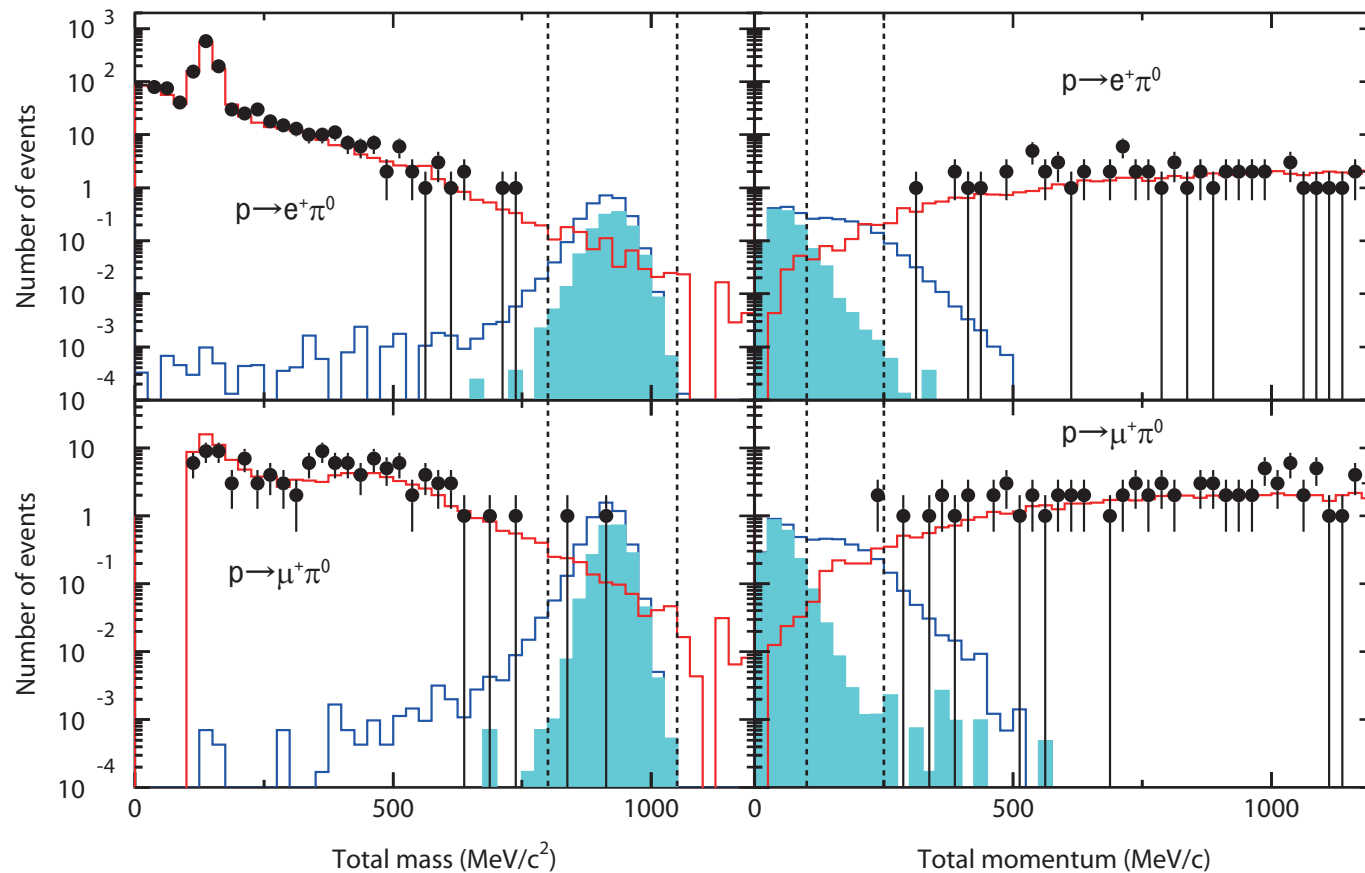
Przerywana linia: “fiducial volume”
obszar z którego wybieramy przypadki do dalszej analizy.

Super-Kamiokande

Poszukiwanie rozpadu protonu

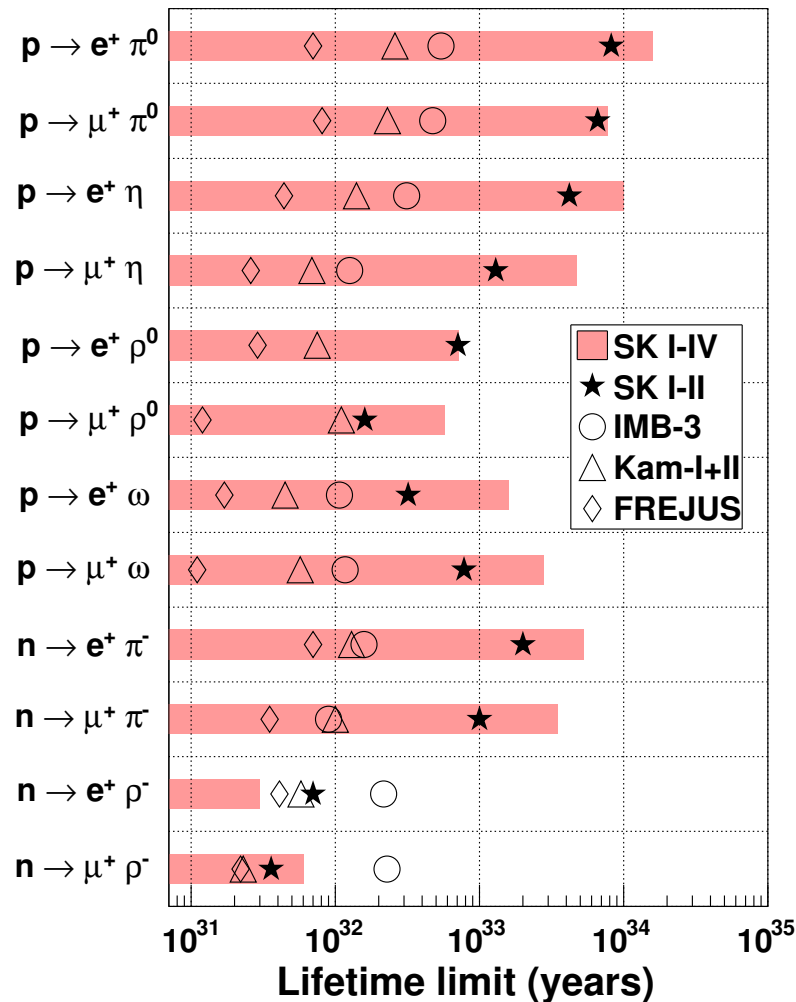
Jedna z możliwych sygnatur: $p \rightarrow e^+ \pi^0 \rightarrow e^+ \gamma \gamma$ lub $p \rightarrow \mu^+ \pi^0 \rightarrow \mu^+ \gamma \gamma$

Prównanie rozkładów całkowitej masy niezmienniczej i pędu dla **sygnału** i **tła**

Super-Kamiokande

Poszukiwanie rozpadu protonu

Najsilniejsze ograniczenie

$$\tau / BR(p \rightarrow e^+ \pi^0) > 1.6 \times 10^{34} \text{ y}$$

Przewidywania SU(5) GUT

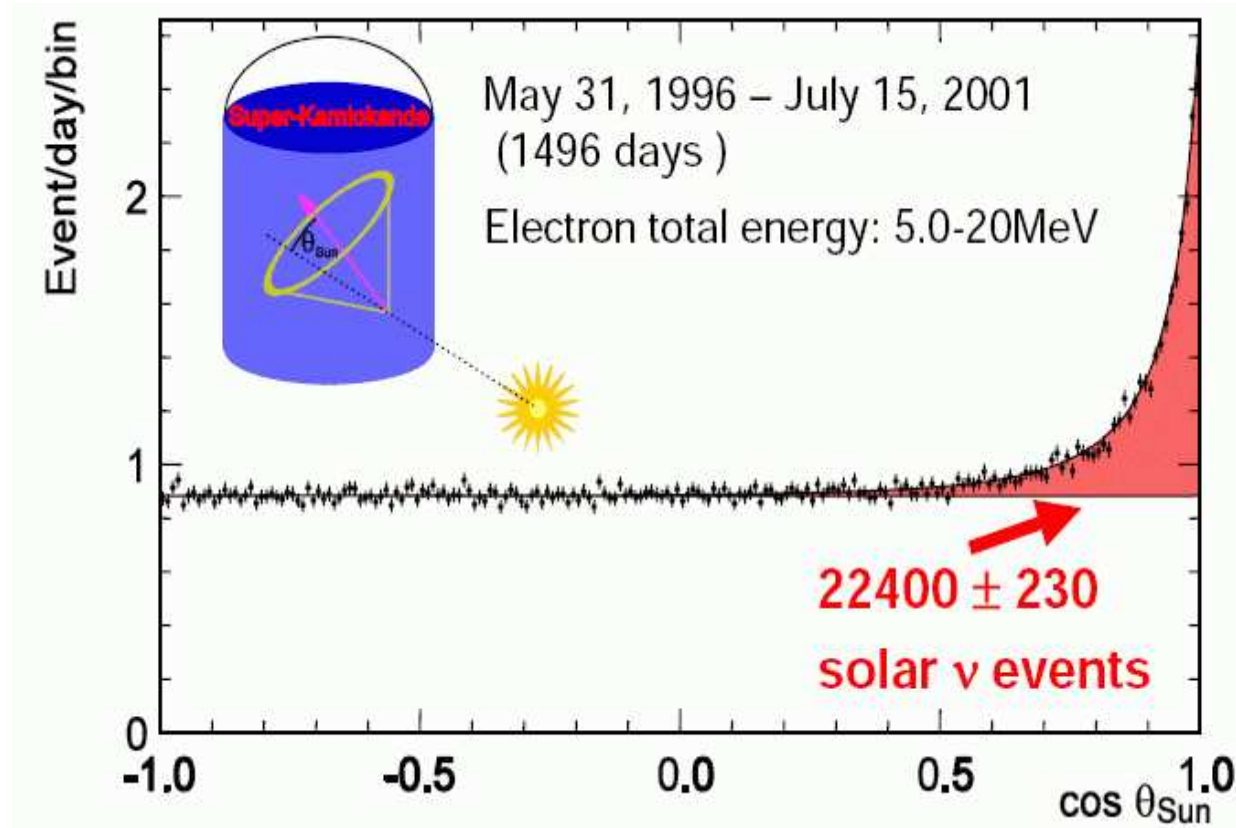
$$\tau \sim 10^{31 \pm 1} \text{ y}$$

ale inne modele dają wyższe przewidywania...

Super-Kamiokande

Obserwacja neutrin słonecznych

Oddziaływania **neutrin słonecznych** możemy odróżnić od oddziaływań innych neutrin mierząc **kąt emisji** elektronu względem **kierunku od słońca**

Zmierzono:

$$\Phi_S^{(B)} = 2.4 \pm 0.1 \cdot 10^6 \frac{1}{s \cdot \text{cm}^2}$$

Przewidywania:

$$\Phi_S^{(B)} = 5.3 \pm 0.6 \cdot 10^6 \frac{1}{s \cdot \text{cm}^2}$$

Deficyt neutrin słonecznych był już mierzony w latach '60 XX w. !

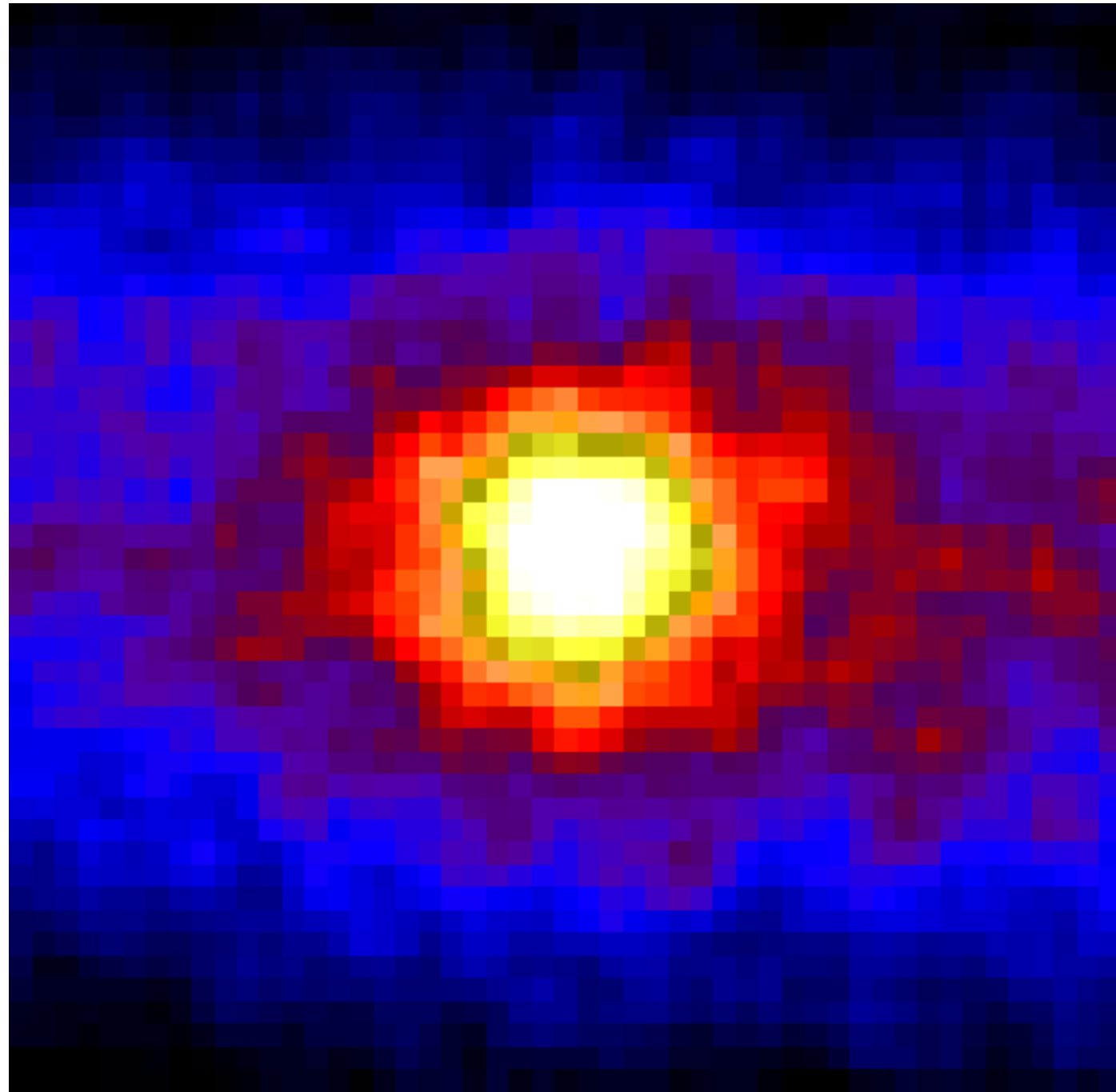
Ale zrozumieliśmy to dopiero w wieku XXI.

Super-Kamiokande

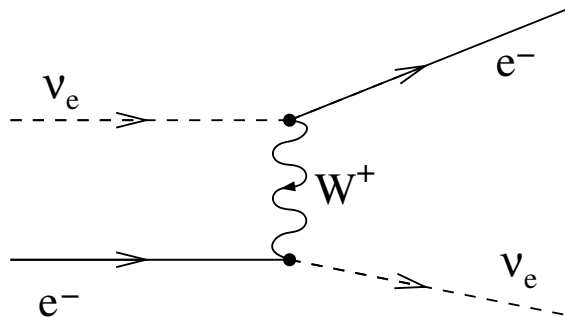
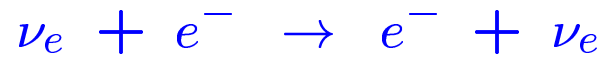
“Zdjęcie” Słońca
w “świele” neutrin

rzeczywisty rozmiar
Słońca $\sim \frac{1}{2}$ pixla

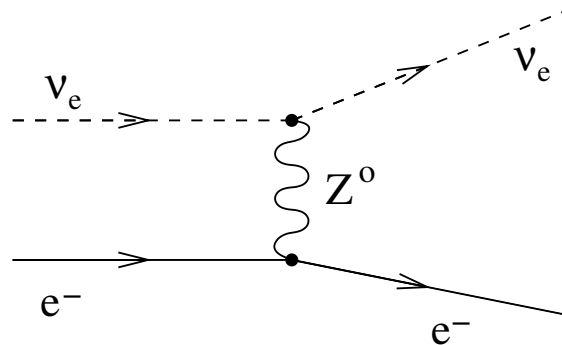
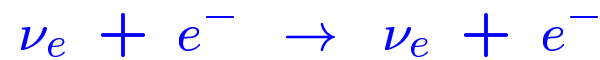

Super-Kamiokande

Neutrina słoneczne obserwowane w SK pochodzą głównie z reakcji typu **CC**

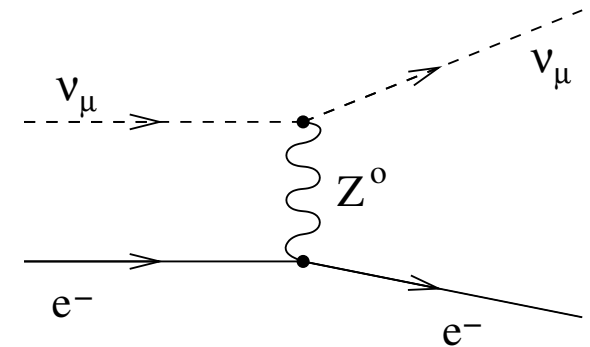

Możliwa jest też detekcja ν_e poprzez proces typu **NC**:

przekrój czynny ~ 5 razy mniejszy...

Ale proces typu **NC** możliwy jest też dla innych neutrin, np:

(także dla ν_τ)

Pomiar Super-Kamiokande:
$$\Phi^{SK} \approx \Phi_{\nu_e} + 0.154 \cdot (\Phi_{\nu_\mu} + \Phi_{\nu_\tau})$$

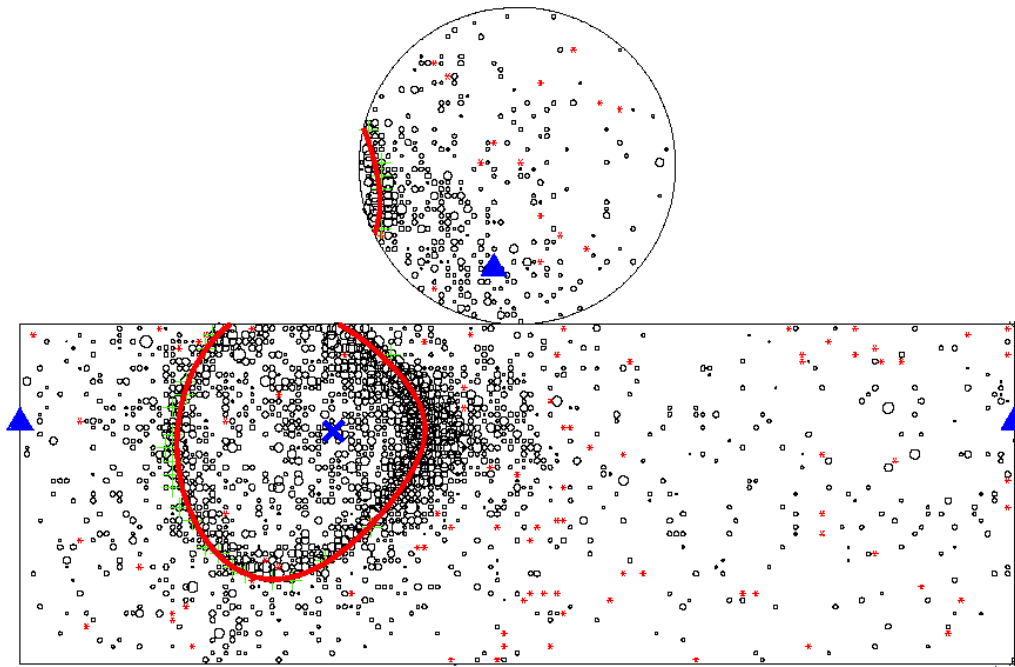
Super-Kamiokande

Dla wyższych energii potrafimy odróżnić neutrino:

Neutrino elektronowe

Przypadek $\nu_e n \rightarrow e^- p$

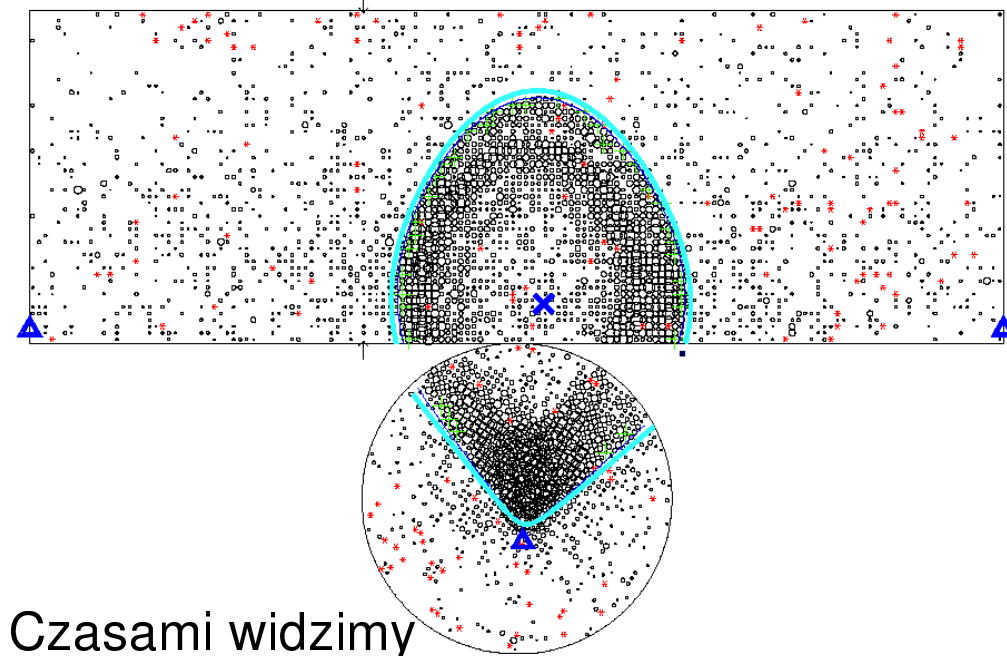
Krótki zasięg elektronu - “cienki” pierścień

Neutrino mionowe

Przypadek $\nu_\mu n \rightarrow \mu^- p$

Długa droga w wodzie - “gruby” pierścień.

Czasami widzimy
też opóźniony **sygnał** e^- z rozpadu μ^- .

Super-Kamiokande

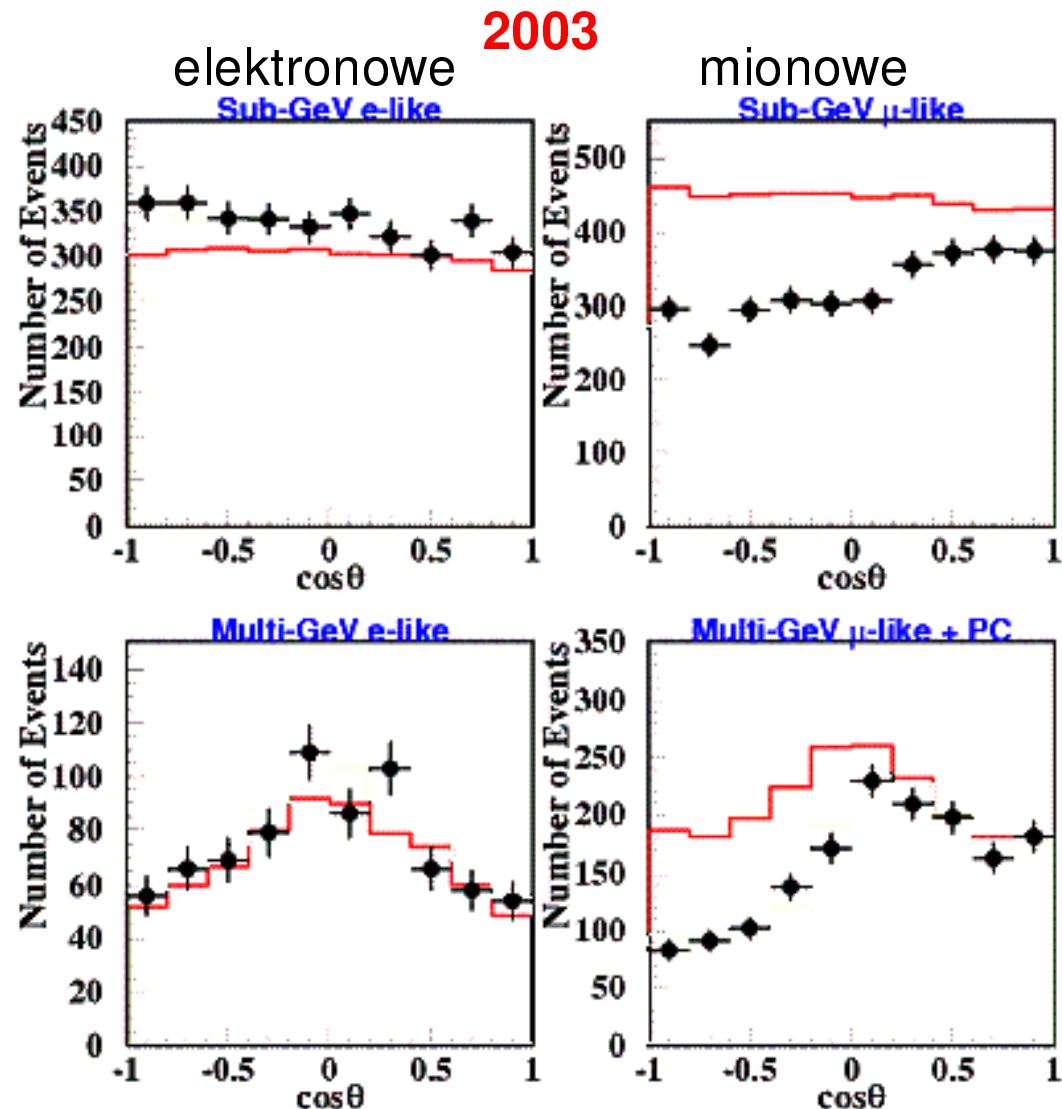
Neutrina atmosferyczne

Zależność liczby neutrin **elektronowych** i **mionowych** od kierunku ($\cos \theta = 1$ gdy lecą do dołu, -1 gdy do góry) $\Rightarrow$

Zgodnie z oczekiwaniami **tylko** neutrin **elektronowych** leci **do dołu** ($\cos \theta > 0$) i **do góry** ($\cos \theta < 0$).

Wyraźnie **mniej** ν_μ lecących **od dołu** niż z góry !

Czy neutrina mionowe mogą “znikać” przechodząc przez Ziemię ?

Super-Kamiokande

Neutrina atmosferyczne

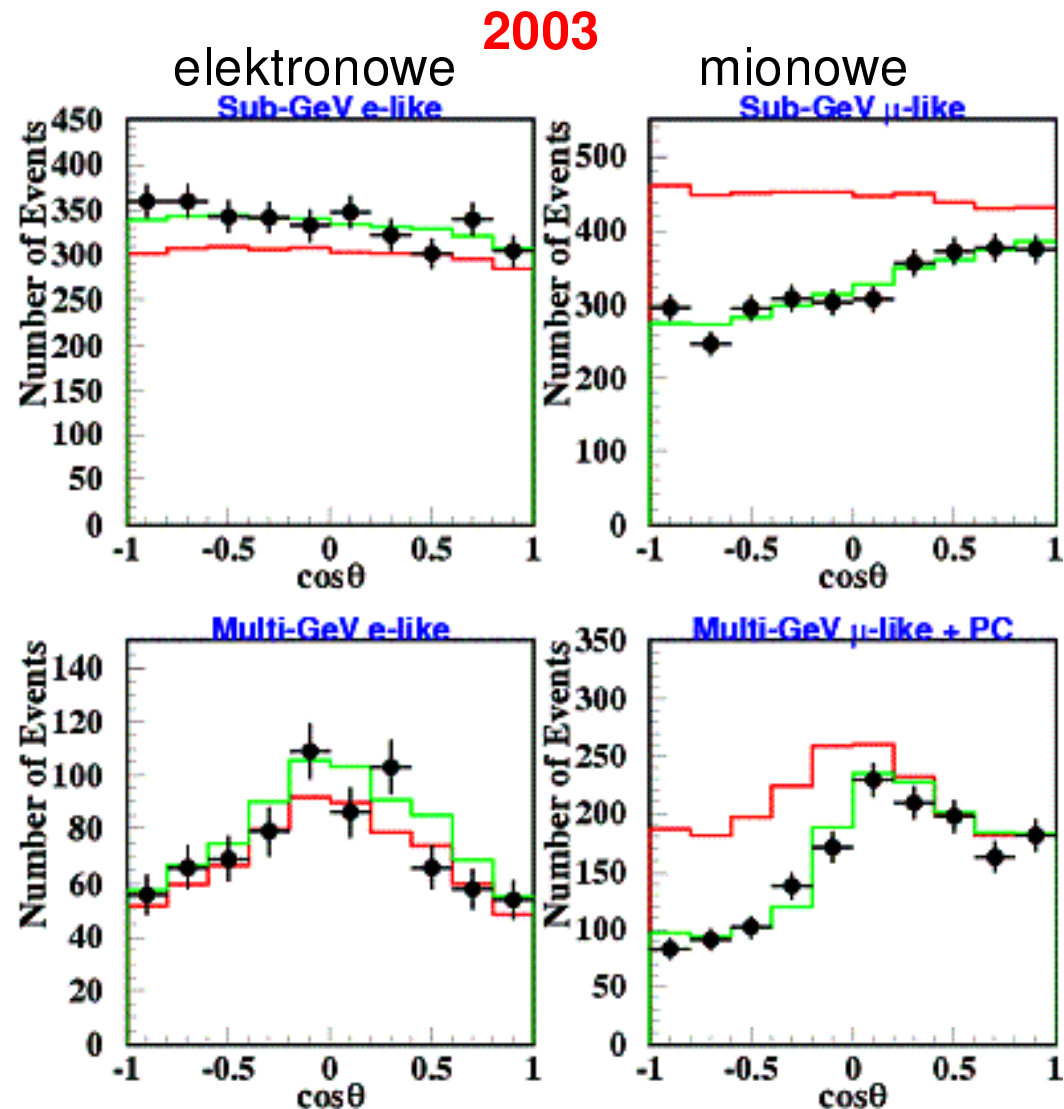
Zależność liczby neutrin **elektronowych** i **mionowych** od kierunku ($\cos \theta = 1$ gdy lecą do dołu, -1 gdy do góry) $\Rightarrow$

Zgodnie z oczekiwaniami **tylko** neutrin **elektronowych** leci **do dołu** ($\cos \theta > 0$) i **do góry** ($\cos \theta < 0$).

Wyraźnie **mniej** ν_μ lecących **od dołu** niż z góry !

Czy neutrina mionowe mogą “znikać” przechodząc przez Ziemię ?

Musimy przyjąć, że neutrina oscylują...

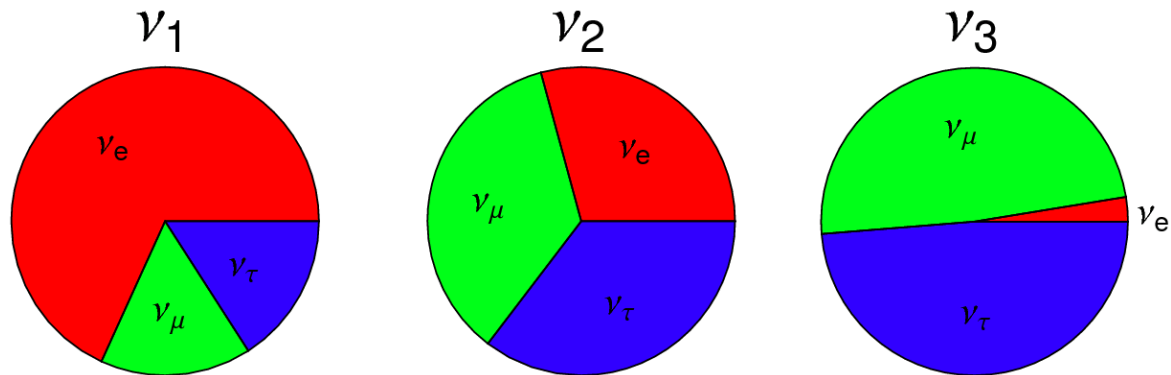

Neutrino

Oscylacje

W oddziaływaniach słabych produkowane są zawsze neutrino o określonym zapachu.

Jednak stany fizyczne (stany własne masy) neutrin są mieszankami tych stanów:

⇒ produkcja neutrino o określonym zapachu oznacza produkcję mieszanki ν_1 , ν_2 i ν_3

Gdyby neutrino nie miały masy to produkowana kombinacja (superpozycja) stanów nie zmieniałaby się w czasie ⇒ zachowanie liczby leptonowej.

Jeśli przyjmiemy, że neutrino mają masę to każdy stan porusza się z inną prędkością.

⇒ własności kombinacji zależą od przebytej odległości, zmieniają się w czasie...

Neutrino

Oscylacje dla trzech generacji

Stany zapachowe są superpozycją stanów masowych:

$$\begin{pmatrix} \nu_e \\ \nu_\mu \\ \nu_\tau \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} V_{11} & V_{12} & V_{13} \\ V_{21} & V_{22} & V_{23} \\ V_{31} & V_{32} & V_{33} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \nu_1 \\ \nu_2 \\ \nu_3 \end{pmatrix}$$

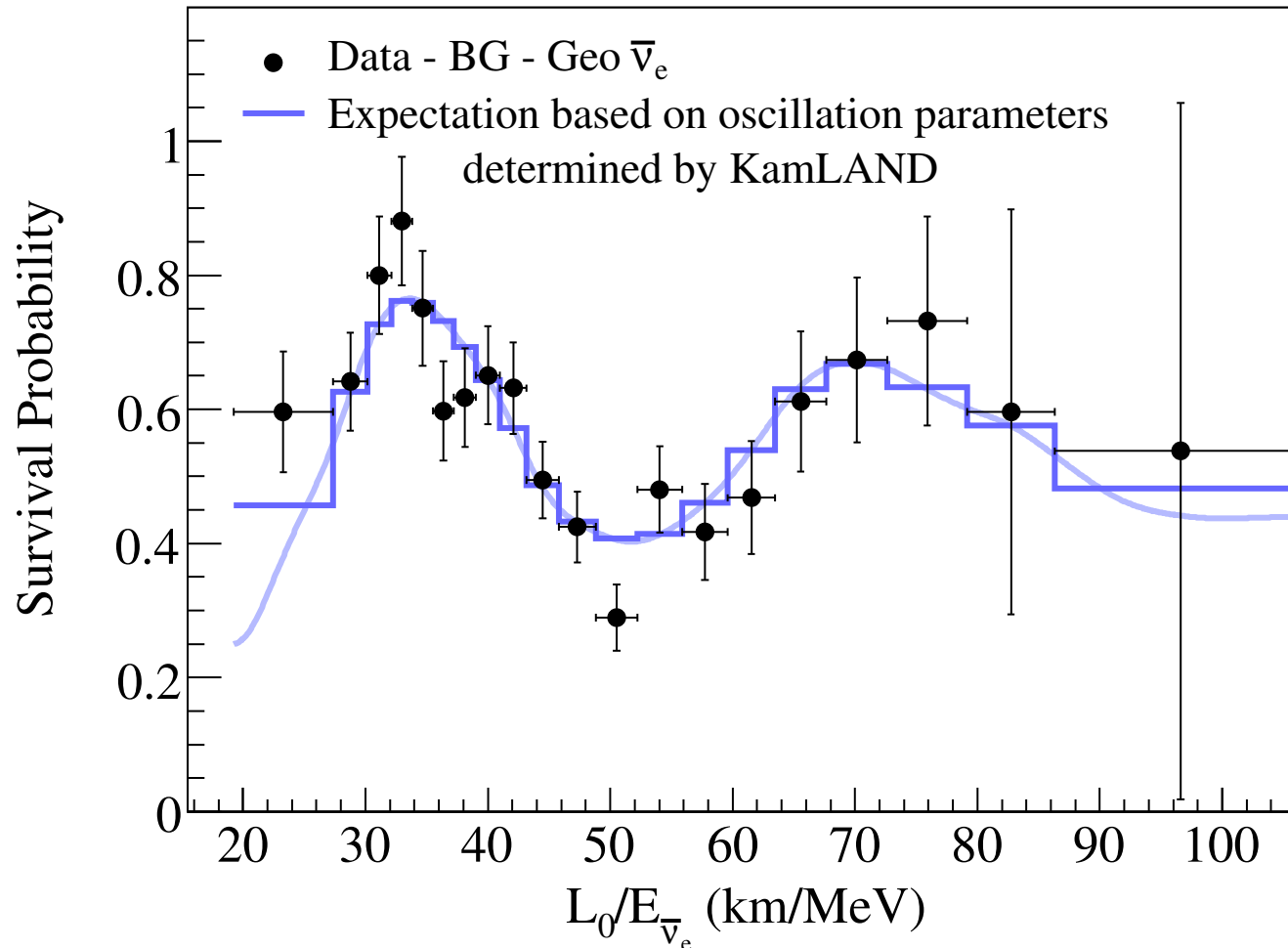
PMNS - macieź Pontecorvo-Maki-Nakagawa-Sakata
odpowiada macieży CKM mieszania kwarków

$$U = \underbrace{\begin{pmatrix} c_{12} & s_{12} & 0 \\ -s_{12} & c_{12} & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}}_{\substack{\nu_e \leftrightarrow \nu_\mu \\ \text{słoneczne} \\ \theta_{12} \approx 35^\circ}} \underbrace{\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & c_{23} & s_{23} \\ 0 & -s_{23} & c_{23} \end{pmatrix}}_{\substack{\nu_\mu \leftrightarrow \nu_\tau \\ \text{atmosferyczne} \\ \theta_{23} \approx 45^\circ}} \underbrace{\begin{pmatrix} c_{13} & 0 & s_{13} \\ 0 & 1 & 0 \\ -s_{13} & 0 & c_{13} \end{pmatrix}}_{\substack{\nu_e \leftrightarrow \nu_\tau \\ \text{reaktorowe, } \theta_{13} \sim 8^\circ \\ \text{potwierdzone w 2012!}}}$$

Neutrina

Wyniki KamLAND   neutrina reaktorowe

Pierwszy bezpośredni pomiar oscylacji (znikanie i pojawianie się)

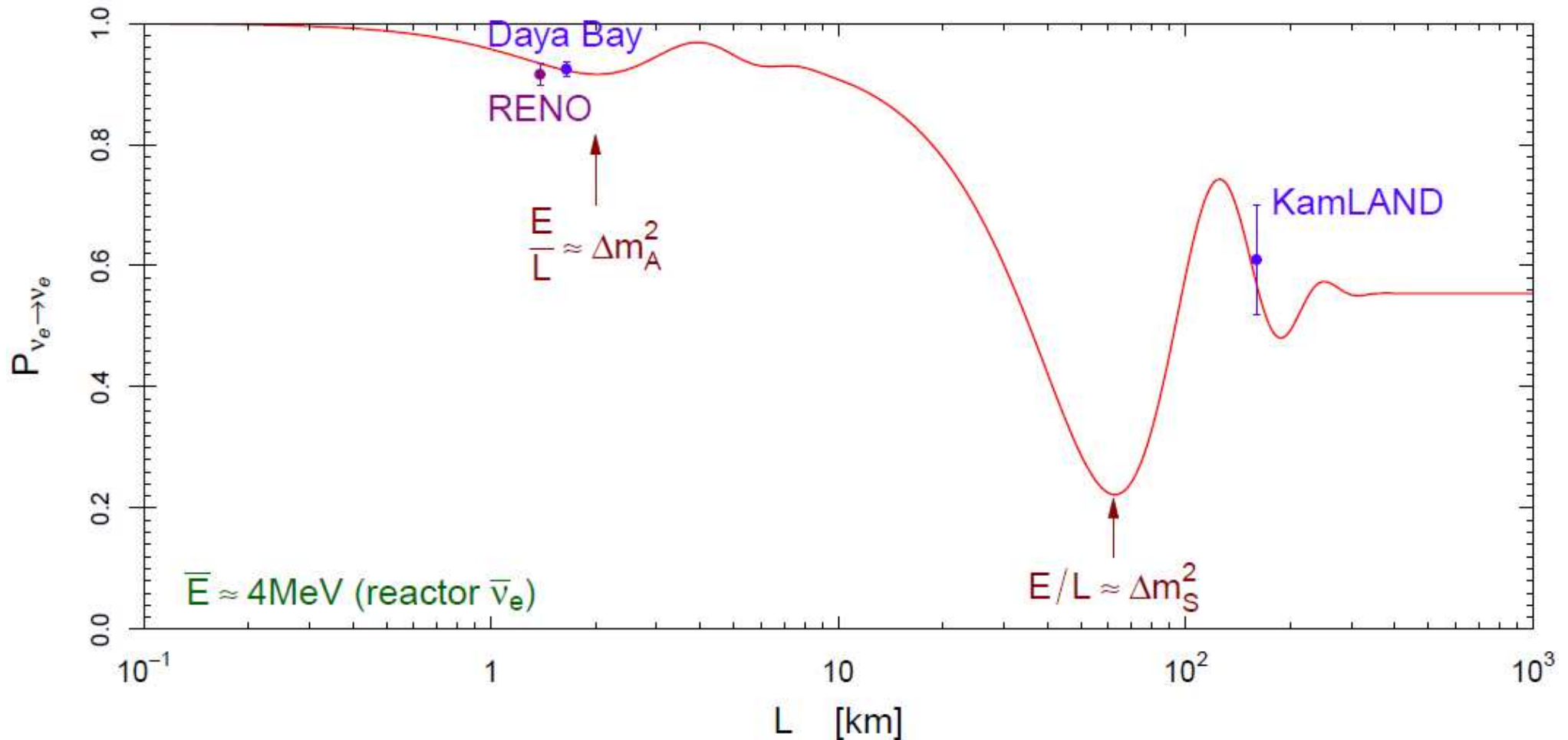

Neutrina

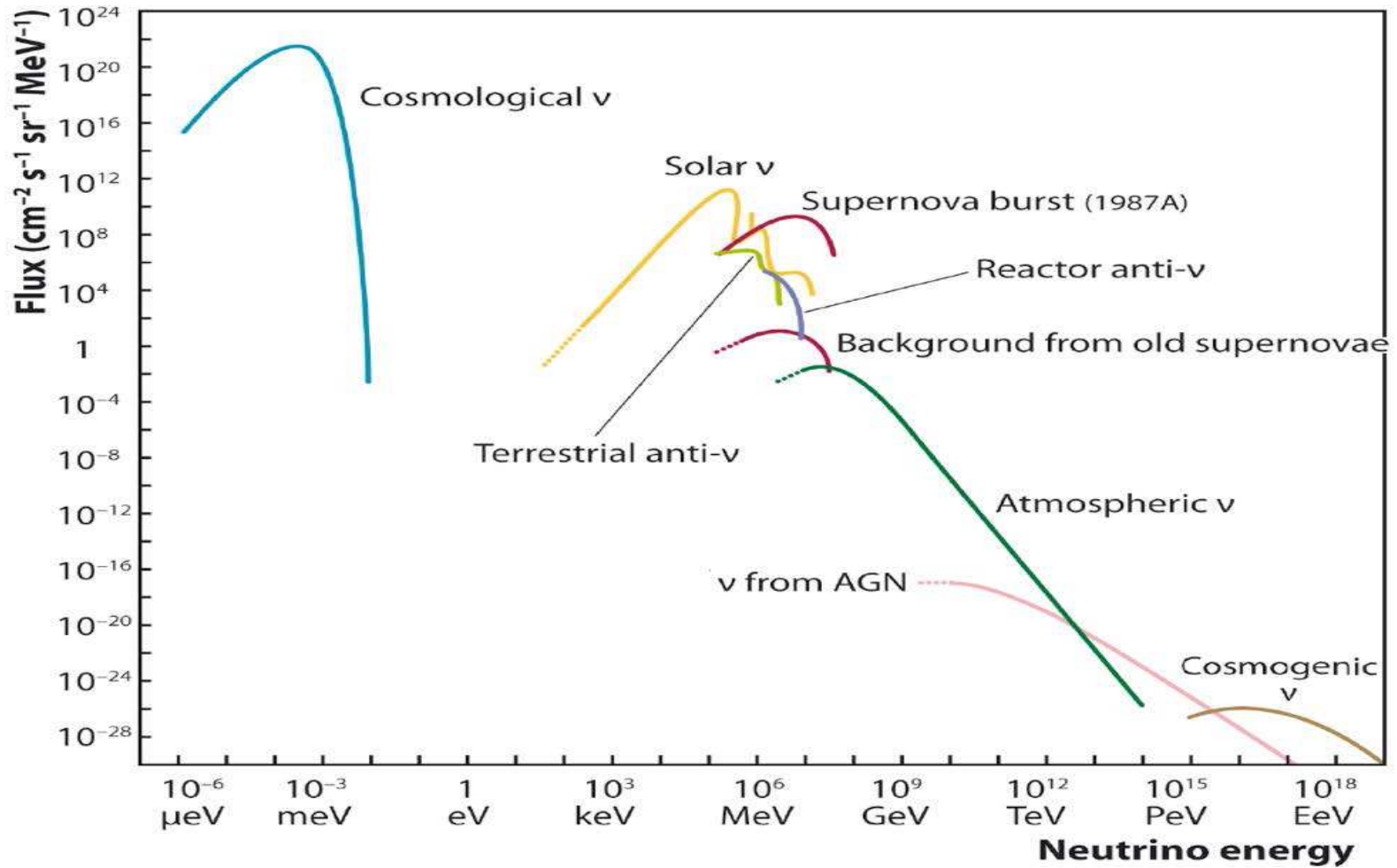
Neutrina reaktorowe

Widoczny wkład trzeciego kąta mieszania na odległościach rzędu km.

Neutrino

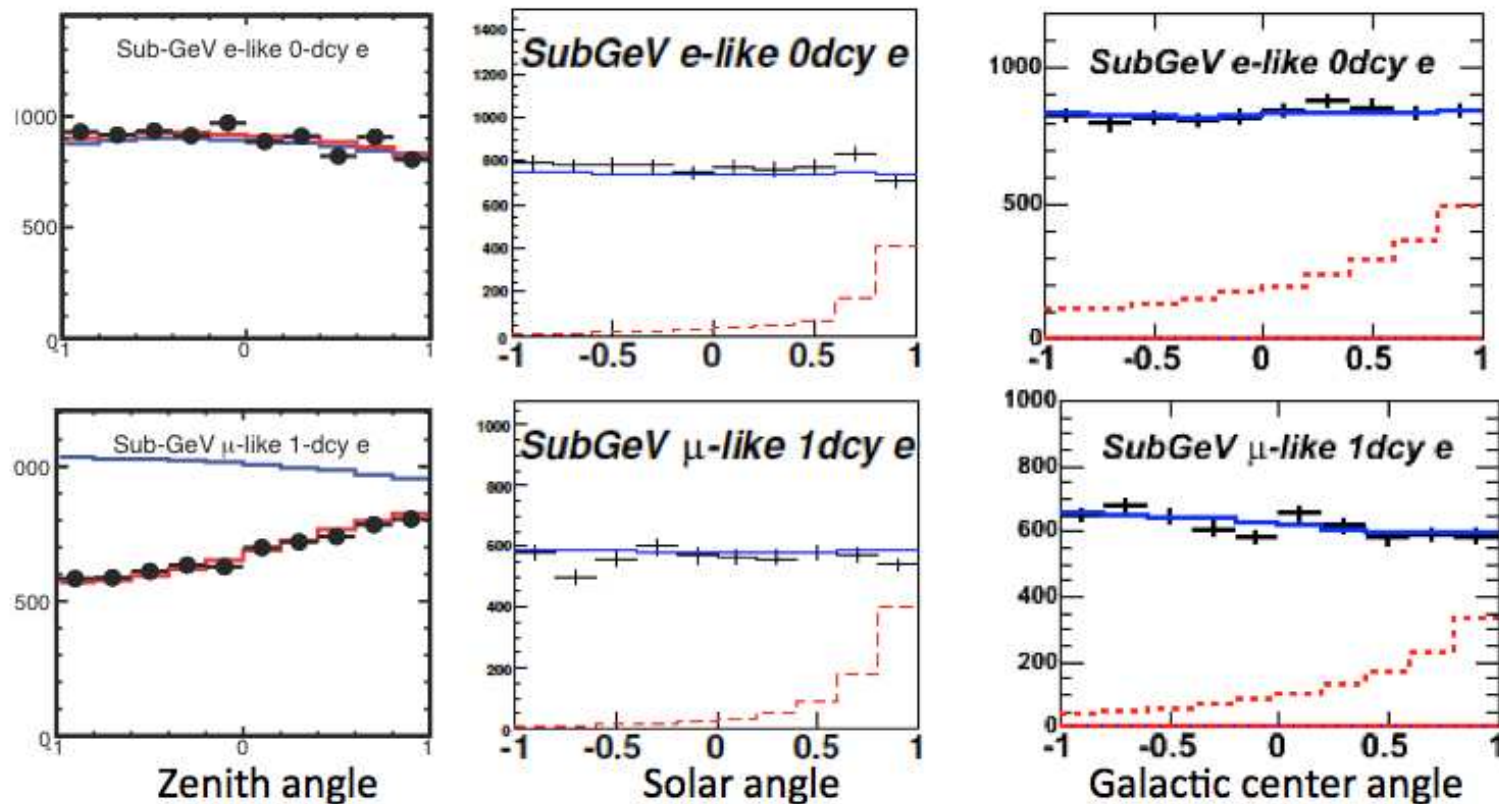
Źródła

Super-Kamiokande

Ciemna materia

Słońce produkuje neutrino do 15 MeV. Wyżej energetyczne neutrino nie powinny być skorelowane z pozycją Słońca, ani tym bardziej centrum naszej Galaktyki.

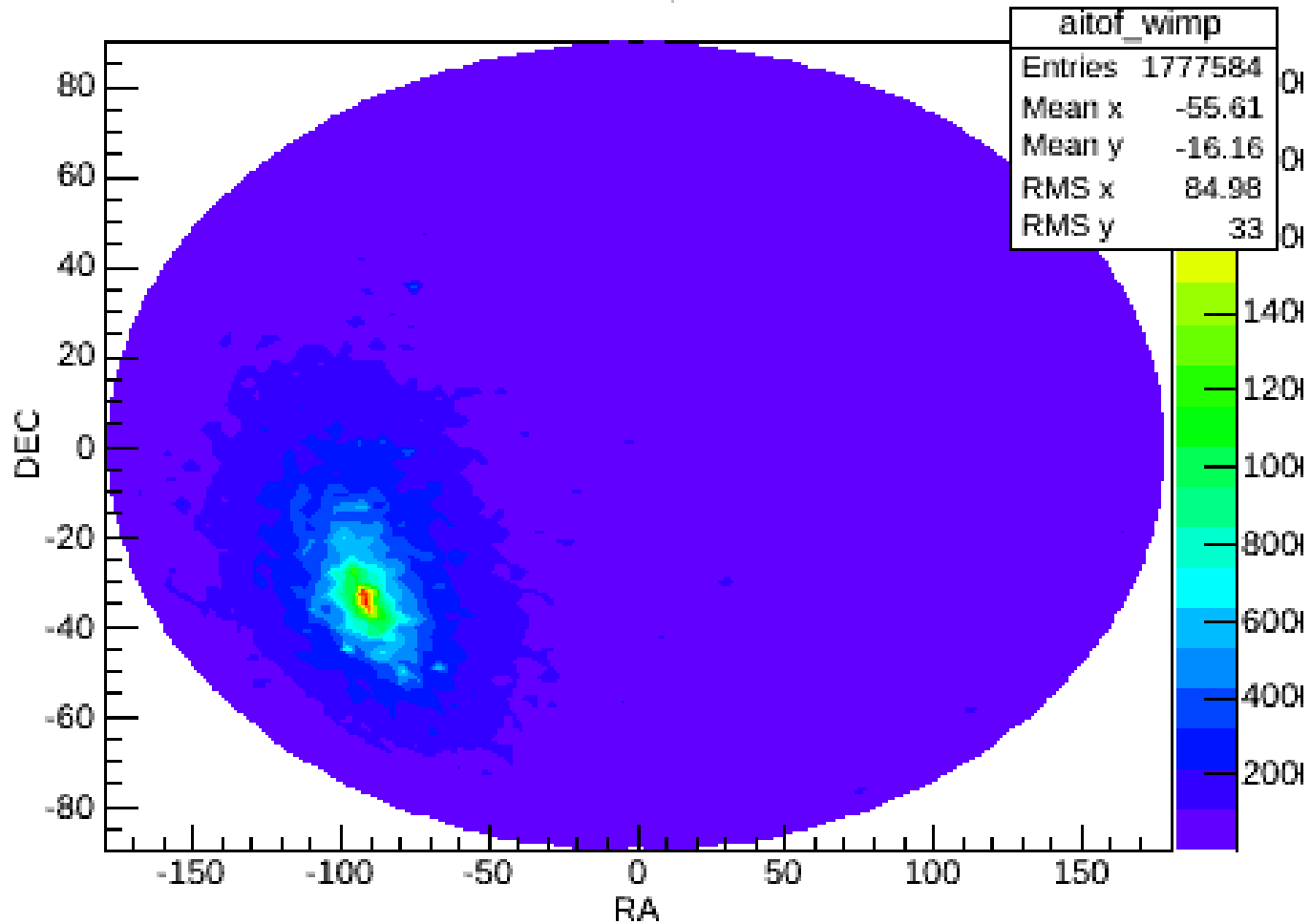

Porównanie rozkładów kątowych z **symulacją tła** oraz **anihilacją DM** w $b\bar{b}$ ($M=5$ GeV)

Super-Kamiokande

Wyniki

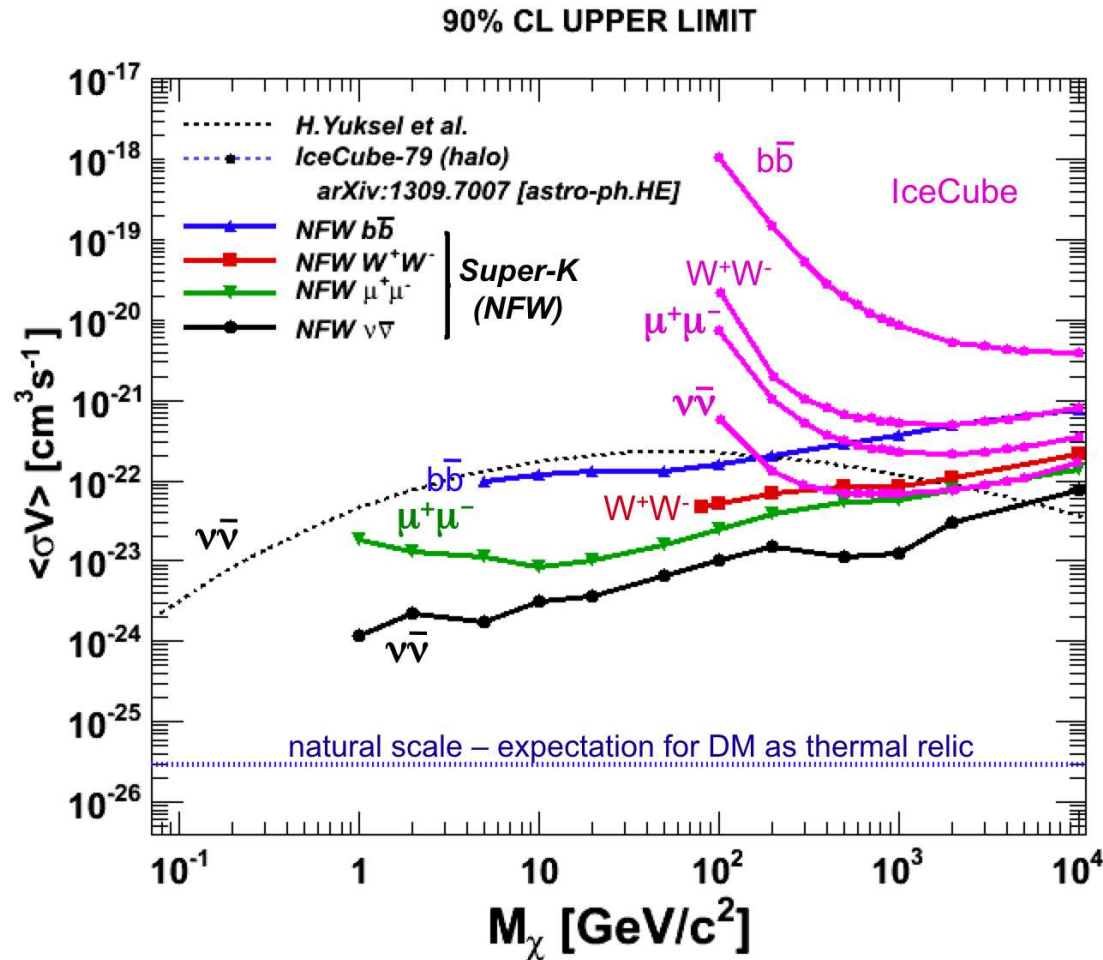
Oczekiwany rozkład (we współrzędnych galaktycznych) dla sygnału anihilacji DM

Super-Kamiokande

Wyniki

Ograniczenia z poszukiwania anihilacji DM w centrum Galaktyki

AMANDA

Badanie neutrin o energiach powyżej TeV wymaga jeszcze **większych detektorów**

Wiele nowych eksperymentów w XXI wieku

AMANDA uruchomiona w 2000

(Antarctic Muon And Neutrino Detector Array)

677 modułów na 19 “strunach”,
1500–2000 m pod lodem (**biegun południowy**)

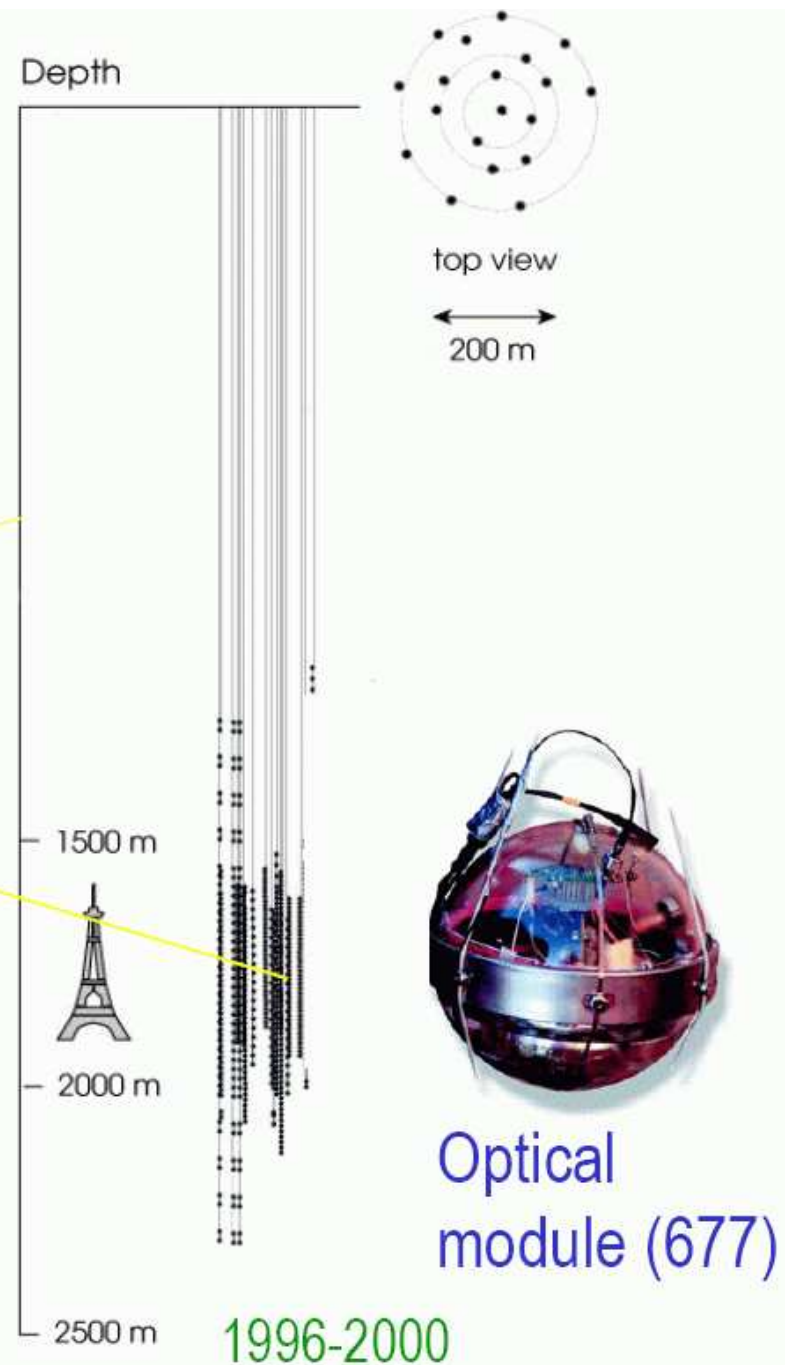
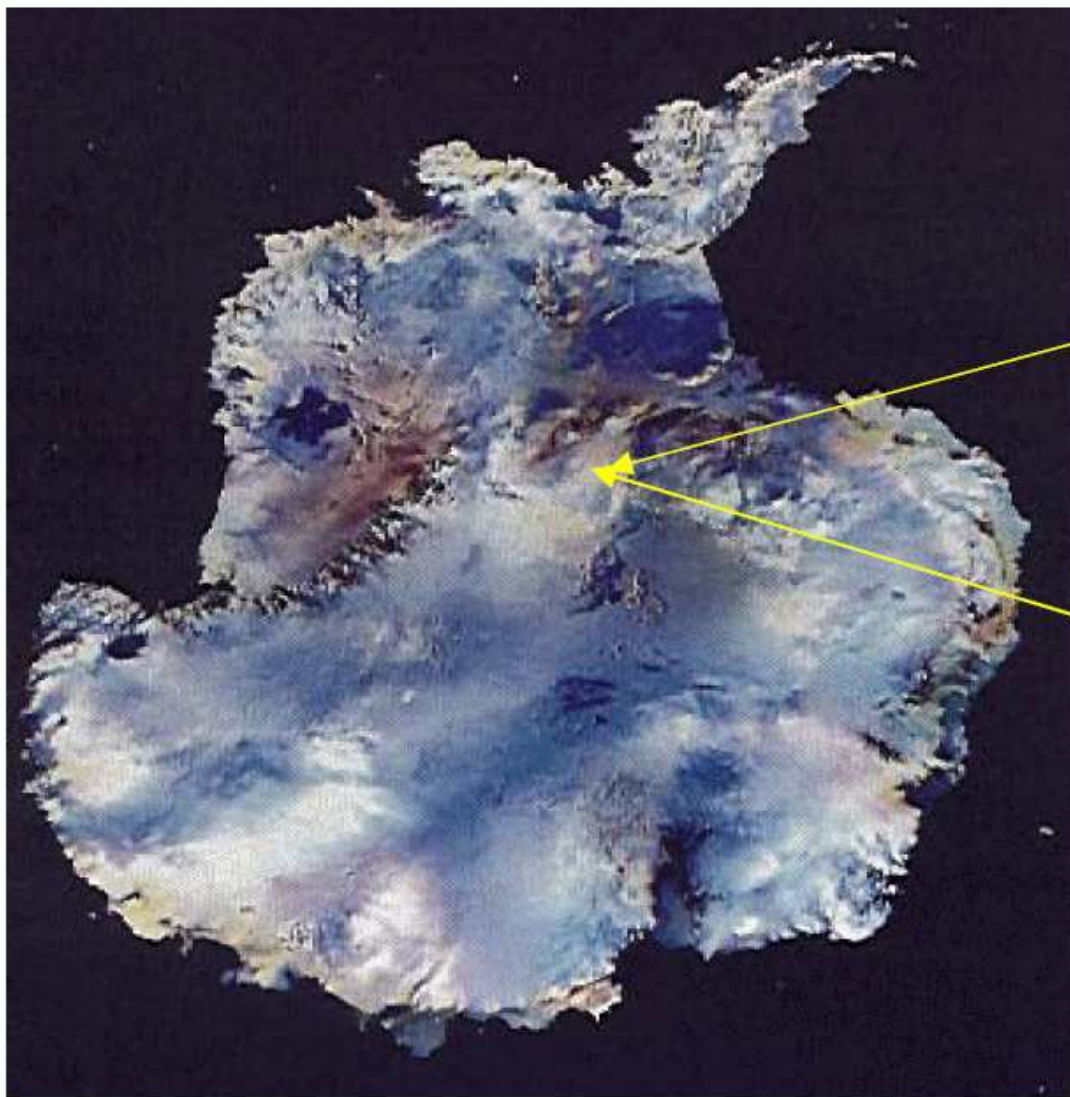
promieniowanie Czerenkowa mierzone przez skierowane do dołu fotopowielacze

Obszar aktywny: ok. **40 mln. ton lodu** (!)

Rejestracja **mionów** o energiach ≥ 50 GeV.

Eksperyment AMANDA w Amundsen-Scott Station South Pole

AMANDA

Wyniki

Duże odległości między licznikami powodują, że detektor czuły jest tylko na neutrino o bardzo wysokiej energii.

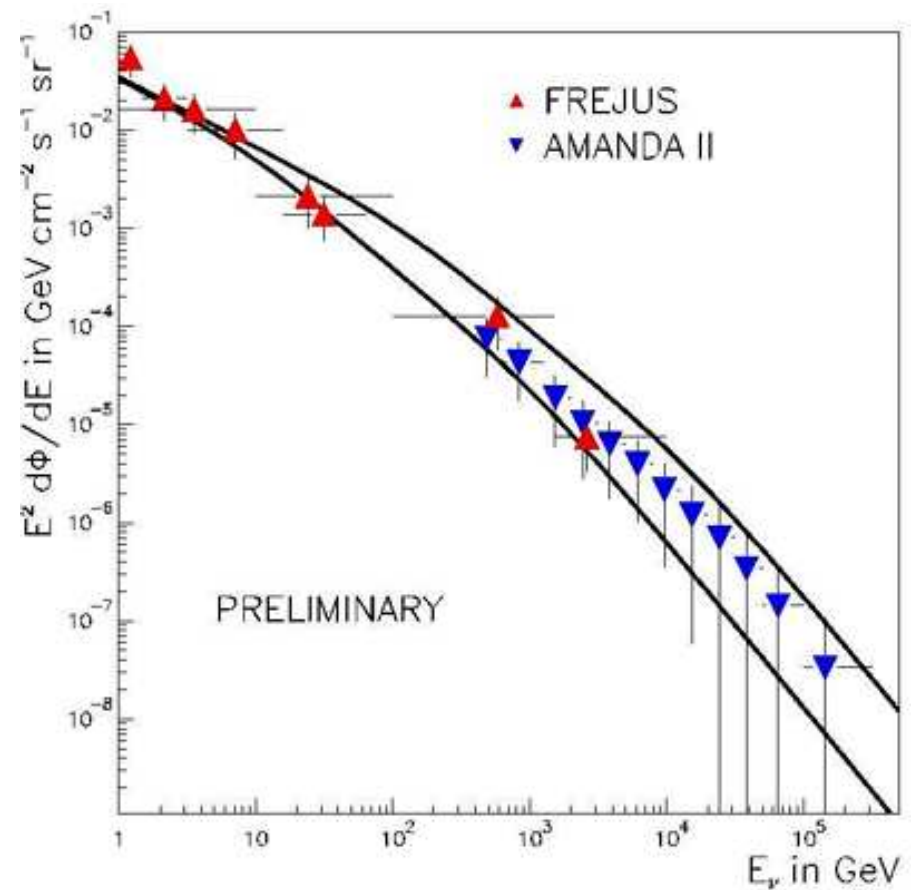
Jednocześnie jednak duża objętość umożliwia pomiar małych strumieni.

Detektor zadziałał bardzo dobrze i już w 2002 roku podjęto decyzję o jego rozbudowie

⇒ Ice Cube

Rozbudowa zakończona w grudniu 2010.

Mierzony rozkład energii neutrin

Ice Cube

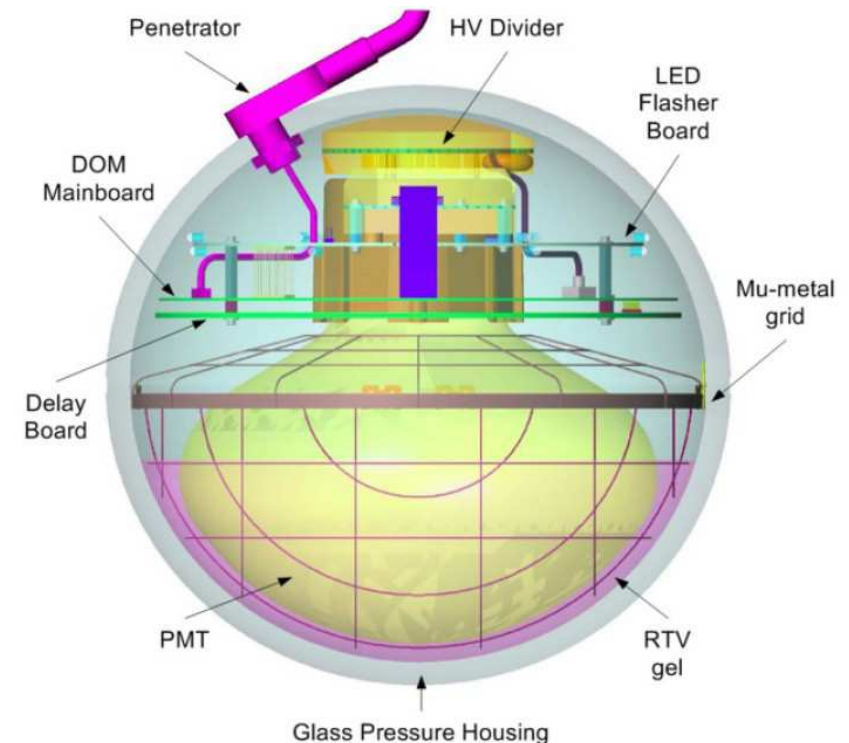
Detektor

Pojedynczy moduł optyczny (DOM) zawiera jeden fotopowielacz 10" oraz całą elektronikę (analogową, cyfrową, zasilanie HV, kalibracja LED).

Dwa kanały dygityzacji: 300 MHz (pomiar czasu) i 40 MHz (pomiar energii)

Zegar synchronizowany z dokładnością do 2ns ($<$ dokładność pomiaru)

Zużycie energii: 3.75 W.

Ice Cube

Detektor

Łącznie zainstalowano 86 lin z 5160 DOM, na głębokości 1450-2450 m, odstęp między linami 125 m, między DOM - 17 m

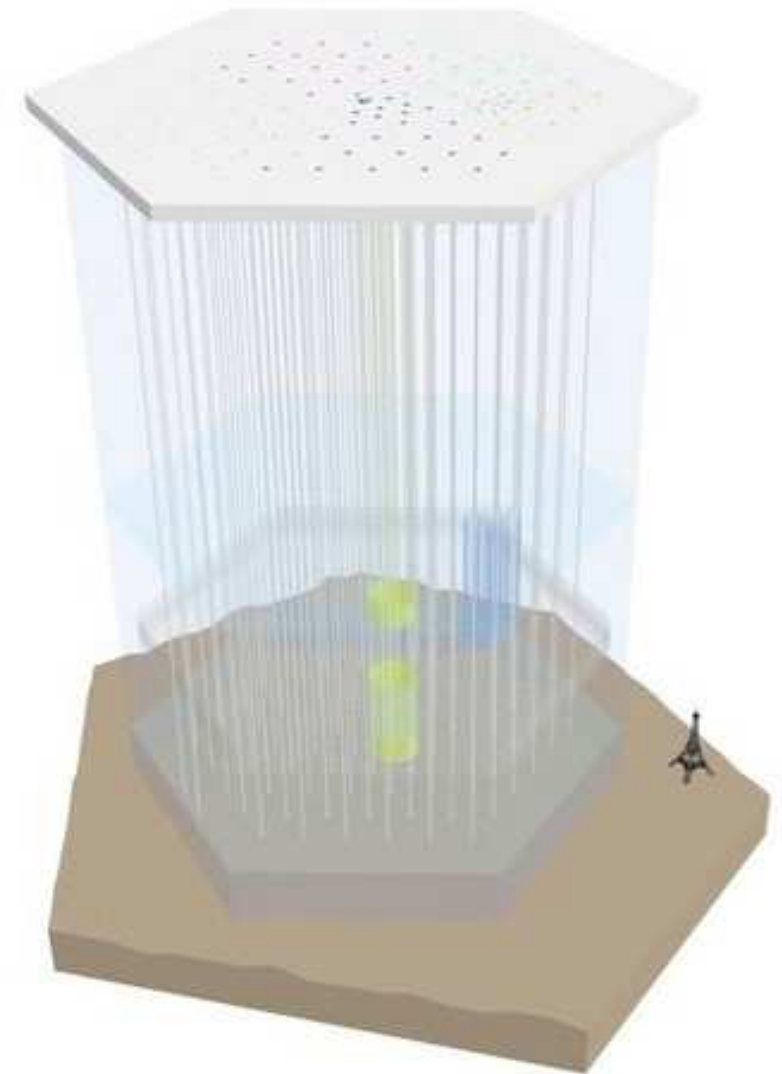
⇒ pomiar neutrin od 50 GeV
dokładność kierunku ok. 1°

DeepCore

6 lin z mniejszymi odstępami (75m/7m), aby móc mierzyć od ok. 10 GeV

IceTop

80 stacji powierzchniowych

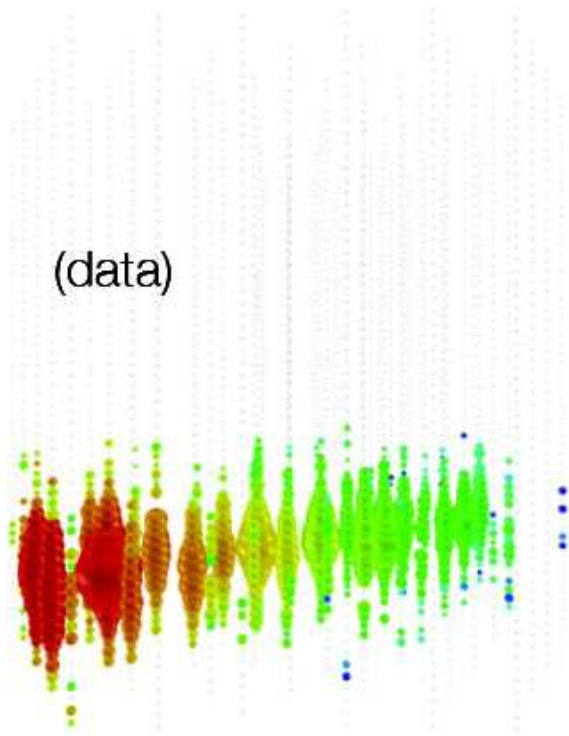
Ice Cube

Przypadki

Przypadki oddziaływań neutrin rekonstruowane w detektorze

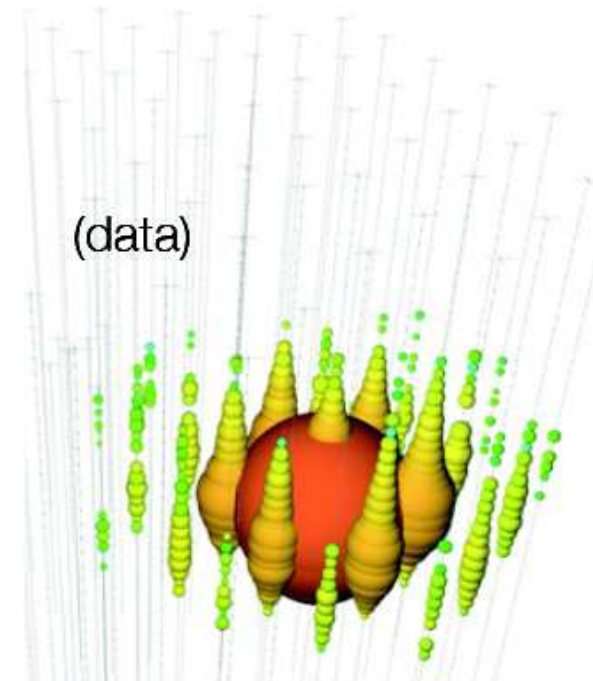
Tor

⇒ ν_μ (CC)

Kaskada

⇒ ν_e (CC) lub ν_τ (CC) lub NC

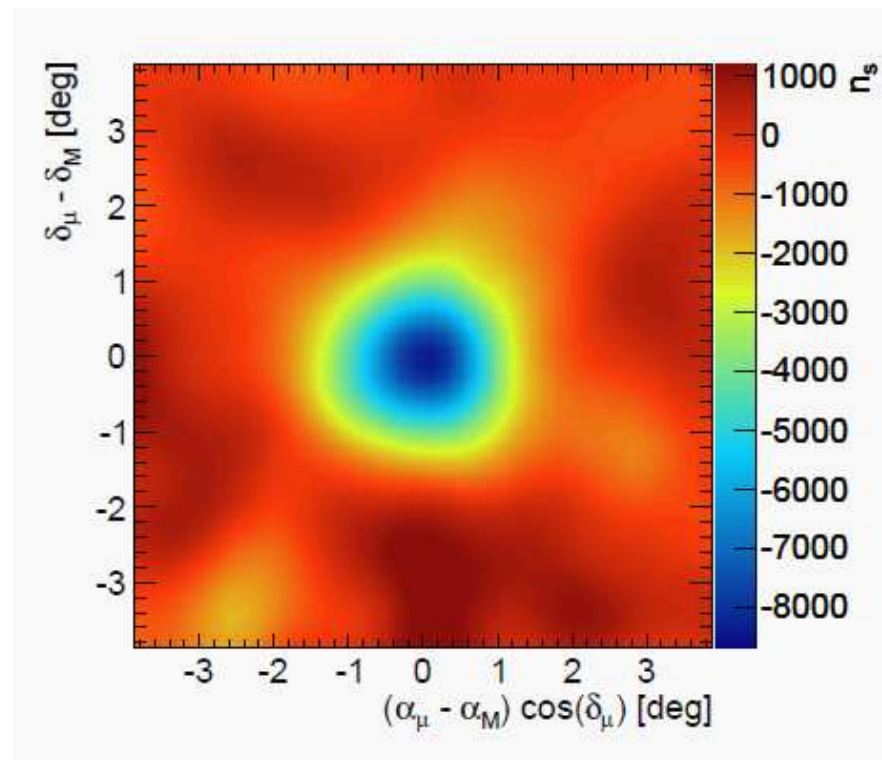
Rozmiar: energia, kolor: czas

Ice Cube

Kalibracja

Dokładne wyznaczenie kierunku mionu wymaga bardzo precyzyjnej synchronizacji poszczególnych detektorów. $\Rightarrow$ dokładność dla mionów 100 TeV ok. 0.5°

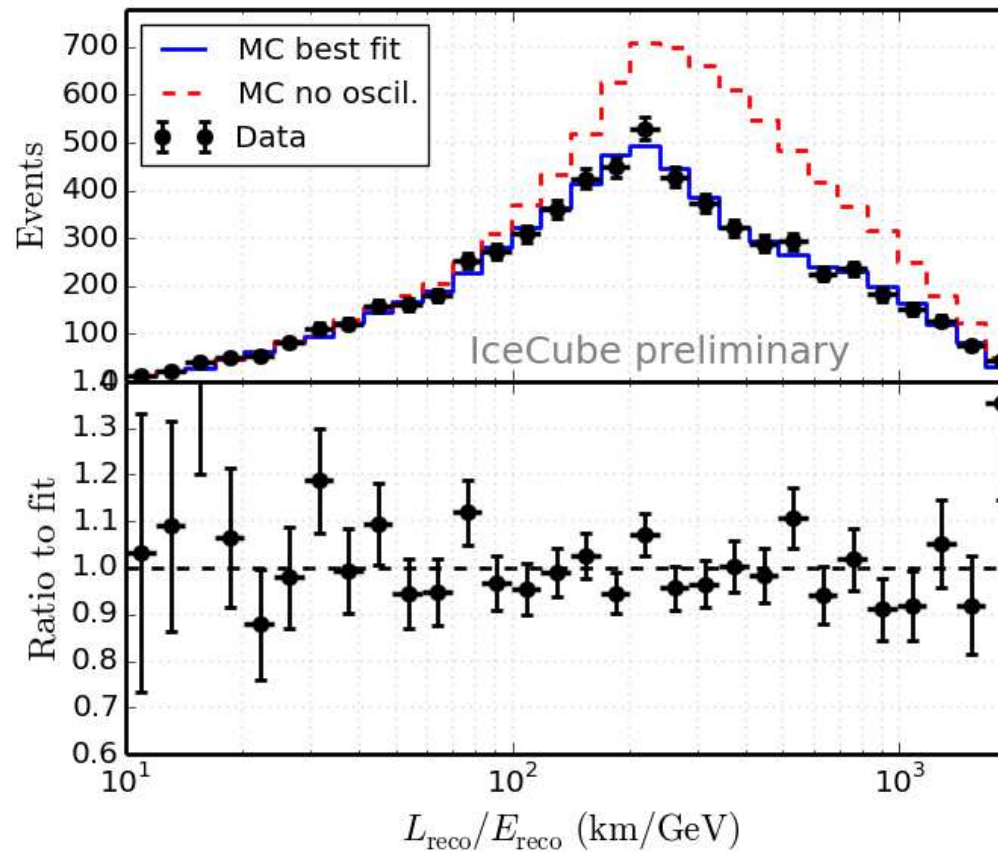
“Cień Księżyca” w mionach kosmicznych

Ice Cube

Wyniki

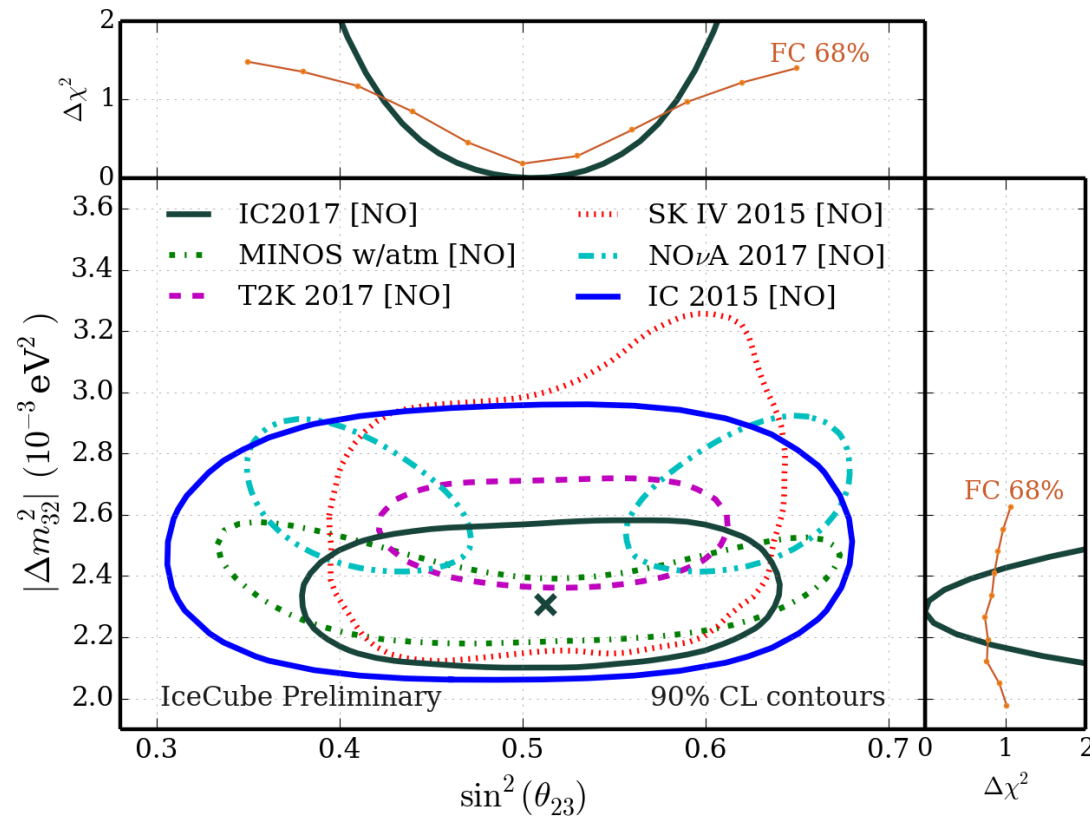
Badanie neutrin “niskiej energii” (10-300 GeV) - dominują neutrina atmosferyczne.

Ice Cube

Wyniki

Badanie neutrin “niskiej energii” (10-300 GeV) - dominują neutrina atmosferyczne.

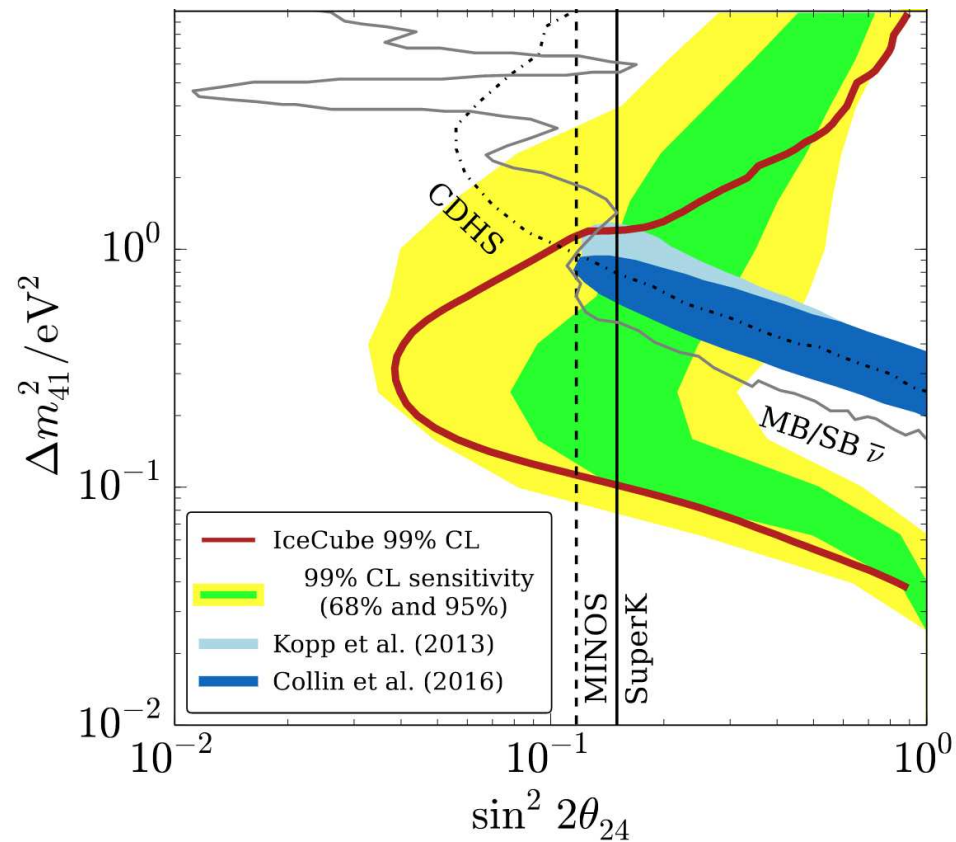

Czułość na parametry oscylacji podobna do eksperymentów przy niższych energiach!

Ice Cube

Wyniki

Badanie neutrin “niskiej energii” (10-300 GeV) - dominują neutrina atmosferyczne.

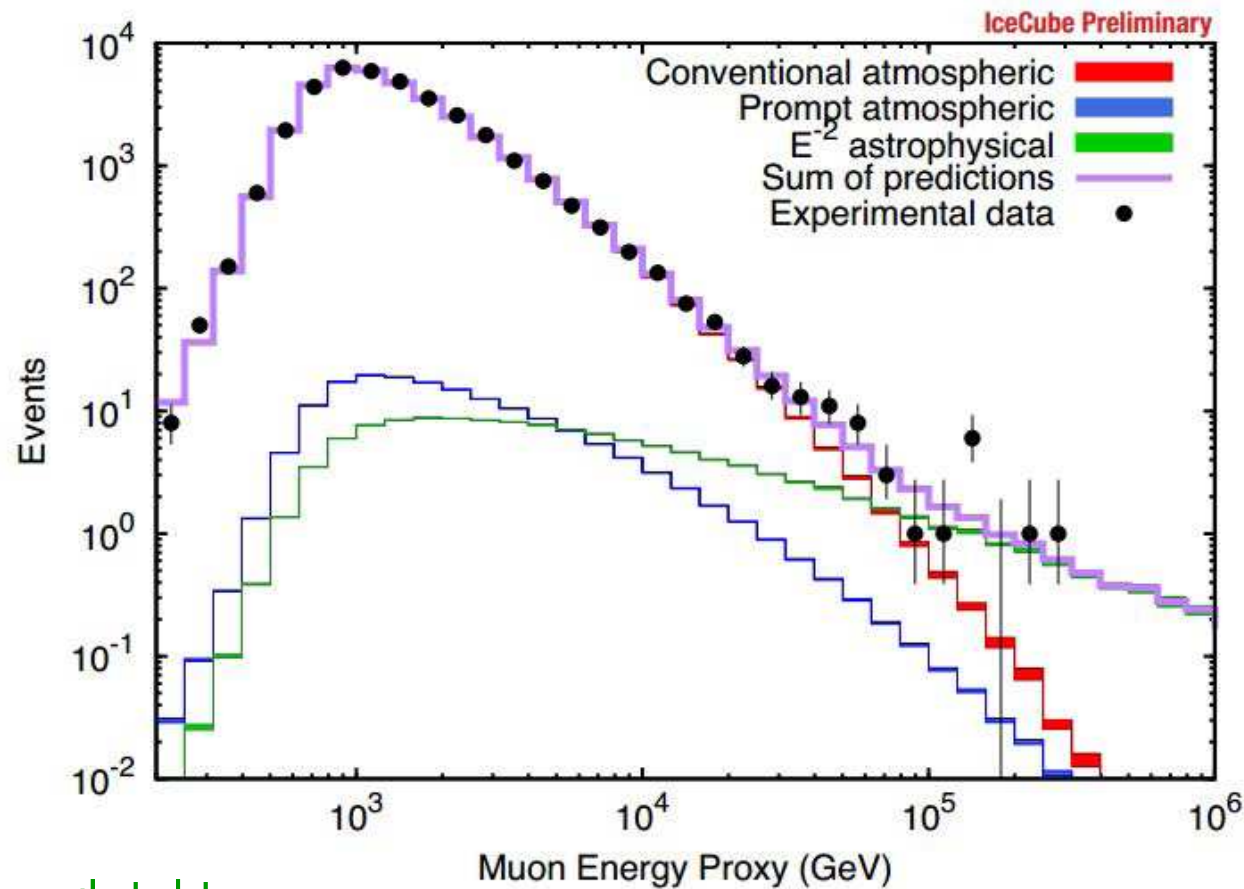

Ograniczenia na oscylacje w neutrina sterylne konkurencyjne do innych eksperymentów!

Ice Cube

Wyniki

Rekonstruowane energie mionów lecących od dołu - muszą pochodzić z neutrin!
Widać wyraźną nadwyżkę w stosunku do oczekiwanych neutronów atmosferycznych.

Wyniki z 2 lat pracy detektora

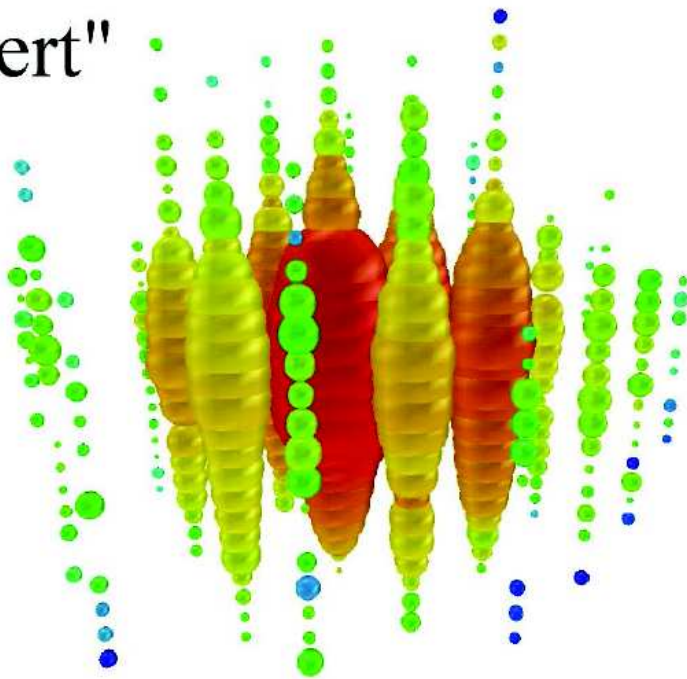

Ice Cube

Wyniki

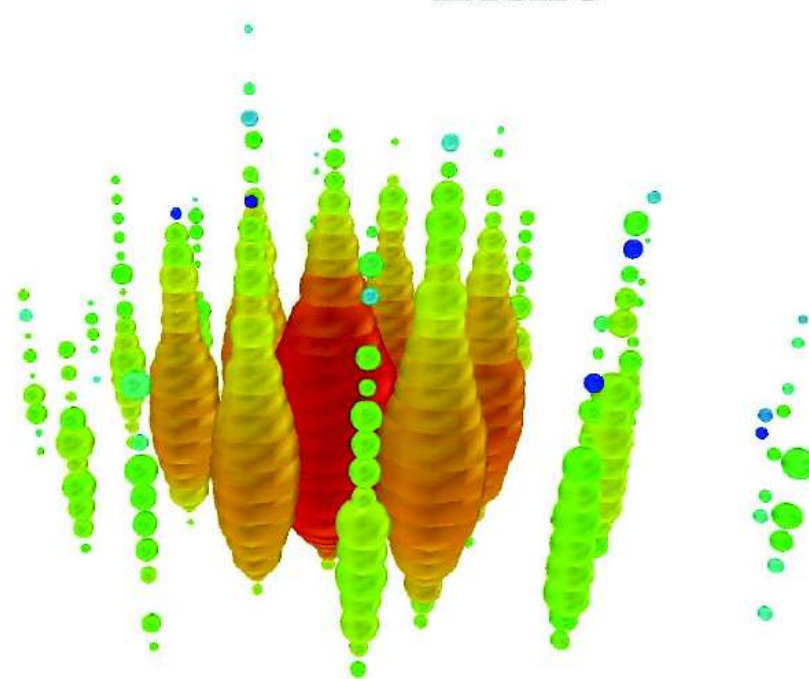
Pierwsze przypadki neutrin o energii powyżej 1 PeV (!)

"Bert"

August 9, 2011: 1.04 PeV

"Ernie"

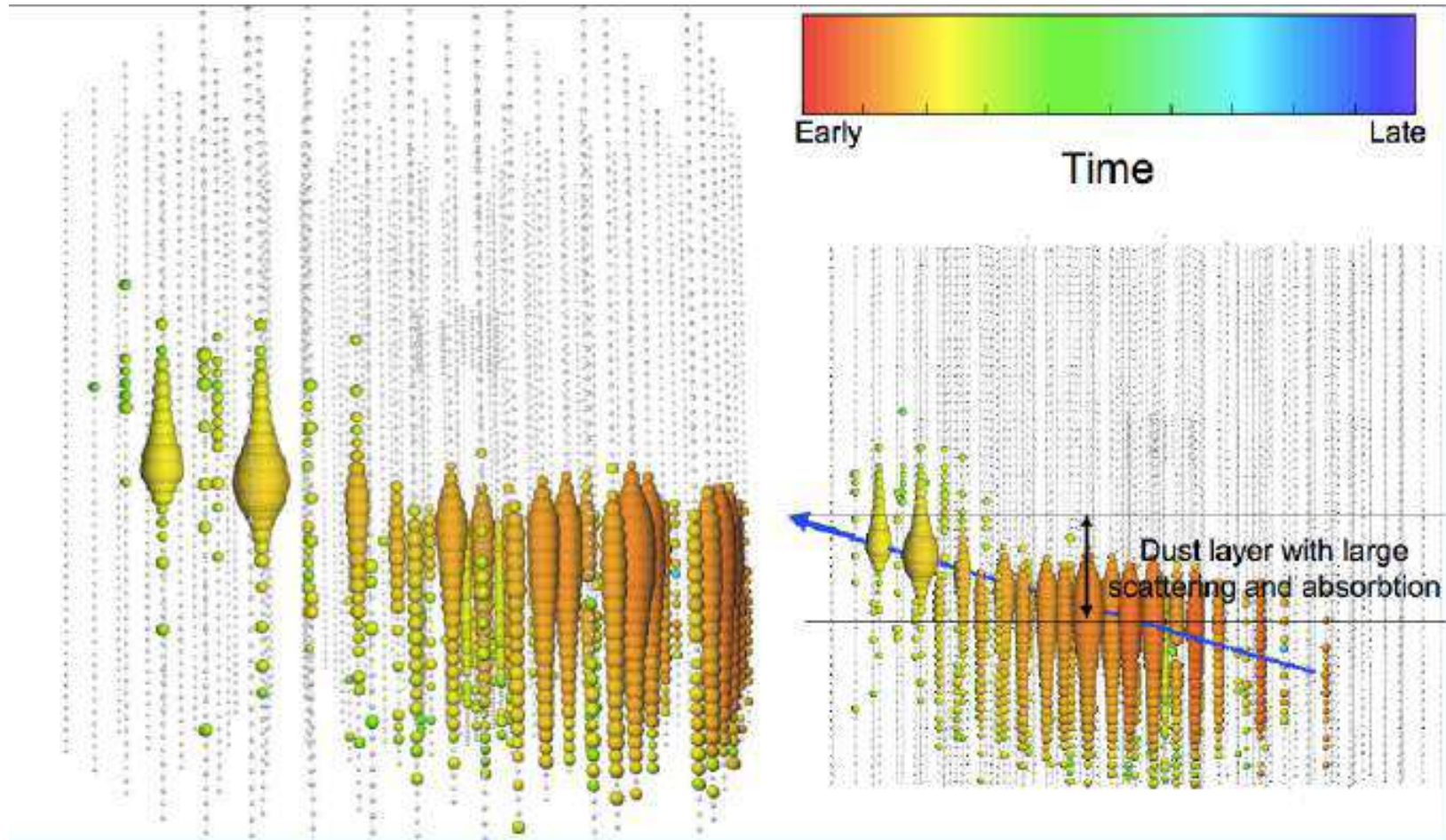
January 3, 2012: 1.14 PeV

Przypadki typu "kaskada"

Ice Cube

Wyniki

Przypadek o najwyższej **zdeponowanej** energii: 2.6 ± 0.3 PeV (11 czerwca 2014)

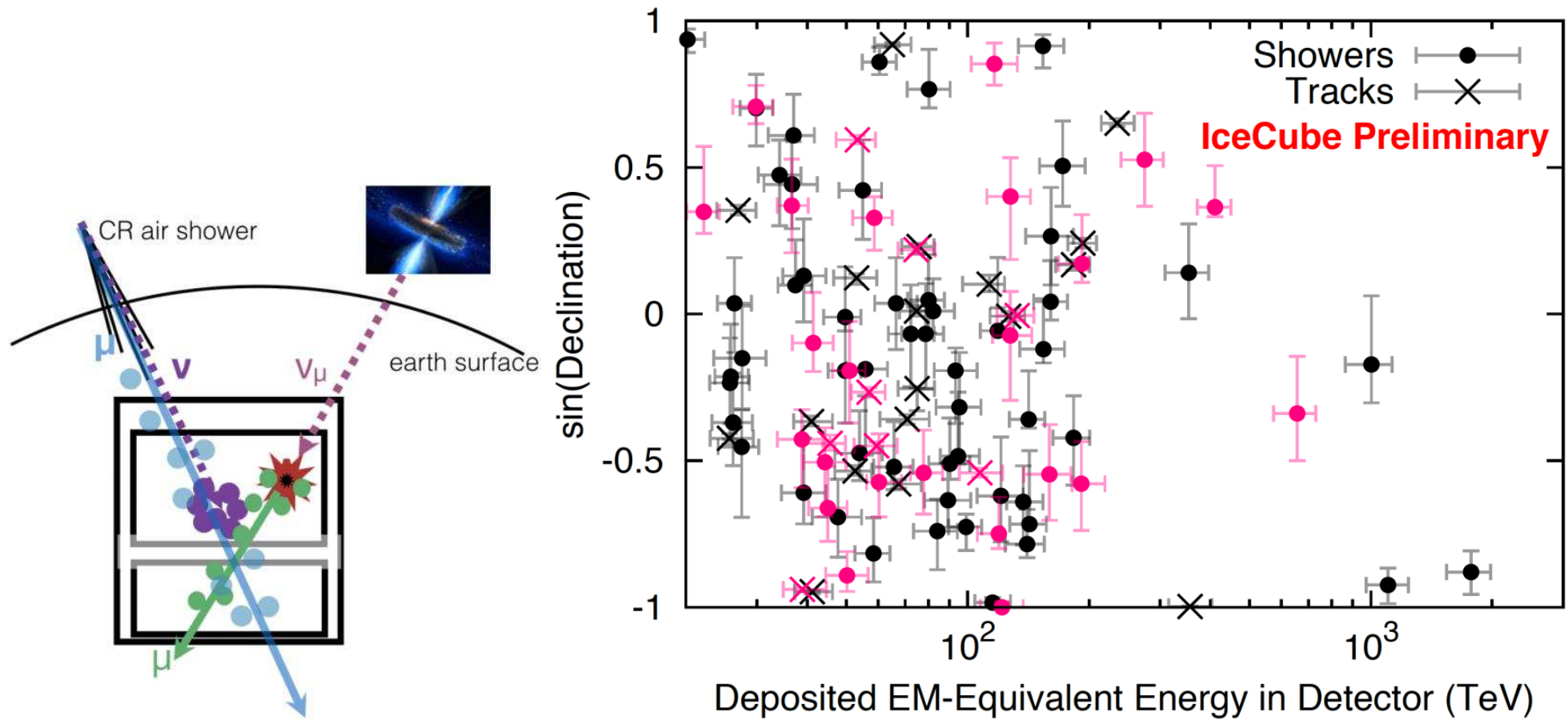

Przypadek typu “tor” $\Rightarrow$ energia neutrino była prawdopodobnie dużo wyższa...

Ice Cube

Wyniki

Rekonstruowana energia i kierunek kaskad zaczynających się w detektorze (7.5y)

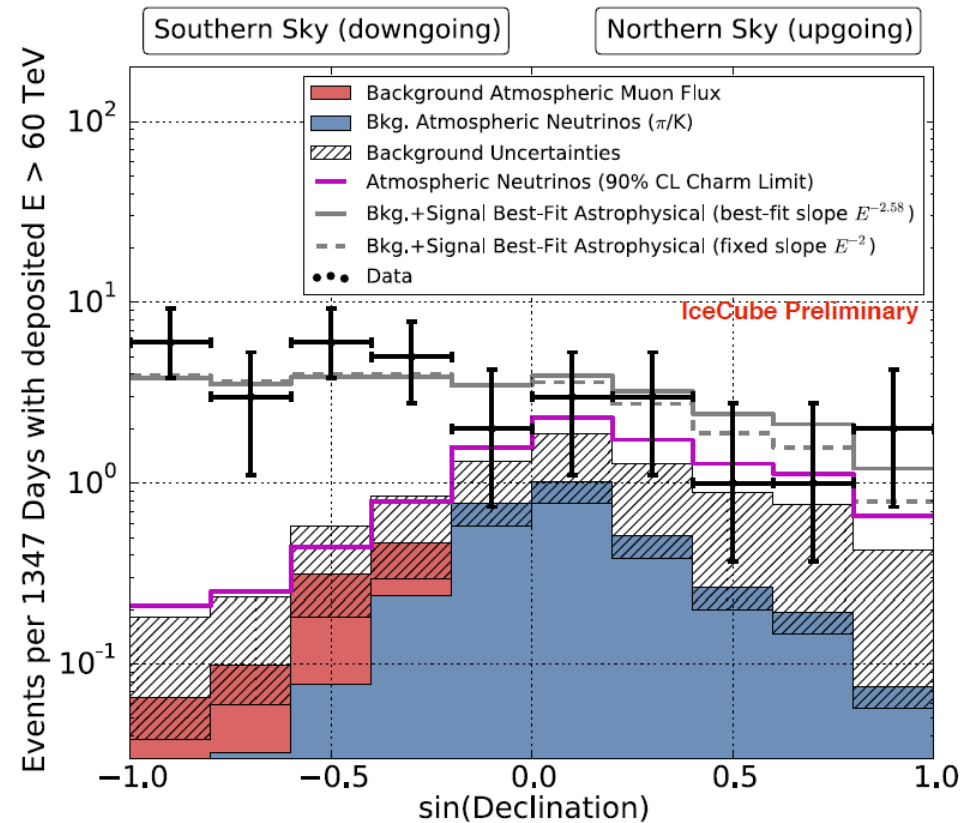
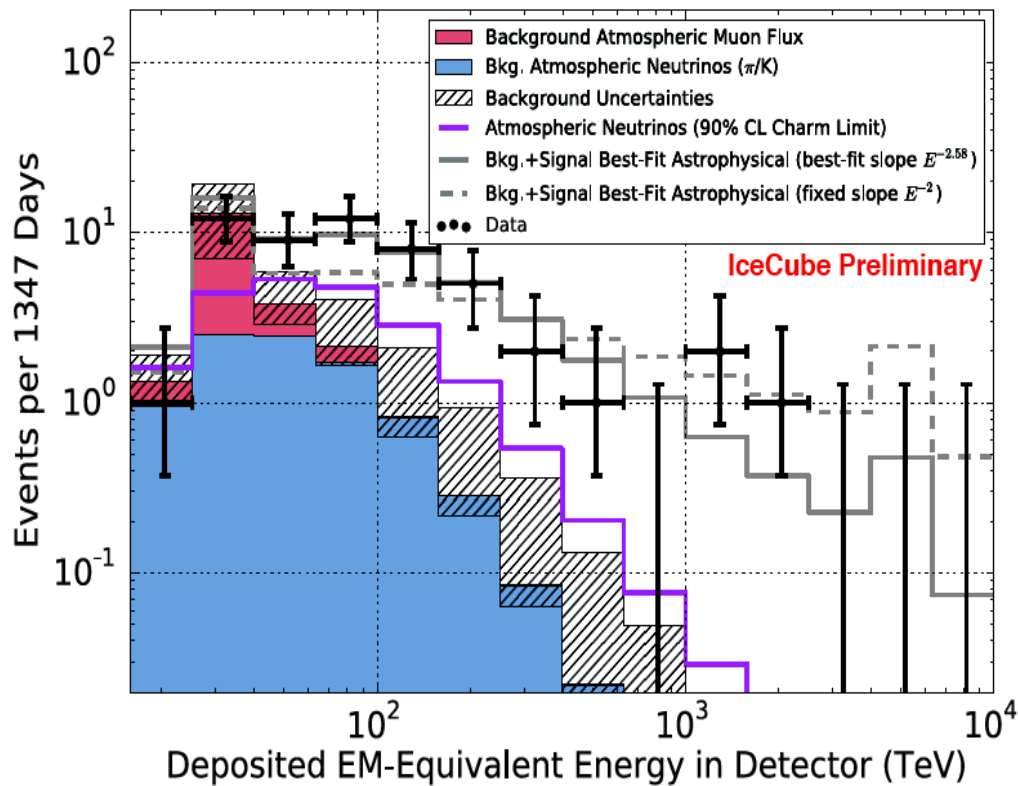

Ice Cube

Wyniki

Rekonstruowana energia dla kaskad zaczynających się w detektorze

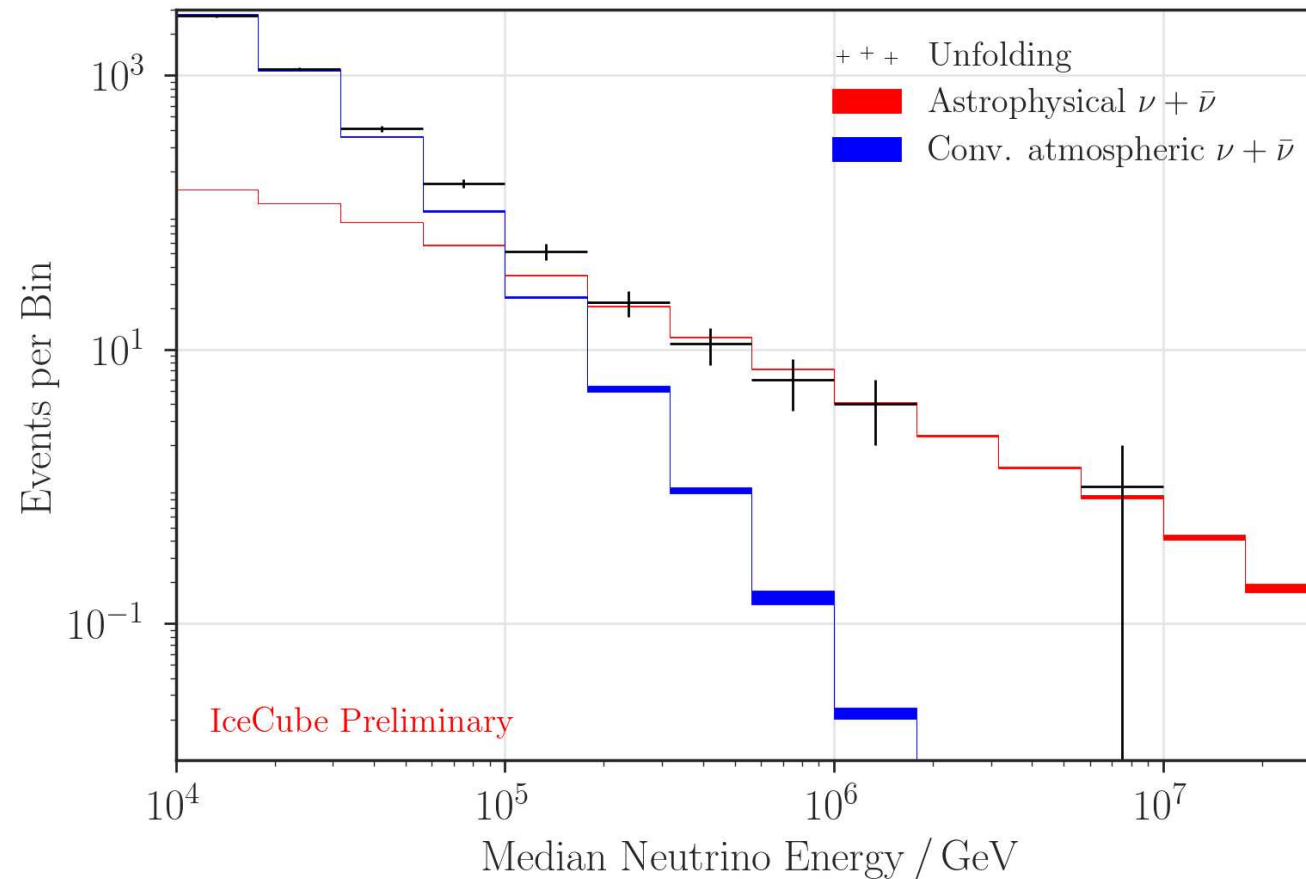
Wyraźnie widoczna nadwyżka, konsystentna z rozkładem płaskim

Ice Cube

Wyniki

Rekonstruowane (najbardziej prawdopodobne) energie mionów lecących od dołu.

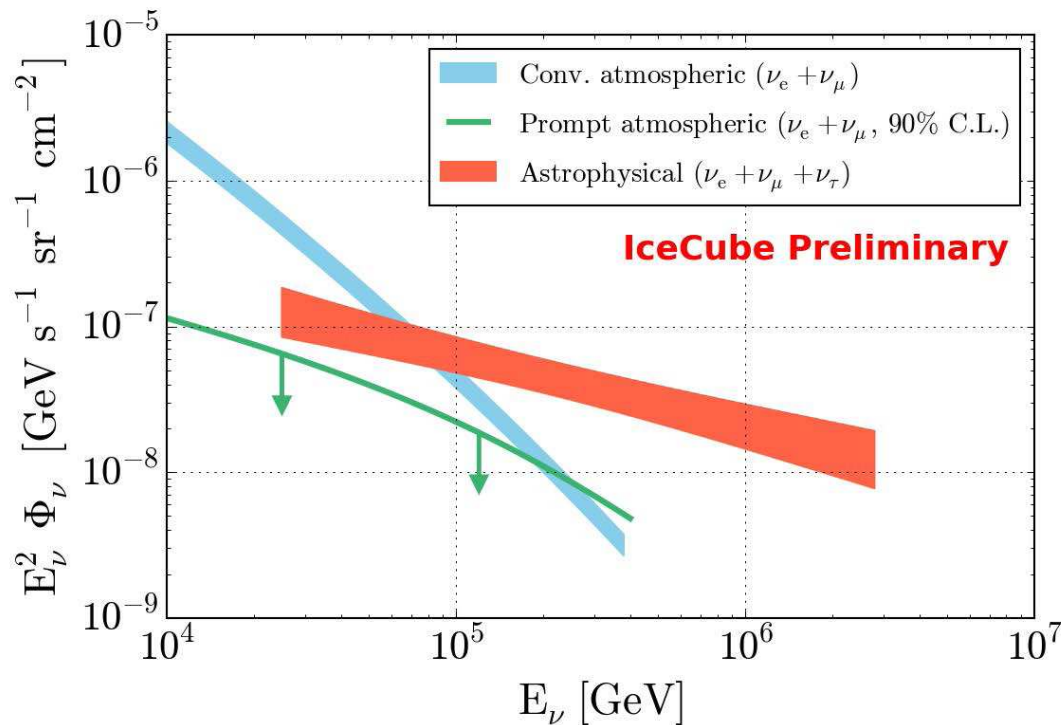
Wyniki z 7 lat pracy detektora: ponad 100 neutrino o energii pomiędzy 100 TeV i 10 PeV, wyraźna nadwyżka przypadków ponad tło atmosferyczne

Ice Cube

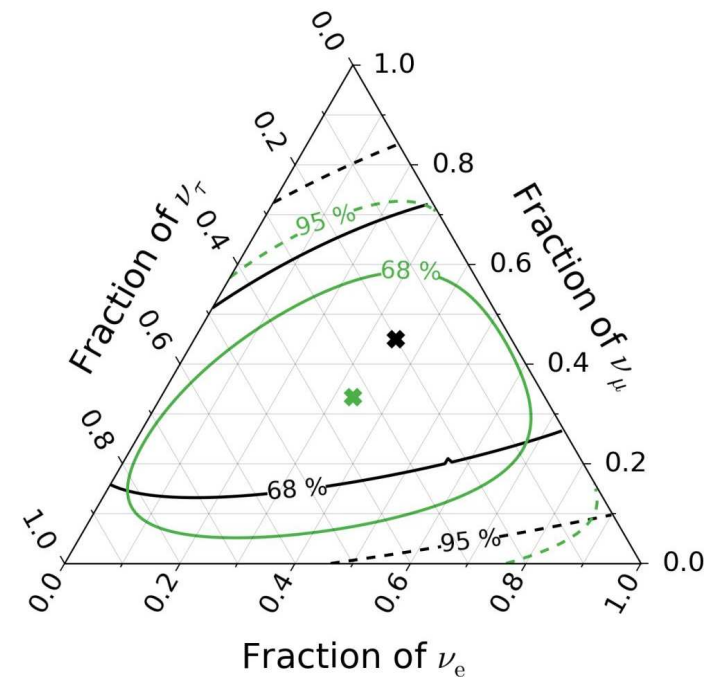
Wyniki

Dopasowane widmo neutrin kosmicznych: $\gamma = 2.19 \pm 0.10$

Dopasowany skład na powierzchni Ziemi: $\nu_e : \nu_\mu : \nu_\tau = 1.05 : 1.35 : 0.60$
(zgodny w granicach błędów z oczekiwanym 1 : 1 : 1)

WORK IN PROGRESS

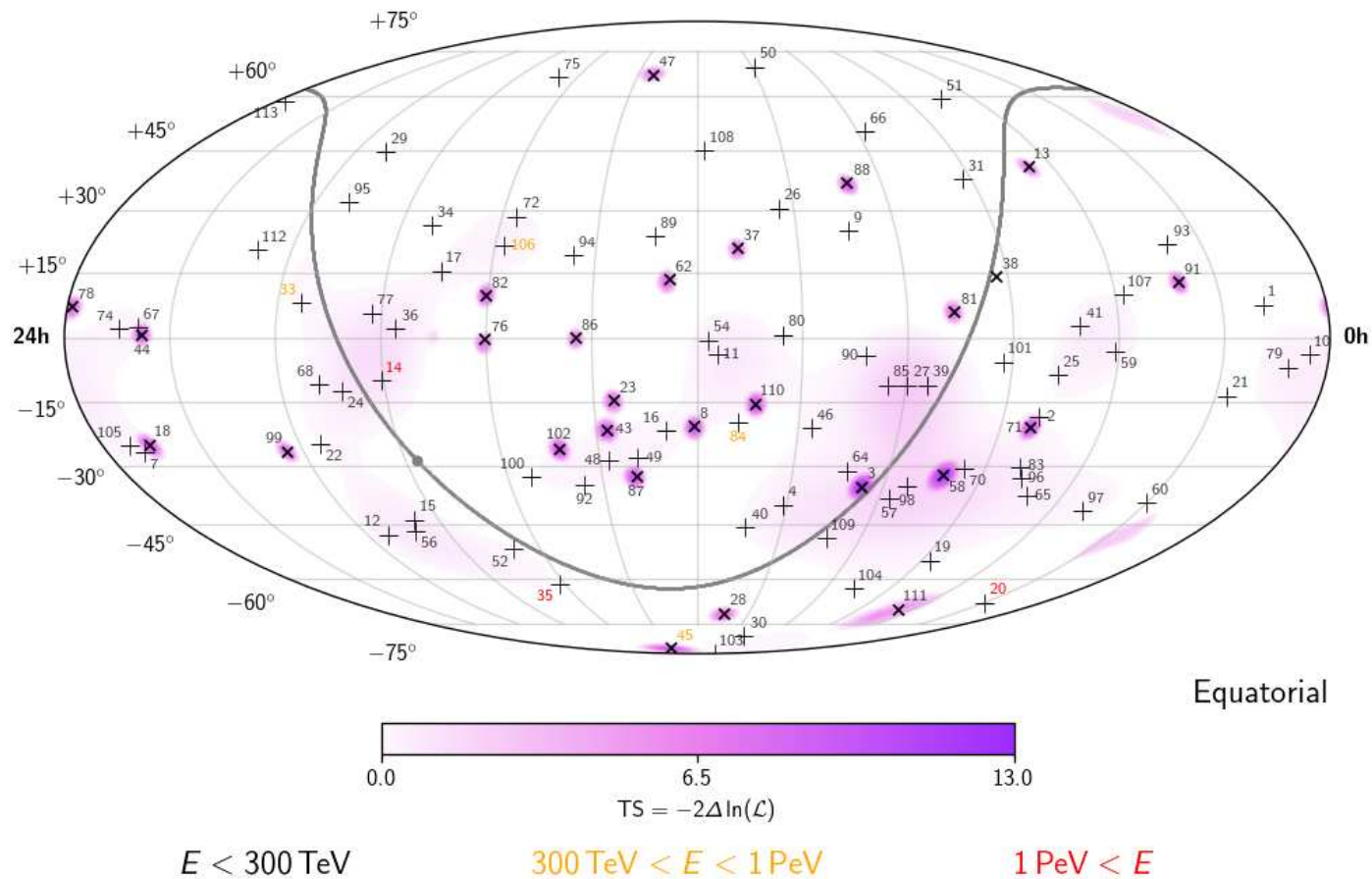
Oczekiwane nachylenie widma neutrin atmosferycznych: $\gamma = 2.7 - 3.1$

Ice Cube

Wyniki

Rozkład pozycji przypadków HESE zgodny z rozkładem izotropowym

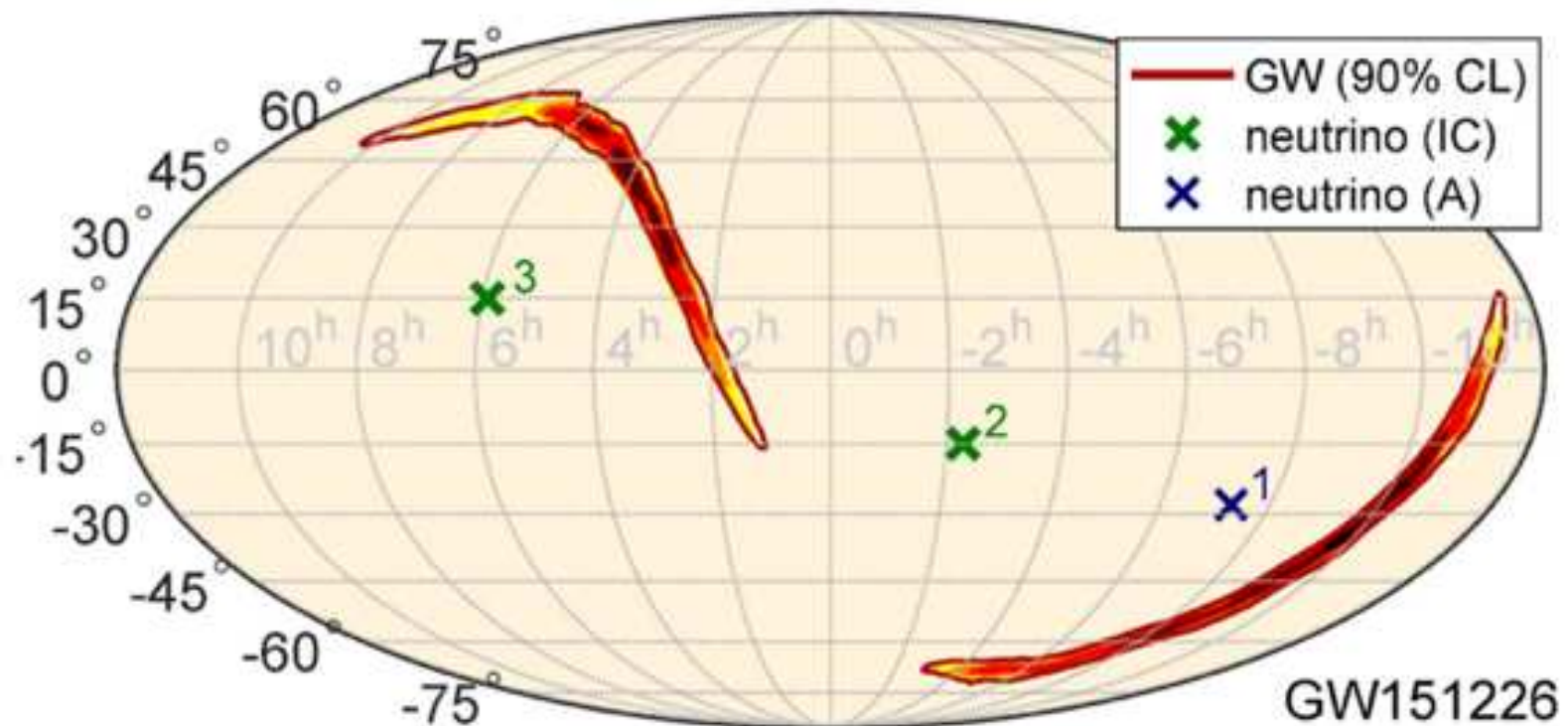
Fluktuacje oczekiwane przy tak małej liczbie przypadków.

Ice Cube

Wyniki 2015

Poszukiwanie koincydencji ze źródłami fal grawitacyjnych

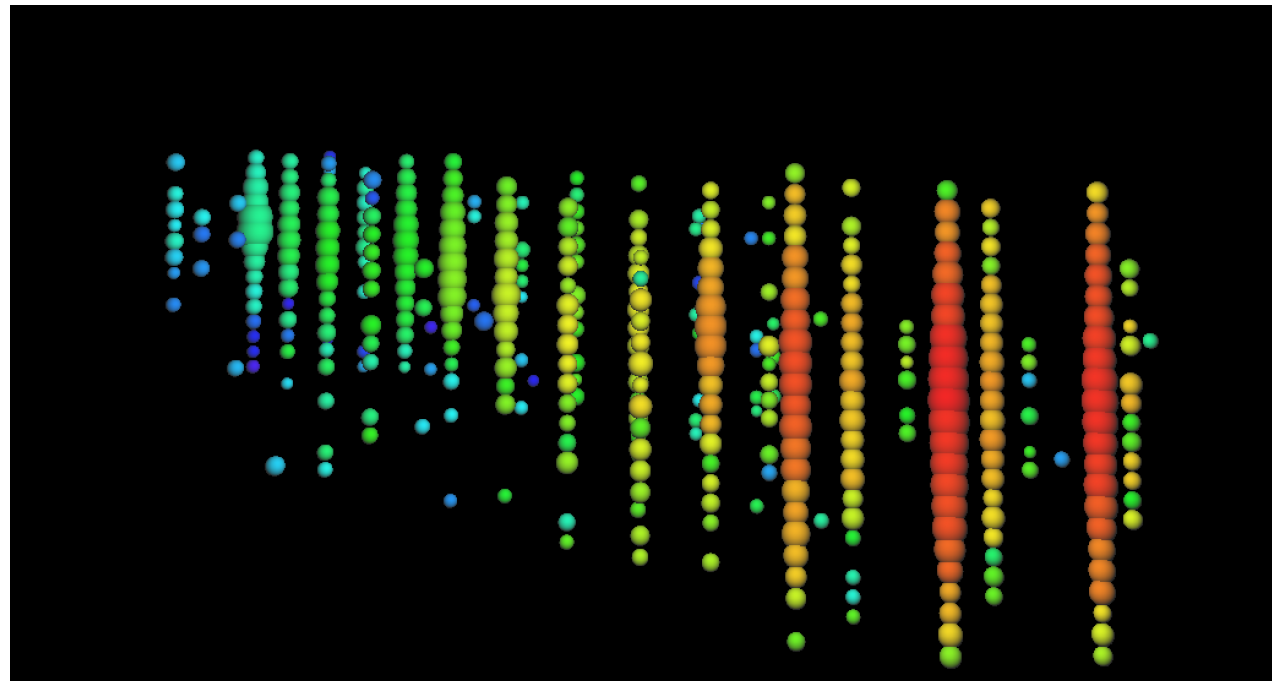
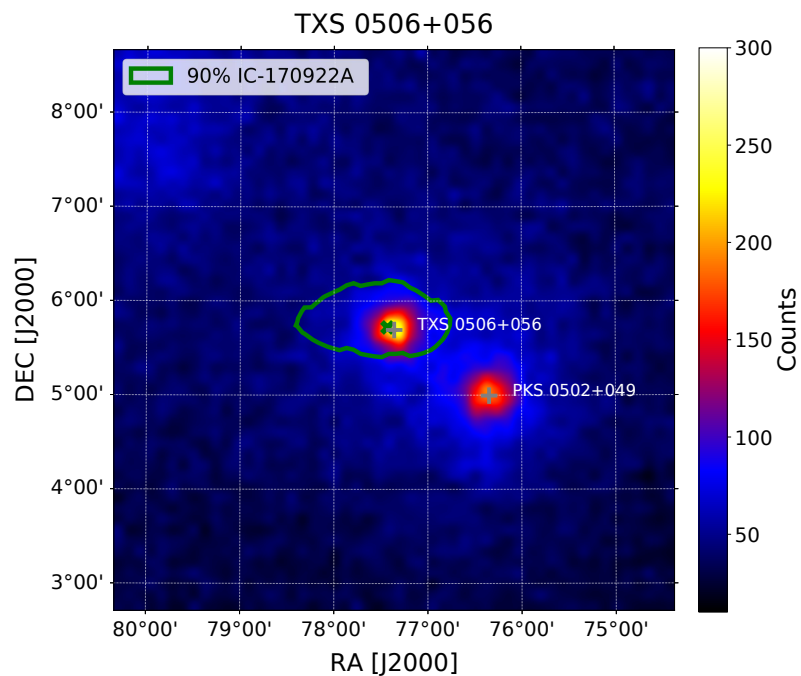

Ice Cube

Wyniki 2017

We wrześniu 2017 zaobserwowana została koincydencja neutrina mionowego 300 TeV z rozbłyskiem blazara TXS0506+06 obserwowanego w promieniowaniu gamma przez satelitę Fermi-LAT

Poprzednio obserwowano już neutrina z tego kierunku w latach 2014-2015.

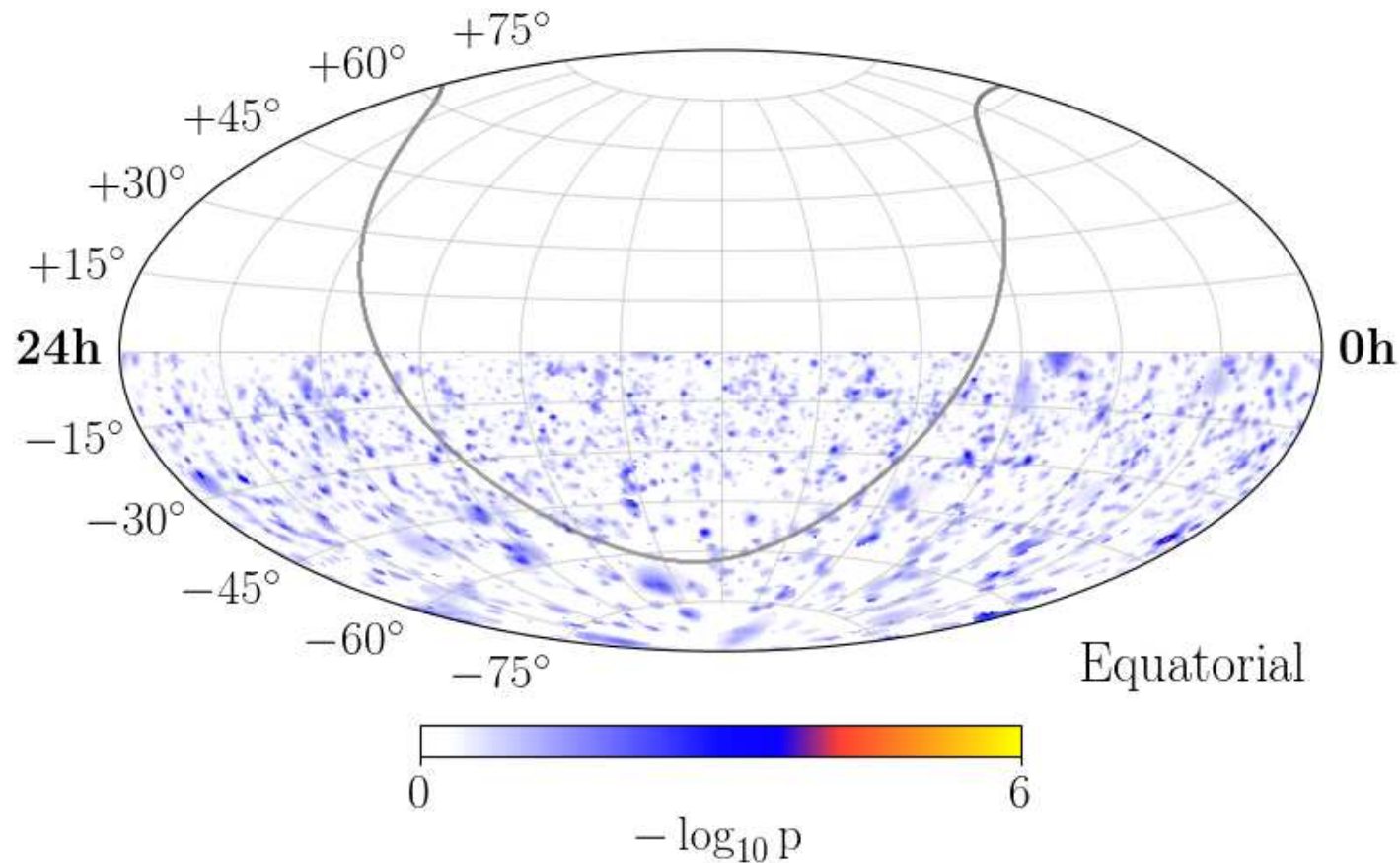
Ale wciąż jest to konsyistentne z przypadkową korelacją...

Ice Cube

Wyniki 2019

Rozkład pozycji przypadków typu “tor” zgodny z rozkładem izotropowym

Prawdopodobieństwo obserwowanej fluktuacji w liczbie przypadków:

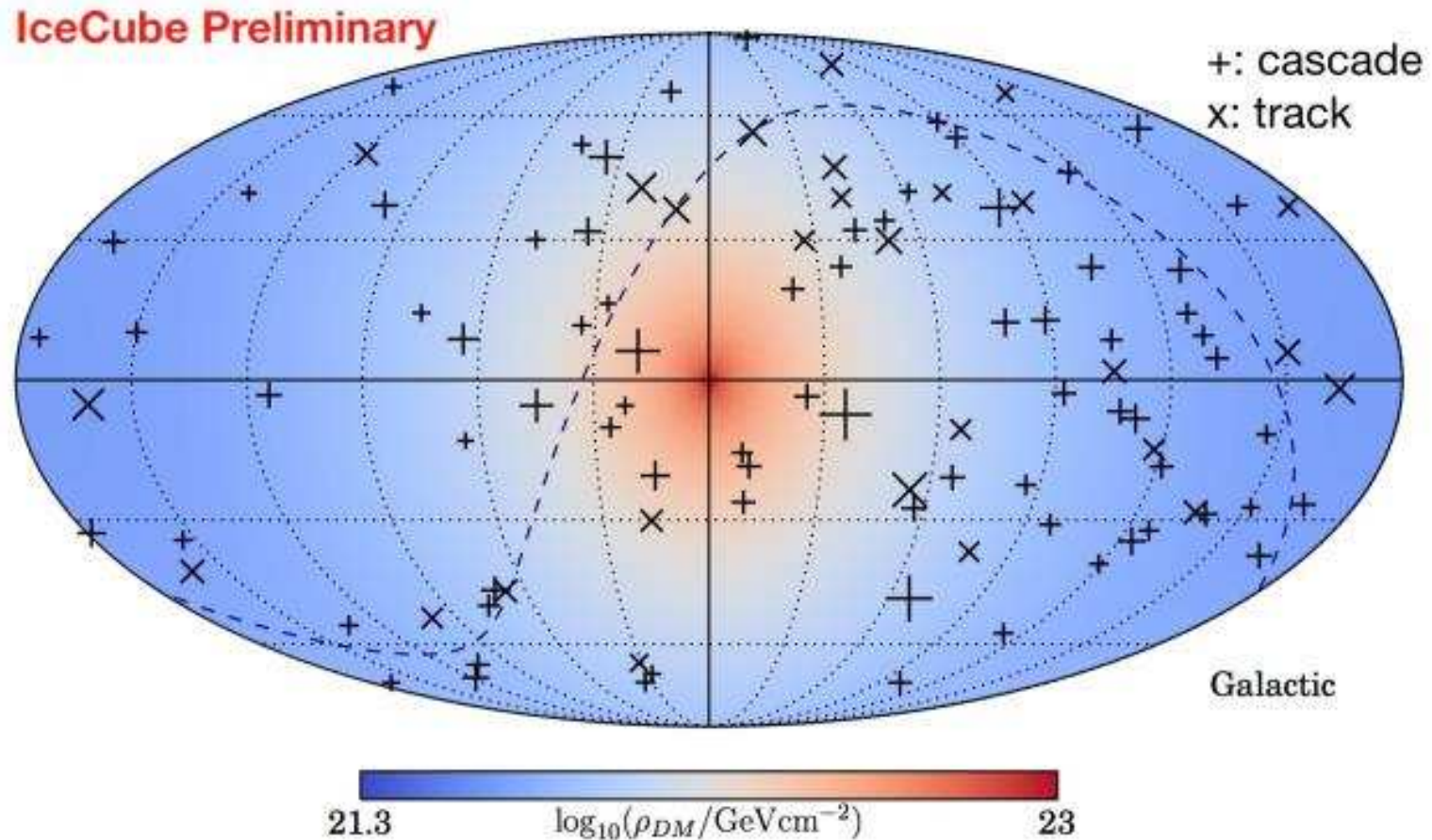

Zgodność z rozkładem izotropowym na poziomie 30%

Ice Cube

Wyniki

Poszukiwanie neutrin z anihilacji DM w Galaktyce

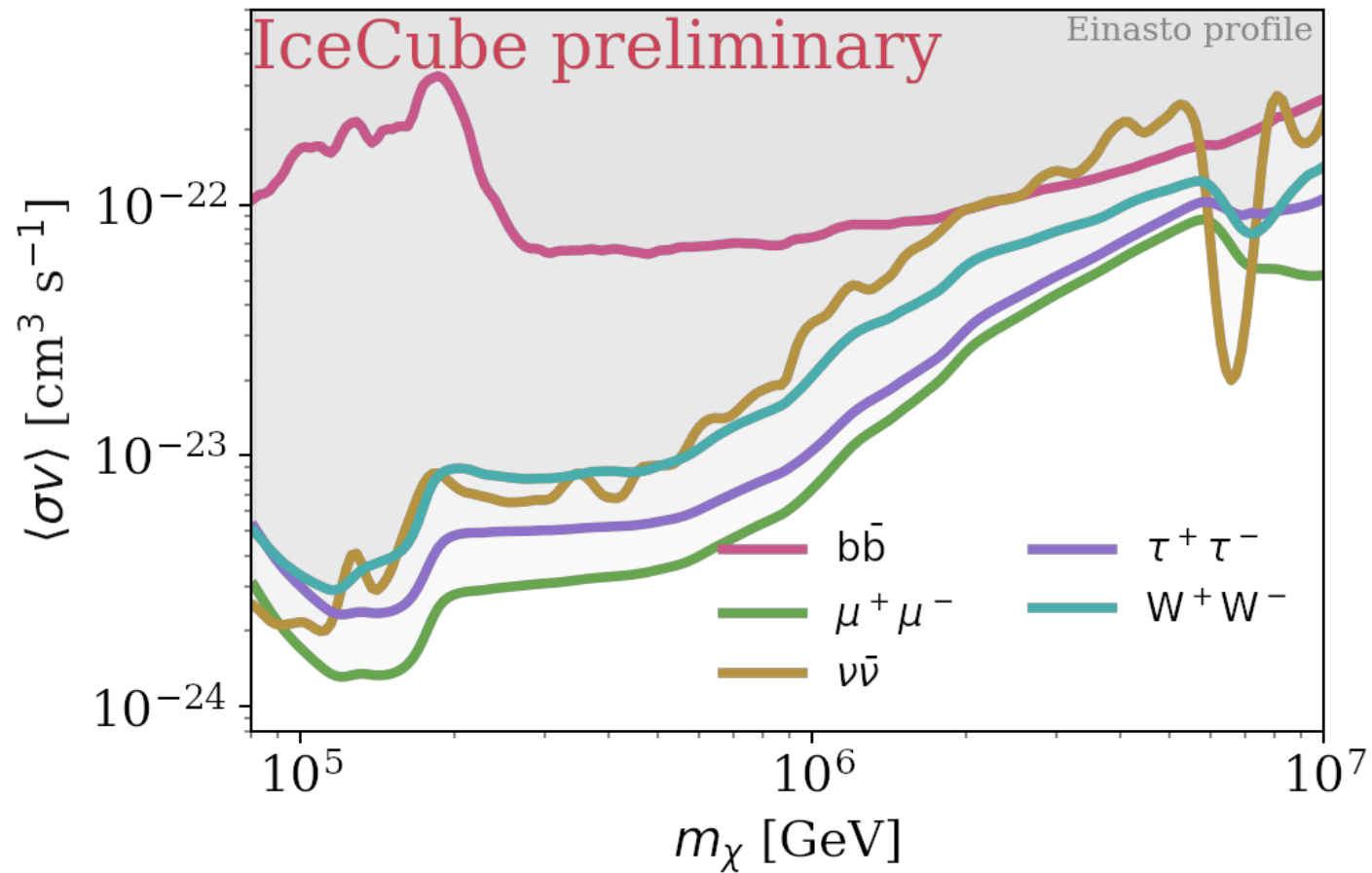

Oczekiwany rozkład we współrzędnych galaktycznych

Ice Cube

Wyniki

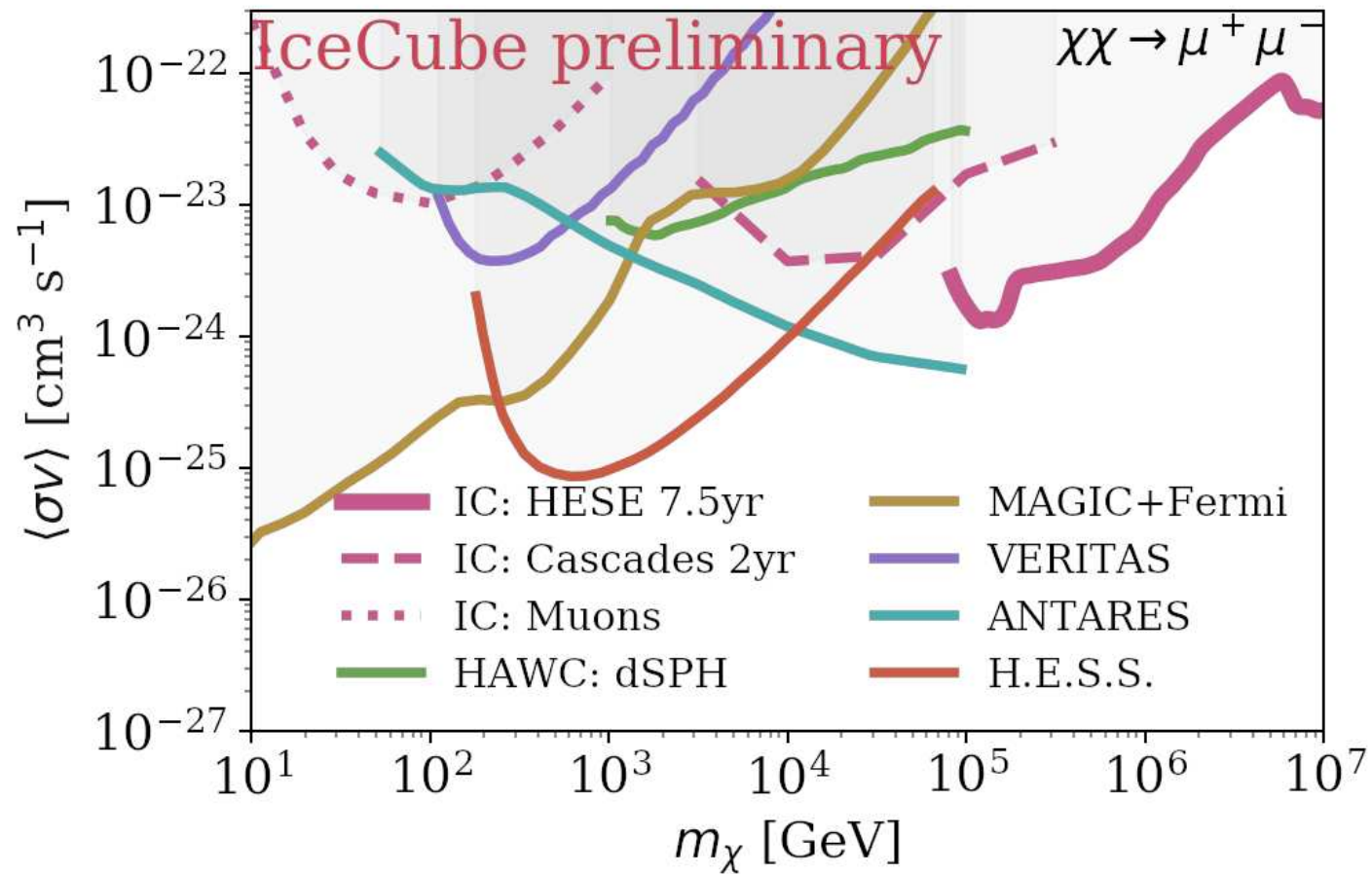
Poszukiwanie neutrin z anihilacji DM w centrum Galaktyki

Ice Cube

Wyniki

Poszukiwanie neutrin z anihilacji DM w centrum Galaktyki

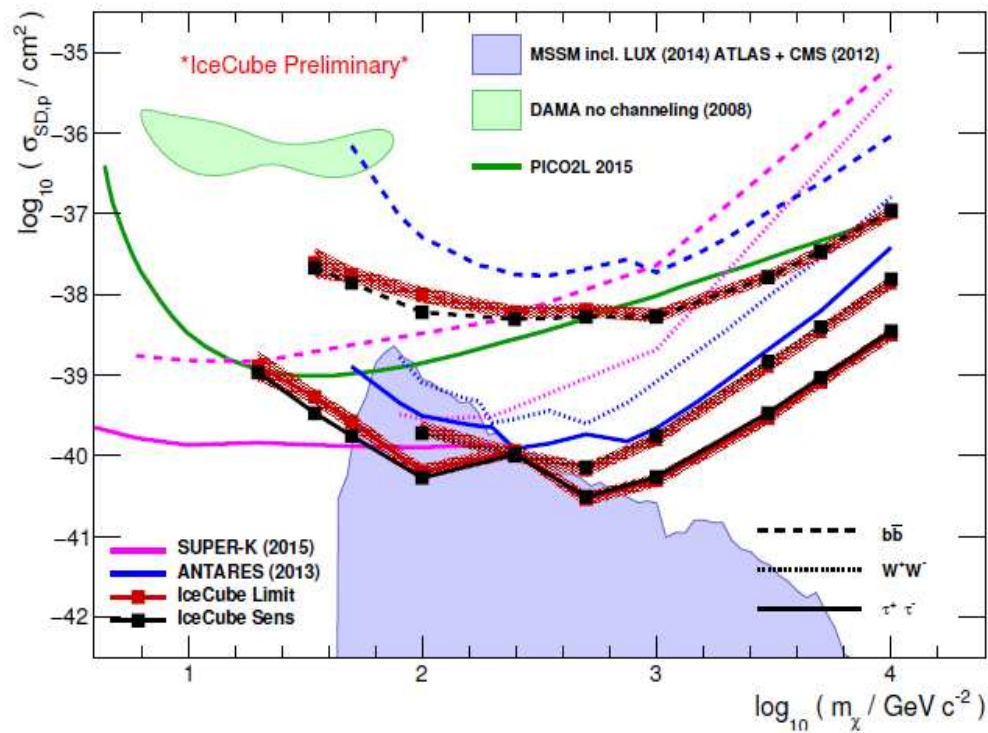
Konkurencyjne wyniki dla najwyższych mas DM

Ice Cube

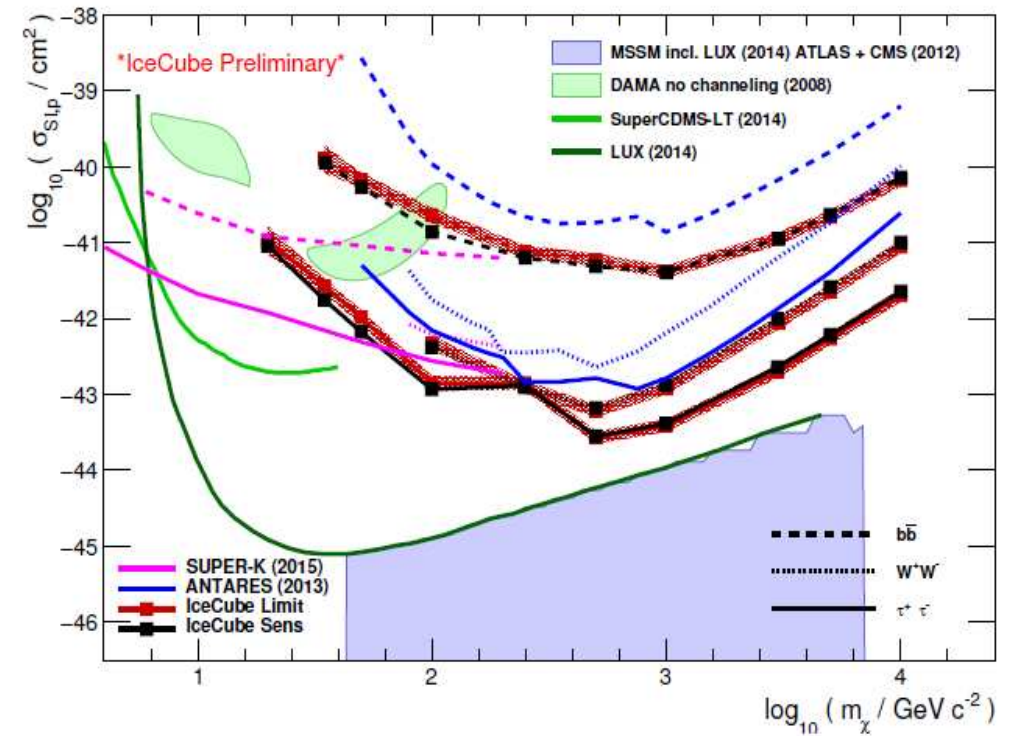
Wyniki

Poszukiwanie neutrin z anihilacji DM w Słońcu

Spin dependent

Spin independent

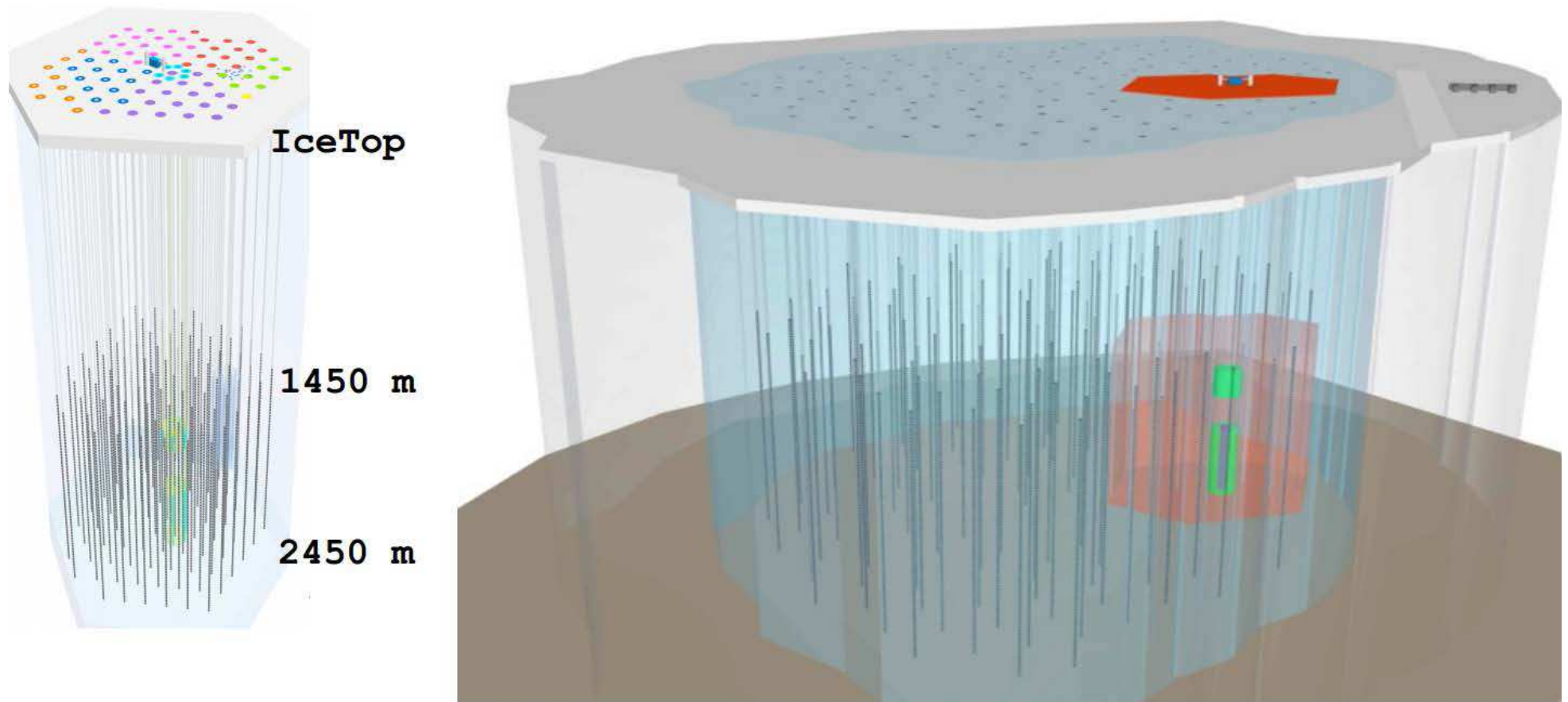

Ice Cube

Plany na przyszłość

Znaczne powiększenie detektora z większymi odstępami (większa objętość)

Uzupełnienie gęstszą siecią detektorów w środku - PINGU (niskie energie)

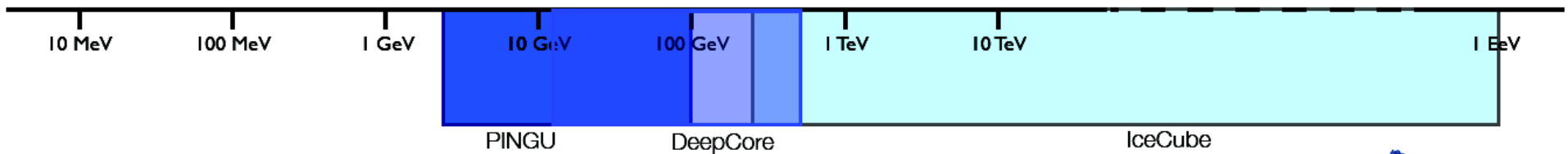
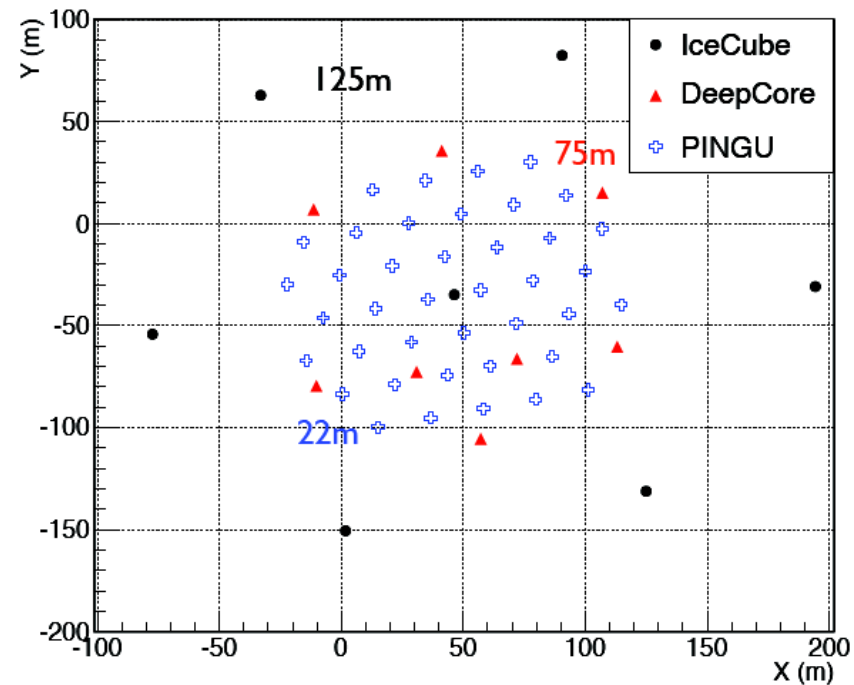
Ice Cube

Plany na przyszłość

Znaczne powiększenie detektora z większymi odstępami (większa objętość)

Uzupełnienie gęstszą siecią detektorów w środku - **PINGU** (niskie energie)

- 78 Strings
- 125m string spacing
- 17m DOM spacing
- Add 8 strings
- 75m string spacing
- 7m DOM spacing
- Add 40 strings
- 22m string spacing
- 3m DOM spacing

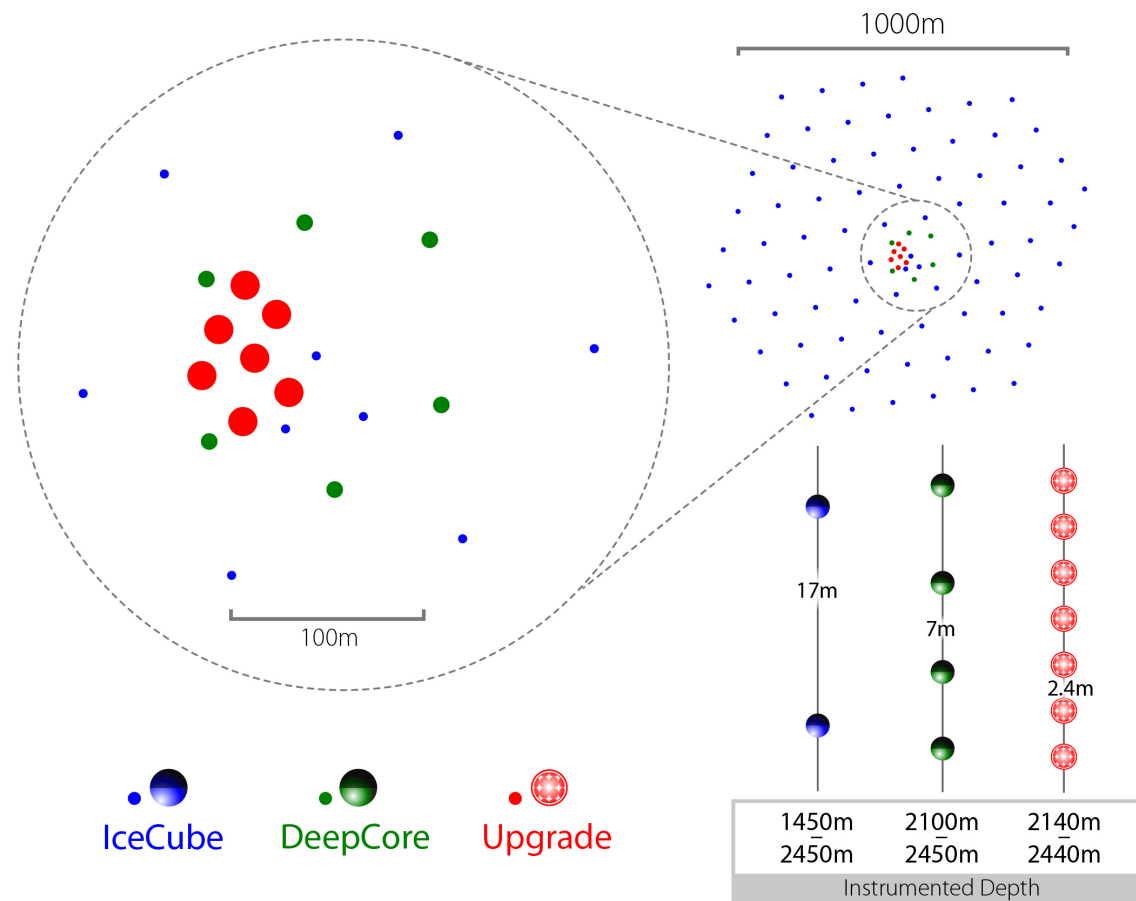

Ice Cube

Plany na przyszłość

Pierwszy krok: nowych 7 strun z dużo gęstszym upakowaniem detektorów

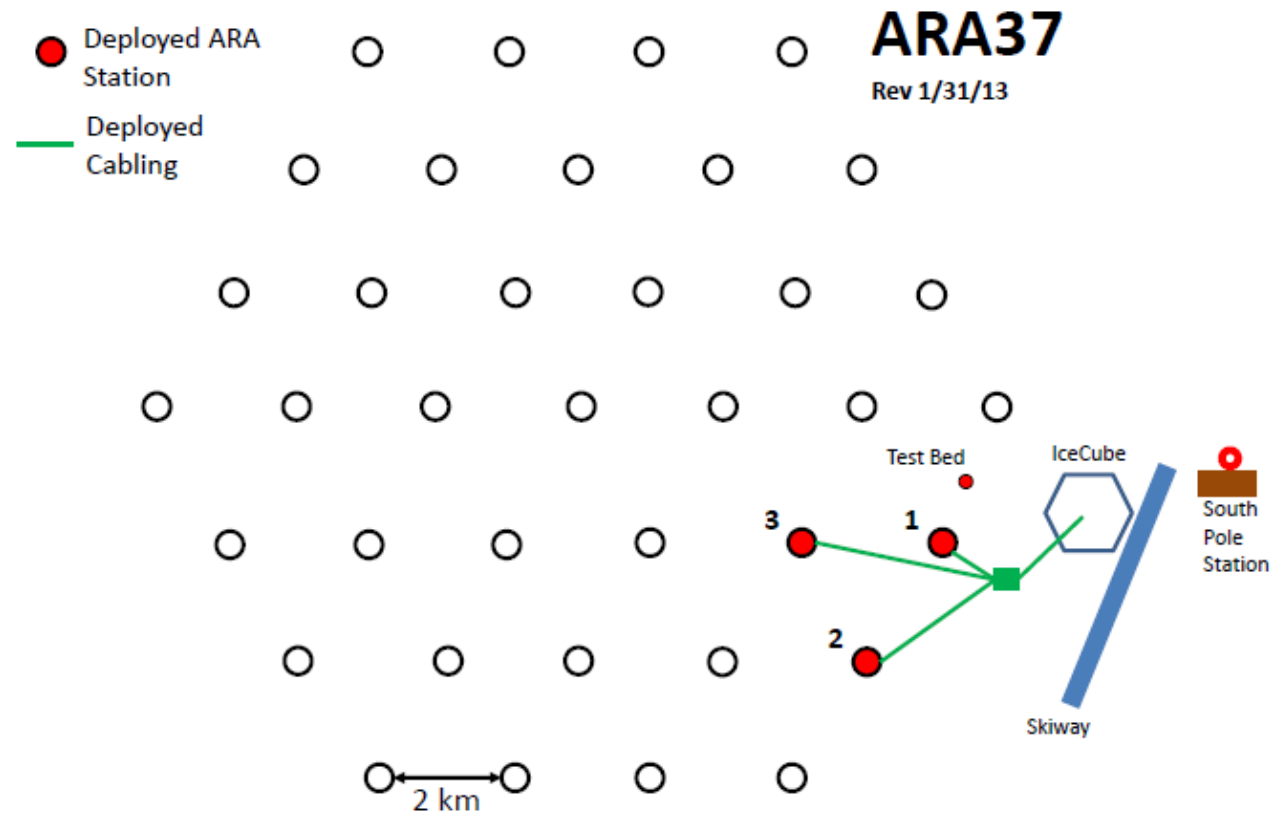

Ice Cube

Plany na przyszłość

Znaczne zwiększenie “aktywnej objętości” detektora możliwe dla detekcji radiowej.

ARA - Askaryan Radio Array

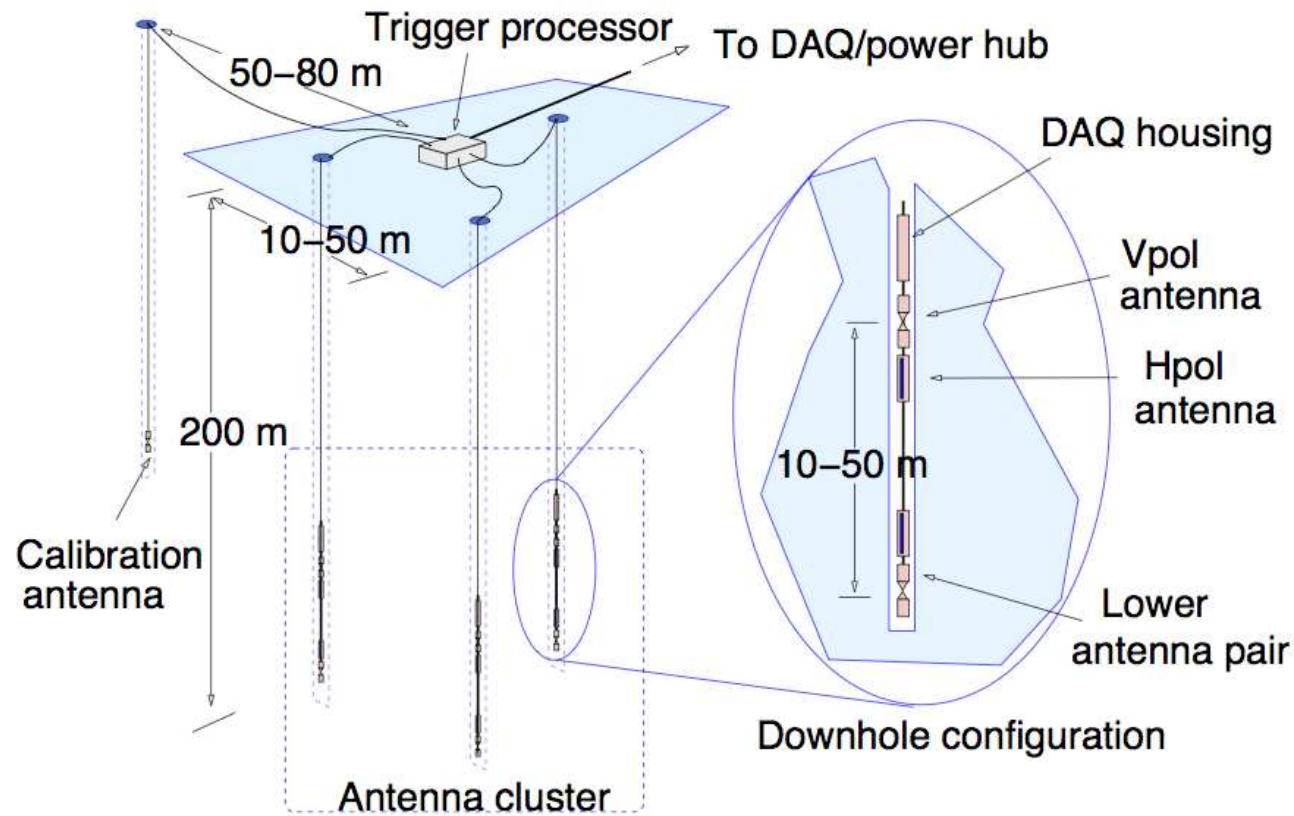

Ice Cube

Plany na przyszłość

Znaczne zwiększenie “aktywnej objętości” detektora możliwe dla detekcji radiowej.

ARA - Askaryan Radio Array

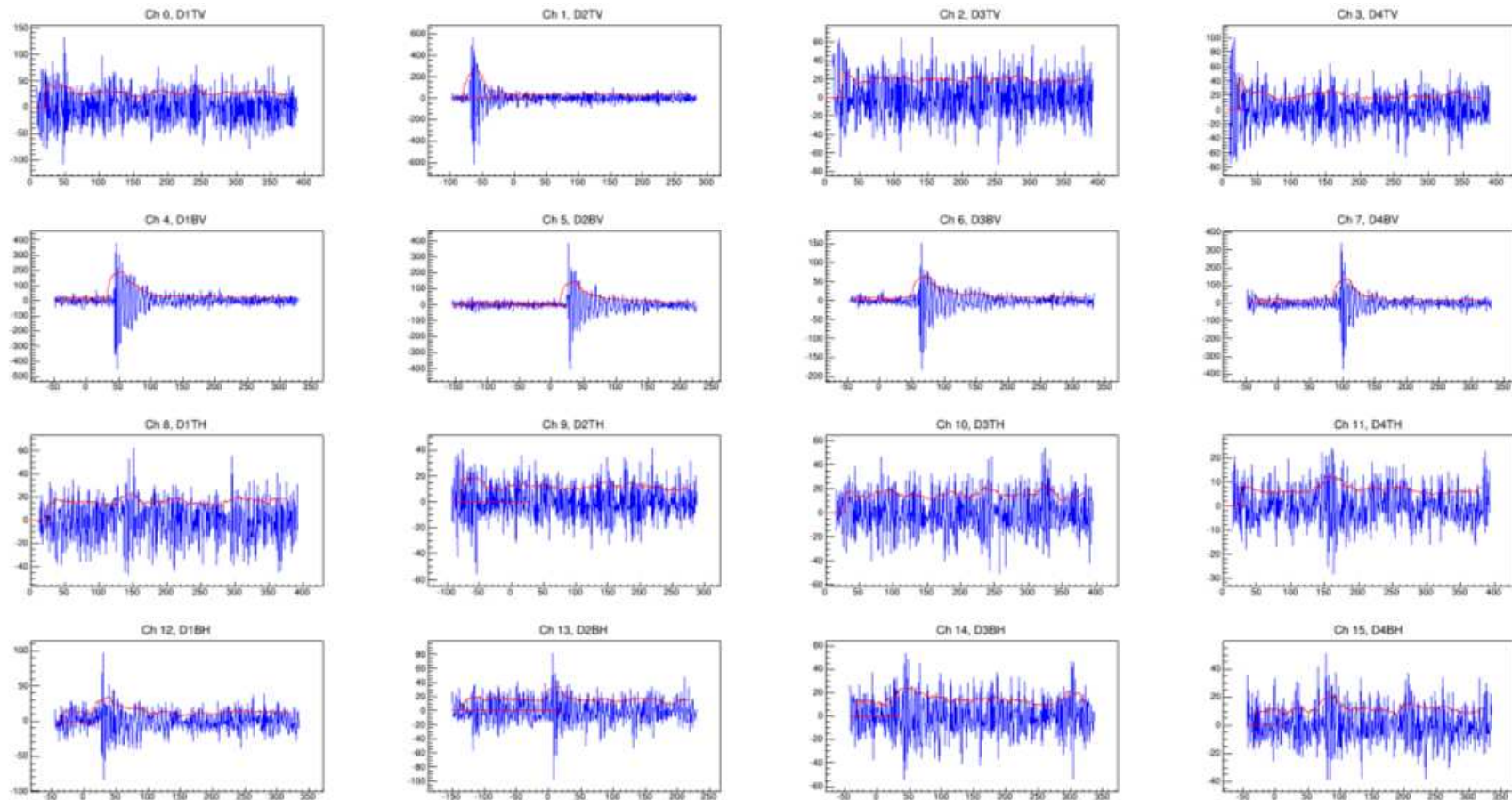

Ice Cube

Plany na przyszłość

ARA - Askaryan Radio Array

Pierwsze trzy detektory prototypowe dostarczają już danych, dwa kolejne w 2017-18

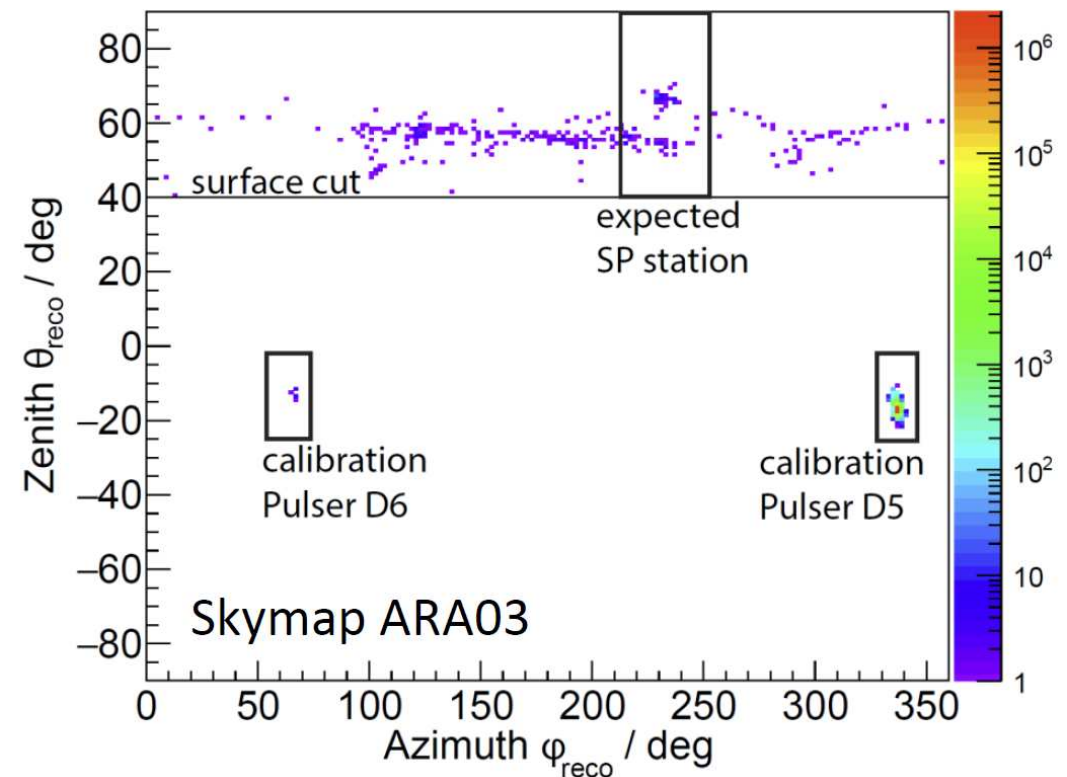
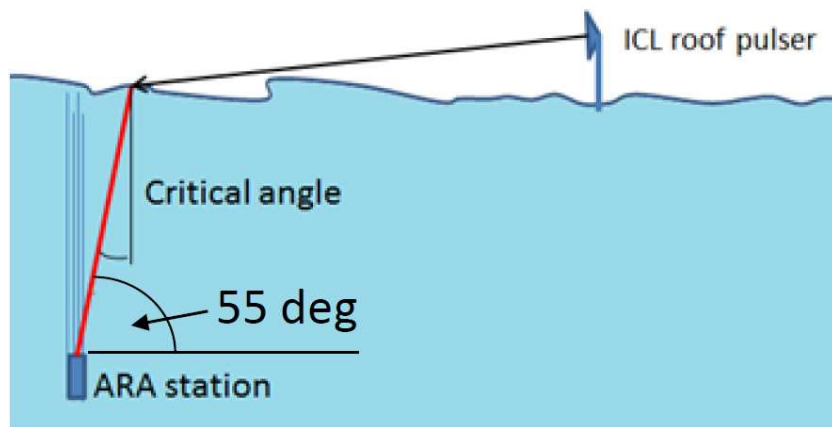

Ice Cube

Plany na przyszłość

ARA - Askaryan Radio Array

Pomiar czasów detekcji impulsu umożliwia rekonstrukcję kierunku $\Rightarrow$ odrzucanie tła

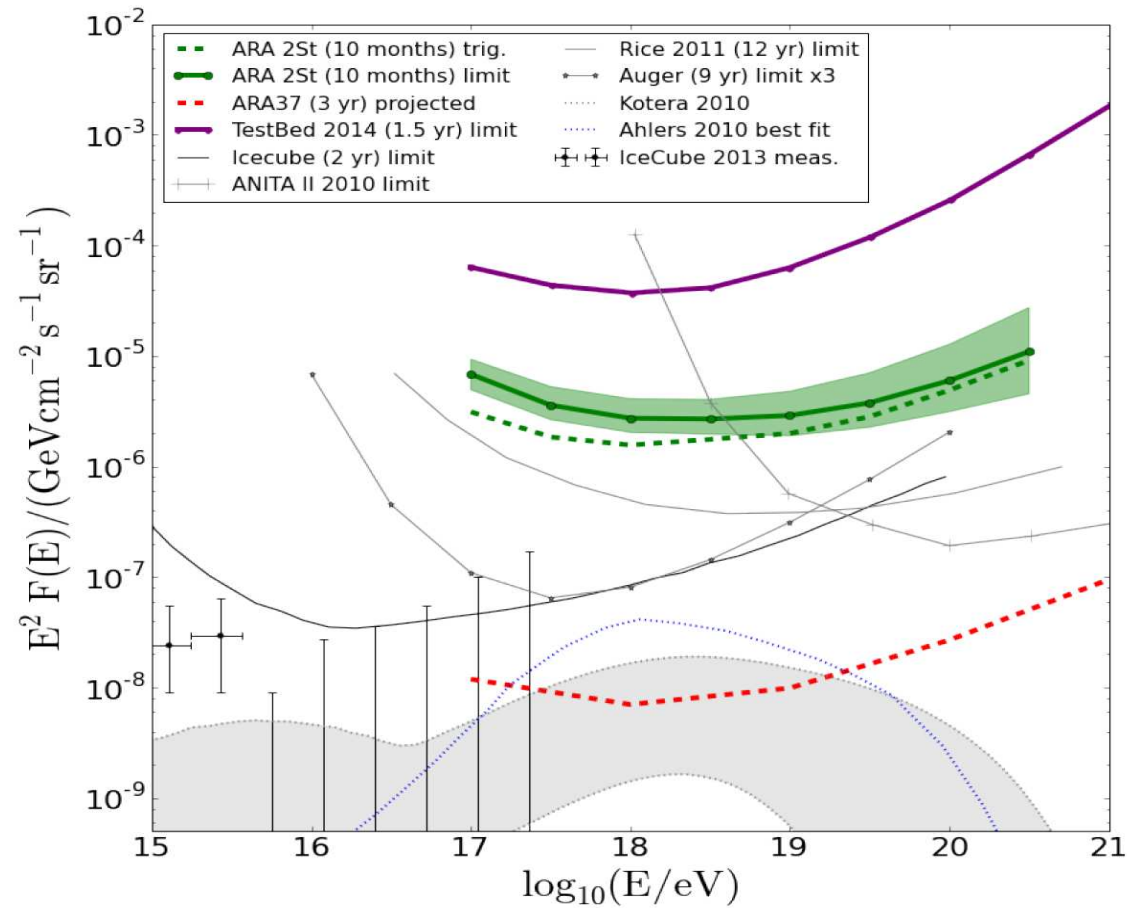
Dotychczas nie zaobserwowano przypadku, który pochodziłby z pod powierzchni lodu...

Ice Cube

Plany na przyszłość

ARA - Askaryan Radio Array

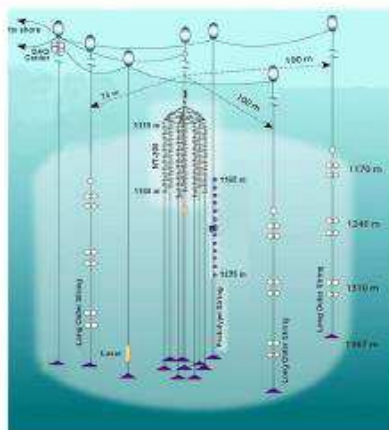
Pierwsze wyniki z analizy danych detektorów prototypowych

Inne eksperymenty

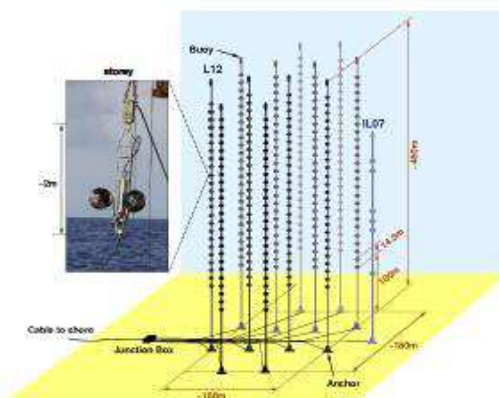
Alternatywą dla lodu jest woda - w przeszłości były już budowane detektory mierzące promieniowanie Czerenkowa w dużych zbiornikach wodnych

NT-200+

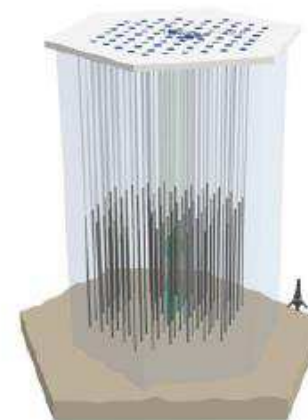
- Lake Baikal
- $1/2000 \text{ km}^3$
- 228 PMTs

ANTARES

- Mediterranean Sea
- $1/100 \text{ km}^3$
- 885 PMTs

IceCube

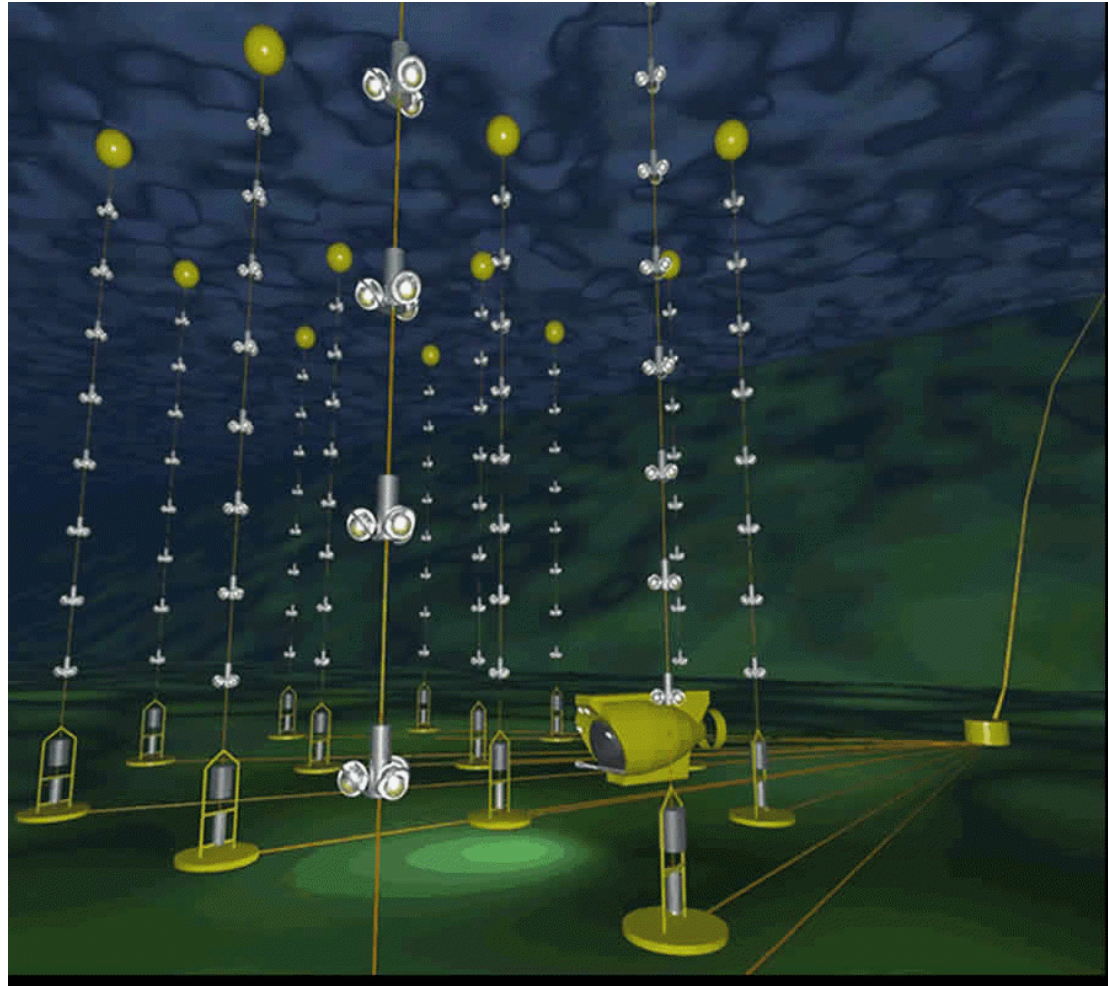
- South Pole glacier
- 1 km^3
- 5160 PMTs

Larger, sparser → higher energies

Inne eksperymenty

Antares

Uruchomiony 2007. 885 PM na głębokości 2.5 km

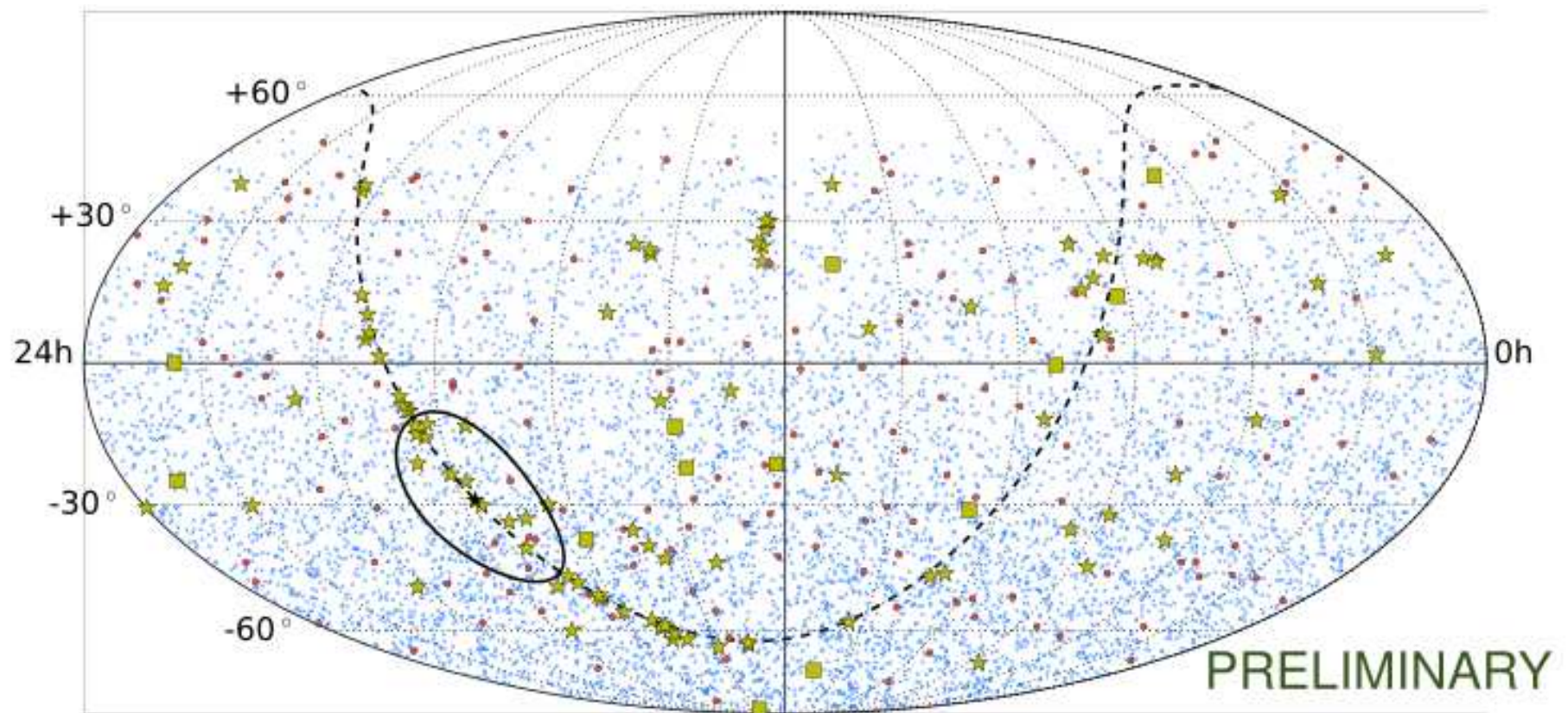

Inne eksperymenty

Antares

2007-2015: 7622 tory (●) i 180 kaskad (●)...

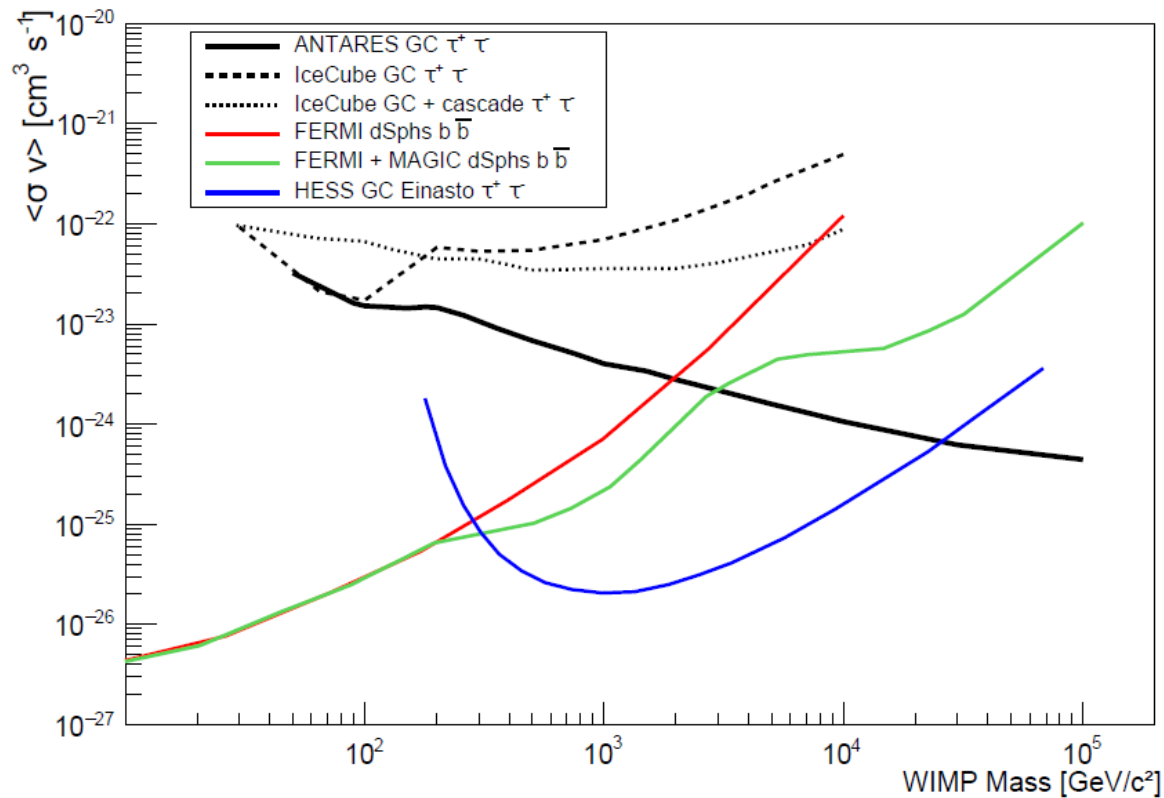

⇒ brak korelacji z położeniem znanych obiektów (GC, SNRs, pulsary...)

Inne eksperymenty

Antares

Ograniczenia na anihilację ciemnej materii w centrum galaktyki

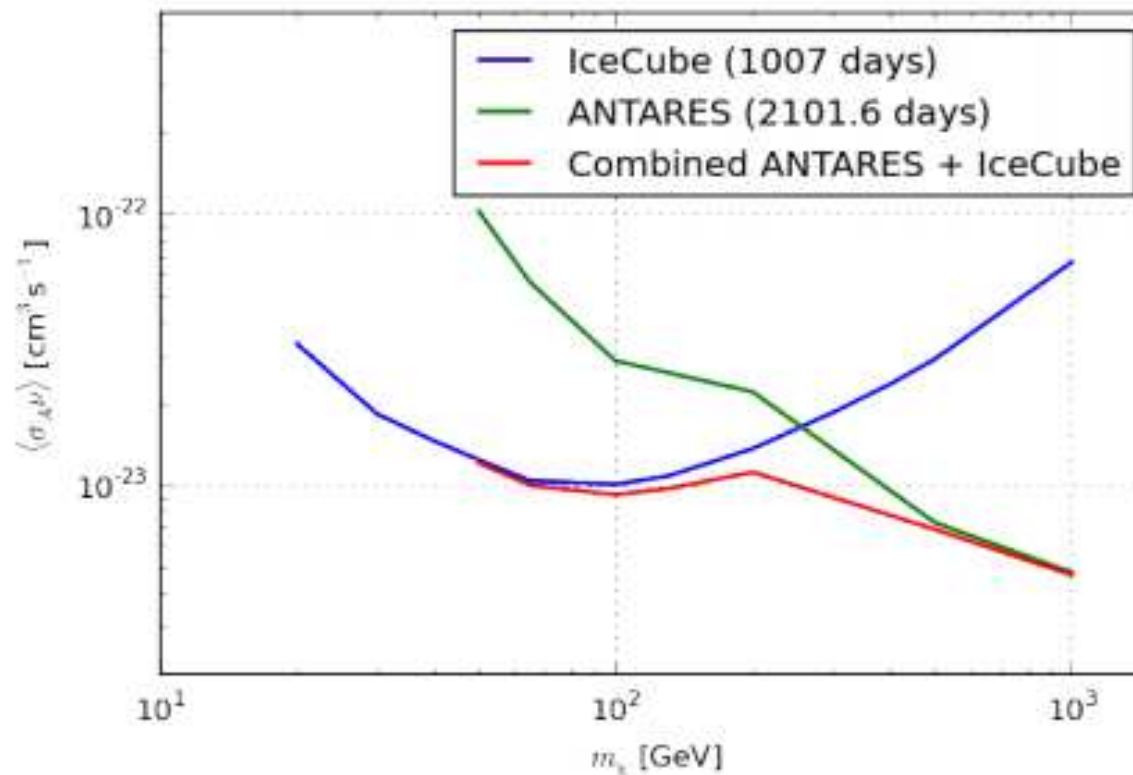
⇒ konkurencyjne z uwagi na niski próg detekcji i dobrą rozdzielczość kątową...

$$\langle E_\nu \rangle \sim M_{WIMP}/3$$

Inne eksperymenty

Antares+IceCube

Ograniczenia na anihilację ciemnej materii w centrum galaktyki

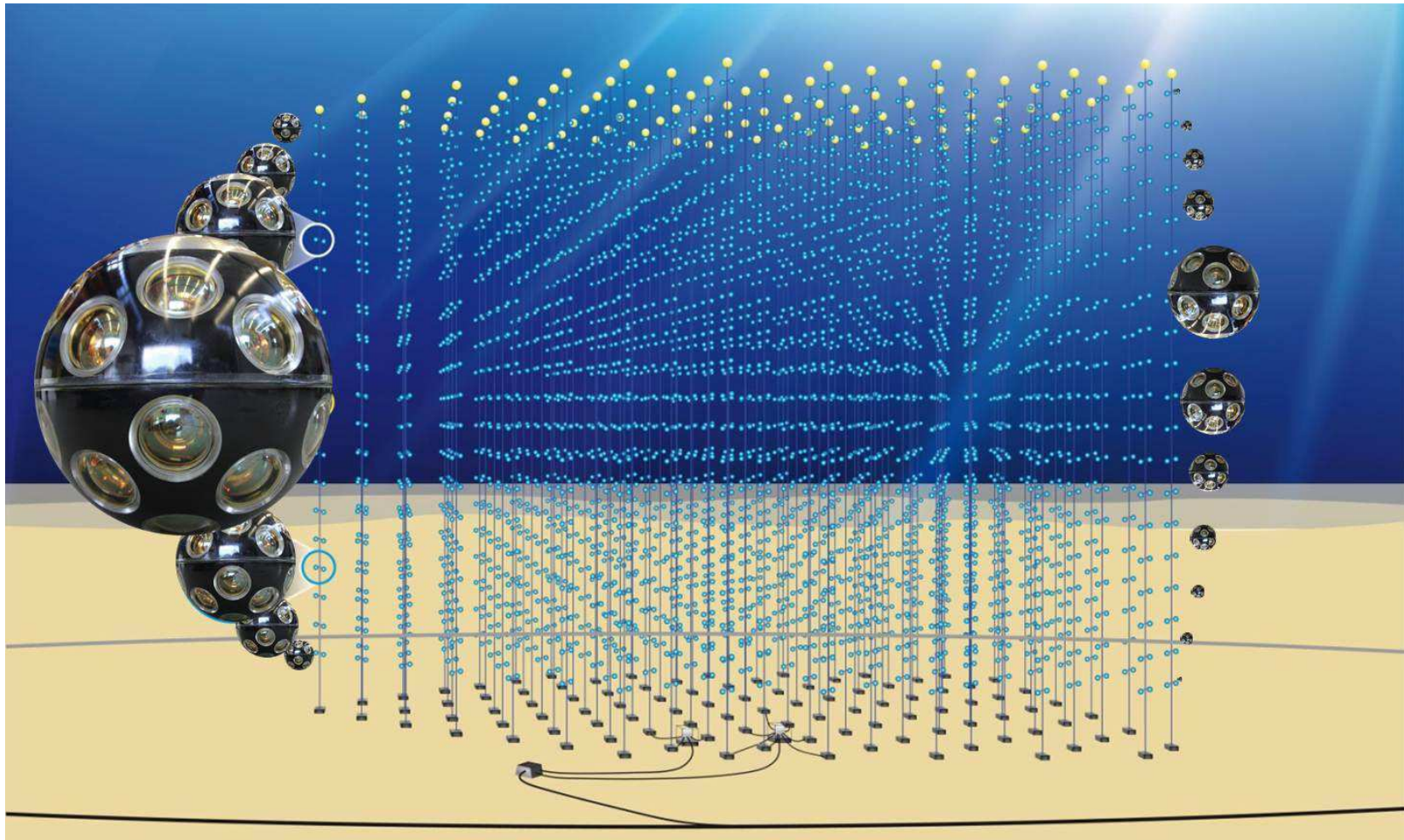

W IceCube centrum galaktyki jest nad horyzontem: tylko przypadki typu HESE

Inne eksperymenty

KM3NeT

W budowie. Francja + Włochy + Grecja. Na mapie ESFRI

Inne eksperymenty

KM3NeT

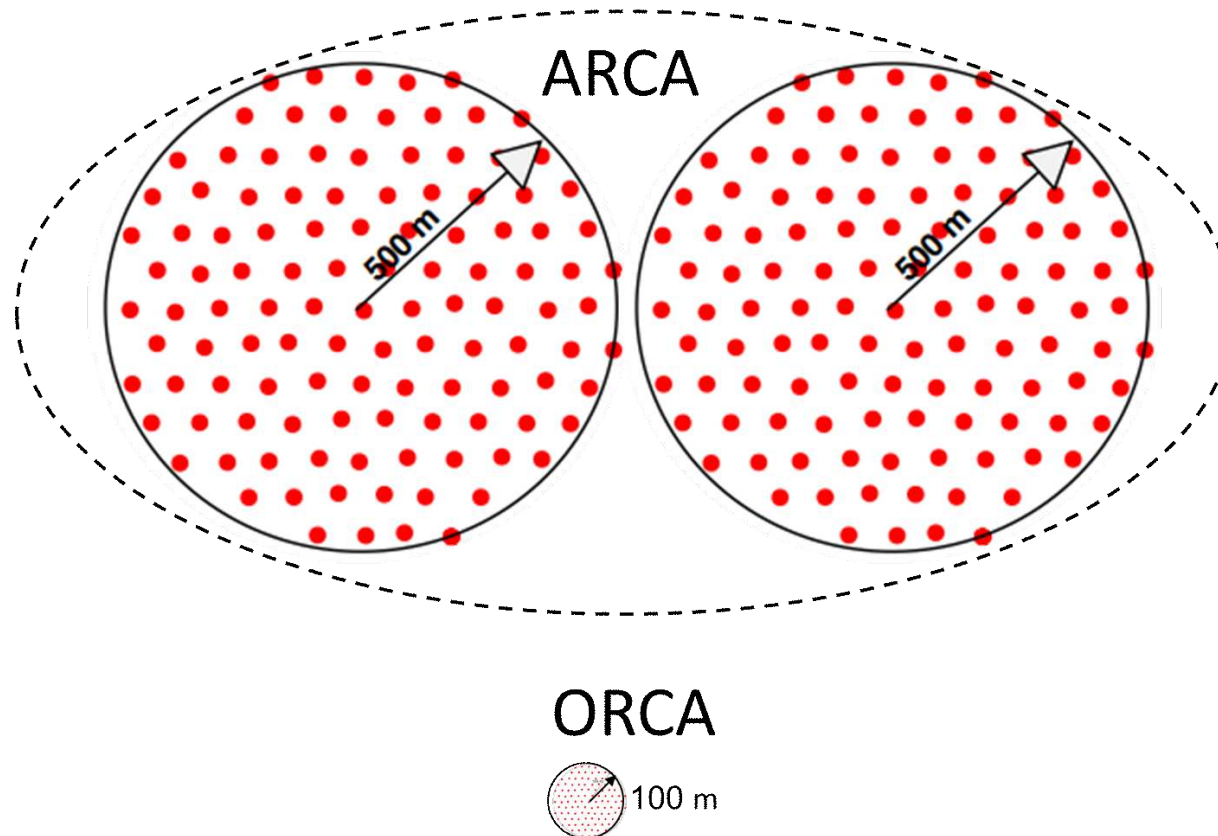
Pierwsze moduły “zatopione” na jesieni 2017...

Inne eksperymenty

KM3NeT

Dwa typy układów detekcyjnych

ARCA: duża powierzchnia $\Rightarrow$ najwyższej energii neutrina kosmiczne

ORCA: duża gęstość $\Rightarrow$ neutrina atmosferyczne (“zwykła” fizyka neutrin)

Inne eksperymenty

Podsumowanie ICRC'2015

Przygotowywanych jest wiele nowych projektów, także w oparciu o nowe technologie

